

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra dějin a didaktiky dějepisu

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Emilie Fryšová (1840–1920)

Bc. Kateřina Nývltová

Vedoucí práce: PhDr. Hana Havlůjová, Ph.D.
Studijní program: Edukace a interpretace v oblasti kulturního dědictví
Studijní obor: N EIKD P (0288TA120002)

2024

Odevzdáním této diplomové práce na téma Emilie Fryšová (1840–1920) potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucí práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Šemnice U Mostu 15. dubna 2024

Na tomto místě bych ráda poděkovala hlavně své vedoucí práce PhDr. Haně Havlůjové, Ph.D., za čas, který mi věnovala, a za rady, které mi poskytla. Dále bych chtěla poděkovat pracovníkům uvedených archivů a muzeí, jmenovitě především Mgr. Petru Šťovíčkovi, za jejich vstřícnost. A stejně tak děkuji rodině a přátelům za jejich chápavý přístup.

ABSTRAKT

Tato diplomová práce se zabývá shrnutím informací o Emilii Fryšové, ženě, mezi jejíž nejdůležitější životní role bych zařadila roli učitelky, etnografky a publicistky.

Pro zpracování práce jsem nejprve provedla rešerši k danému tématu, následně jsem zjištěné informace roztříдила podle jejich obsahu, poté jsem je mezi sebou komparovala, a nakonec jsem je analyzovala. Během psaní jsem prověřovala případné nové stopy a odhalovala jsem tak dnes už dávno zapomenuté skutečnosti.

Jak je již výše uvedeno, kromě učitelství byla Fryšové blízká hlavně etnografie, v jejímž rámci se zaměřovala především na poznání oblasti jihočeských Blat, které si oblíbila, když začala žít a pracovat v Soběslavi.

Pro pochopení kontextu jsem se v prvních dvou kapitolách nejprve rozhodla přiblížit témata, která s Fryšovou v mnohém souvisí, a to život učitelek a počátky etnografie v českých zemích. Hlavní kapitoly práce jsou zaměřené na detailní poznání Fryšové. V třetí kapitole se věnuji jejímu životu jako celku. Ve čtvrté kapitole hlouběji rozebírám její spolkovou činnost, konkrétní aktivity s tím spojené, místa a osobnosti s tím související. V páté kapitole předkládám popis (především) etnografické sbírky, jejíž hrdou majitelkou byla, a s tím spojuji její účast na dobových výstavách a její zapojení do sbírkotvorné činnosti muzeí. Součástí textu je i pohled na to, jak je to s jejími dary v muzeích v současnosti. V páté kapitole přináším bližší pohled na její knihy, články, tedy konkrétní témata, o kterých ráda psala.

Díky tomuto rozsahu práce jsem mohla podat snad dosud nejucelenější pohled na Emilii Fryšovou. Přiblížila jsem jednotlivé oblasti jejího života, zjištěné údaje jsem shrnula a objevila jsem i v současnosti už pozapomenutá fakta.

Součástí práce je obrazová příloha, včetně kreseb Fryšové a její bibliografie.

Domnívám se, že i tak se o Emilii Fryšové snad v budoucnu budou objevovat nová zjištění a pomohou tak vytvořit ještě komplexnější obraz této nevšední a velmi čínorodé ženy, která však až do dnešních dnů stála v literatuře věnované emancipovaným bojovnicím za ženská práva poněkud neprávem stranou.

KLÍČOVÁ SLOVA

emancipace, etnografie, pedagogika, publicistika, Blata

ABSTRACT

This diploma thesis deals with summarization of information about Emilia Fryšová, a woman whose most important life roles included being an educator, ethnographer, and publicist.

The first step in my processing for this work has been to research of given topic, then I have categorized discovered information based on its contents, I compared the information, and lastly analysed it. During the writing process, I have been verifying new leads and discovering today's long-forgotten facts.

As I have already mentioned, besides teaching Fryšová had a close relation to ethnography, which primarily included cognizance of the South Bohemian Blata area, which she came to like, when she started to live and work in Soběslav.

For a better context of this topic, I have decided to dedicate the first two chapters to themes that are closely connected to Fryšová, such as the life of teachers and the beginnings of ethnography in Bohemia. The main chapters of my thesis focus on detailed information about Fryšová. The third chapter is oriented towards her life as a whole. In the fourth chapter, I more deeply examine her association work and the activities as well as places and people linked to it. The fifth chapter contains the description of the (mainly) ethnographic collection, of which she was a proud owner, and it also covers her participation in period exhibitions and her involvement in creating collections for museums. Another part of the text consists of my perspective on the current state of her donations and gifts to museums. In this chapter, I also give the reader a closer look at her books, articles, and the specific topics she enjoyed writing about.

Owning to the extent of this thesis I was able to deliver perhaps the most complete look on Emilia Fryšová in existence. I have described individual areas of her life, summarized ascertained information, and discovered up to the present forgotten facts.

Part of this work is a visual appendix including Fryšová's drawings and her bibliography.

I assume there will be more findings about Emilia Fryšová in the future and they will aid in creating an even more complex depiction of this extraordinary and very creative woman, who has so far stood somewhat unfairly aside in the context of the emancipated warriors for women's rights.

KEY WORD

Semancipation, ethnography, education, journalism, Blata

Obsah

Úvod.....	1
1 Učitelky v českých zemích do roku 1920	3
2 Počátky etnografie v českých zemích	8
3 Život Emilie Fryšové.....	15
4 Emilie Fryšová jako aktivní členka mnoha spolků	23
5 Sběrka Emilie Fryšové a její prezentace	30
6 Publikační činnost Emilie Fryšové.....	53
Závěr.....	65
Seznam použitých informačních zdrojů	67

Úvod

Jak vypovídá název této diplomové práce, rozhodla jsem se v ní věnovat Emilii Fryšové, ženě mnoha zaměření: pedagožce, etnografce, publicistce, spisovatelce, vlastence ... která po smrti postupně upadala do zapomnění.

Ve *Státním okresním archivu Tábor* se nám sice do dnešních dnů dochoval její osobní fond, nicméně ten zahrnuje jen několik položek archiválií, jako je několik listů z její osobní korespondence, několik výstřižků, krátký životopis a její kniha *Jihočeská Blata*.

Do dnešních dnů však o ní nebyla napsána žádná monografie, což je také důvodem toho, proč mé poznatky o ní pocházejí z tak velkého množství různých dobových periodik a archivních fondů, protože v odborné literatuře se o této ženě dají najít jen drobné zmínky.

Bádání ve starých tiskovinách mi v mnoha případech usnadnila digitalizace, ale i přesto jsem se rozhodla vydat se za hlubším poznáním do archivů (například *Státní okresní archiv Písek*, *Archiv Národního muzea*, *Literární archiv Památník národního písemnictví*), kde jsem zjistila, že Fryšová byla v kontaktu s řadou předních osobností své doby. Oslovila jsem také odborné pracovníky muzeí, o kterých jsem věděla, že Fryšová obdarovala jejich sbírky.

V první kapitole jsem se nejprve rozhodla přiblížit nelehký život učitelek v době života Fryšové v Čechách a ve druhé kapitole jsem shrnula informace o počátcích etnografie v Čechách, včetně jejich důležitých představitelů a událostí.

K hlavní části práce jsem nejprve provedla literární a archivní rešerši k Emilii Fryšové, abych zjistila, jaké informace o jejím životě se dají dohledat. Nalezené materiály jsem následně komparovala a poté roztřídila podle typu témat na čtyři kapitoly o různých oblastech jejího rozmanitého života. Ve třetí kapitole práce pomocí syntézy shrnuji dohledané informace o životě Fryšové, která se za svého života musela zřejmě kvůli své profesi několikrát stěhovat po republice. Ve čtvrté kapitole se hlouběji věnuji konkrétním příkladům z její bohaté spolkové aktivity, kdy se zapojovala nejen jako řadová členka, ale dokonce i zakládala vlastní spolky.

V páté kapitole analyzuji její sběratelskou činnost v souvislosti s jejím zapojením do několika výstav (například *Národopisné výstavy československé*, *Národopisné, školní, průmyslové a včelařské výstavy v Soběslavi*), sborníku a sbírkotvorné činnosti muzeí. V šesté kapitole přibližuji zaměření dohledaných příspěvků do různých dobových periodik, kterých je autorkou, a její tři publikace.

Chtěla jsem tak ukázat, jak ve druhé polovině 19. století a v první polovině 20. století vypadal život jedné emancipované učitelky a vášnivé sběratelky, jejíž nemalé zásluhy jsou do dnešních dnů v několika muzejních sbírkách stále patrné.

Toto téma jsem si vybrala z toho důvodu, že jsem chtěla rozšířit obecné povědomí o životě a působení Emilie Fryšové, zajímavé ženě, na jejímž příkladě se dá ukázat, jak čínorodá mohla být učitelka a žena z řad měšťanské společnosti na přelomu 19. a 20. století.

1 Učitelky v českých zemích do roku 1920

Emilie Fryšová byla profesí učitelka, a jak je v pozdějších kapitolách i popsáno, tato skutečnost ve značné míře ovlivňovala i její soukromí. Proto jsem se na počátku této práce rozhodla nejprve nastínit, jak život učitelky v době jejího života vypadal a s čím vším se ženy, které si tento úděl zvolily, musely potýkat.

Už od 18. století se nám objevují informace o učitelkách ve veřejných školách. Kromě nich však také existovaly soukromé vzdělávací ústavy a zaměstnávány byly i soukromé učitelky, které ani nemusely mít nějakou formální přípravu. Nicméně možnost složit učitelské zkoušky na pražské normální škole existovala i pro ženy, i když k tomu docházelo vzácně. Využily toho například Bohuslava Rajska a Honorata Zapová, obě vedly své vlastní vzdělávací ústavy. Od roku 1849 měly ale ženy už i možnost navštěvovat pedagogické kurzy pro učitelky, které trvaly dva roky a kam se mohly přihlásit dívky, které dovršily věku šestnácti let.¹

Dívky se zde mohly stát vzdělanějšími i pro osobní potřebu anebo pro kariéru vychovatelky, protože součástí výuky byla i hudba a francouzština. Později směly absolventky tohoto kurzu učit i na *hlavních školách pětitřídních* (I po tomto roce však v případě, že se chtěly nechat zaměstnat na české obecné škole, musely absolvovat přezkoušení před českou c. k. zkušební komisí).² Tato odborná zkouška na rozdíl od verze pro muže neobsahovala trigonometrii a zjednodušovala kreslení.³

Ještě lepší volbou bylo získat kvalifikaci pro výuku na soukromých školách skrze absolutorium na dvouletém německém učitelském ústavu na Malé Straně nebo v soukromém dívčím pedagogiu (od 1866) při škole u sv. Anny, kterou měla na starosti kongregace školských sester de Notre Dame a již podporoval stát. Změnu přinesl rok 1869, kdy byl vydán *Hasnerův zákon*, díky kterému mohly ženy učit na dívčích školách a v nižších ročnících jak smíšených, tak i chlapeckých škol. Díky němu tak v roce 1870 došlo k zestátnění soukromého dívčího ústavu při škole sv. Anny, ze kterého tak vzniklo první veřejné dívčí pedagogium. Zájemkyně o studium, které od té doby nově končilo maturitou, musely mít za sebou ukončené základní vzdělání, musely být starší patnácti let, tělesně způsobilé, mravně bezúhonné a k tomu splnit

¹ Božena KOPIČKOVÁ a kol., V. *PRÁCE, PROFESE, POLITIKA. Od maturity k univerzitě*, in: *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*, ed. Milena Lenderová, Praha 2009, s. 428.

² Emilie FRYŠOVÁ, *NAŠE PRVNÍ PRACOVNICE. Ukázky ze zkušenosti staré učitelky*, in: *Památník českých učitelek. U příležitosti třicáté ročnice c. k. českého ústavu ku vzdělání učitelek v Praze*, ed. Neznámý, Praha 1900, s. 12. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:8da91140-9f8e-11e8-a81d-5ef3fc9bb22f> (cit. 3. 9. 2023).

³ Božena KOPIČKOVÁ a kol., V. *PRÁCE, PROFESE, POLITIKA. Od maturity k univerzitě*, in: *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*, ed. Milena Lenderová, Praha 2009, s. 430.

přijímací zkoušky z ručních prací a výtvarných a hudebních schopností. V 90. letech 19. století pak dívčí učitelské ústavy vznikaly i na dalších místech (například Kutná Hora, Chrudim, Řepčín). Nejčastějšími uchazečkami veřejných ústavů bývaly dívky z rodin středních vrstev, například učitelů a státních úředníků, které tak do budoucna získaly možnost se uživit, pokud se neprovdaly. Jejich první kroky po skončení studia vedly na místa prozatímních podučitelek nebo učitelek na obecné škole s právem veřejnosti, často daleko od domova a místa studia.⁴

Absolventky často toužily po získání svého prvního místa v Praze, kterou v mnoha případech dobře znaly, často tu měly rodinu, přátele, sociální život a do roku 1903 i vyšší služné. Nicméně zde byl problém najít stálé místo a málokteré se to poštěstilo. Leckdy se tak nakonec mohly dostat do míst, která byla jejich představám více než na hony vzdálená: „*Zatajil se ve mně dech, když mě pan řídící uvedl do mé třídy. Okénka malá jako někde v chalupě, školní nářadí velmi chudé. Plášť u kamen, která stála metr od dveří, žádný, v oknech, k jihovýchodu obrácených, nebylo záclon, místo skříně obarvená bednička, umyvadlo žádné...*“⁵

Škola s ubytováním většinou nepomohla, a tak učitelky často bydlely s rodinou nebo kolegyněmi. Pokud to nebylo možné, musely se poohlédnout po pronájmu, třeba jen jedné místnosti v nějaké cizí domácnosti. V některých případech mohly mít doma společnost také tak, že se rozhodly postarat o výchovu nějakého sirotka.⁶

Nepříjemnou skutečností bývalo, že na venkově či maloměstě bylo pro učitelky mnohem těžší začlenit se do místní komunity než v případě učitelů. Společnost totiž měla na zástupce obou pohlaví opačný metr a muži mohli k zapojení do místní komunity využívat způsoby a místa, které by zástupkyni něžného pohlaví nikdy neprošly. Jedinou tolerovanou možností tak bylo nalezení spojení prostřednictvím místních žen, a to nejlépe z vyšších kruhů.⁷

Pro lepší představu uvedu, že v roce 1896 bylo na veřejných školách v Českém království skoro 20 000 vyučujících, z nichž 28 % tvořily ženy. Z více než 11 000 učitelů na školách s vyučováním v češtině bylo 29 % žen.⁸ Jejich největší podíl učil na dívčích školách obecných i měšťanských, méně na obecných školách smíšených a chlapeckých. Velká změna

⁴ Božena KOPIČKOVÁ a kol., V. PRÁCE, PROFESE, POLITIKA. *Od maturity k univerzitě*, in: Žena v českých zemích od středověku do 20. století, ed. Milena Lenderová, Praha 2009, s. 428–429.

⁵ Pavla VIDLÁKOVÁ – Milena LENDEROVÁ, „...*Skvrny něžného pohlaví*“, aneb *Soukromý život prvních učitelek v Čechách*, Studie k sociálním dějinám 3, 1999, č. 10, s. 134–135.

⁶ Tamtéž, s. 138–139.

⁷ Tamtéž, s. 136.

⁸ Tamtéž, s. 134.

pak přišla s první světovou válkou, kdy učitelky musely na školách začít učit všechny ročníky, protože jejich kolegové byli často odvedeni na frontu a očekávalo se, že půjde jen o dočasné řešení, které skončí po ukončení válečného konfliktu. Společně s tím doznalo změny i jejich trávení volného času, protože ještě ve větší míře vypomáhaly v charitativních spolcích, dobročinných organizacích a nemocnicích. Dále pomáhaly i se zásobováním, korespondencí a administrativou.⁹

Týdenní úvazek býval před válkou do třiceti vyučovacích hodin a k tomu měly učitelky zvládat výuku ručních prací, někdy dívčí tělocvik, kontrolu úkolů žáků, přípravu na výuku, organizovat divadelní představení a hudební a výtvarné kurzy.¹⁰ Tyto podmínky blíže popsala jedna z učitelek na učitelském sjezdu: „*Nejsou vzácné případy, kdy učitelka ze dvou až tří tříd měšť. školy opravuje měsíčně na 240–360 úkolů českých (volného slohu), jiná tolikéž početních atd. Míti opravu tolika úloh v pořádku vyžaduje samozřejmě mnoho času mimoškolního. Učitelka musí též mít třídní knihu v pořádku, podobně i výkaz docházky a prospěchu – mnohé jiné psaní školy a žákyň se týkající jest jí časem též uloženo, a k tomu se od ní žádá, by ve svůj obor byla náležitě zapracována, aby (jako učitelka gram.-hist.) z vlastní četby znala důležité plody krásné literatury současné – znala nejnovější vyšlé mluvnice – nové proudy volného slohu, pročetla cestopisy, nové objevy země – a dějepisné, četné a hojné nyní vynálezy z oboru fyziky a chemie, obírala se studiem přírodnin všech tří říší ve svém okolí – na nových školách zřizovala a upravovala sbírky, na školách děle trvajících stále doplňovala, rozšiřovala, a udržovala sbírky stávající v dobrém stavu a pořádku krátce, sledovala zrovna kypící rozvoj věd a pokrok práce technické.*“¹¹

Ve volných chvílích bývaly aktivními členkami různých spolků (například *Spolek pražských učitelek* vznikl už v roce 1874 a jeho periodikem byl *Časopis učitelek*), vzdělávacích jednot, spisovatelkami, překladatelkami. Mnoho z nich pomáhalo také například s *Národopisnou výstavou československou* (1895).¹²

⁹ Božena KOPIČKOVÁ a kol., *V.PRÁCE, PROFESE, POLITIKA. Od maturity k univerzitě*, in: *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*, ed. Milena Lenderová, Praha 2009, s. 430–432.

¹⁰ Tamtéž, s. 431.

¹¹ Aloisie LANGOVÁ, *Druhý sjezd českých učitelek. Konaný pod protektorátem král. hlav. města Prahy ve dnech 14., 15. a 16. května 1904*, Praha 1904, s. 117.

¹² Božena KOPIČKOVÁ a kol., *V. PRÁCE, PROFESE, POLITIKA. Od maturity k univerzitě*, in: *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*, ed. Milena Lenderová, Praha 2009, s. 431.

Prázdniny rády trávily výlety za hranice a velmi oblíbené bylo například Jaderské moře, a to natolik, že tam *Zemská ústřední jednota učitelek* zakoupila *Vilu Milena*, ve které byl zřízen *Penzionát českých učitelek*.¹³

Většina z nich nechtěla vybočovat z řady, a proto oblékaly jednoduchý, volný, avšak padnoucí šat bez šněrovaček. Často šlo o dlouhé tmavé šaty nebo světlou blůzku s tmavou sukní. Za nejvhodnější účes býval považován cop nebo uzel.¹⁴

Neměly to jednoduché, protože i milostný život učitelek byl do roku 1919 celibátem oficiálně zakázán.¹⁵

I když to bylo složitější, protože v Čechách toto rozhodnutí vycházelo ze zákona o právních svazcích učitelstva, který měl být určující pouze pro veřejné národní školy, soukromých škol se tento zákon týkat neměl. V rámci něj se učitelčino provdání považovalo za dobrovolné odstoupení od výkonu jejího zaměstnání. Učitelka však kromě svého místa ztratila i nárok na důchod a na své příspěvky vložené do penzijního fondu. To platilo i pro učitelky v dočasném důchodu. Existovaly i výjimky, kterých se to netýkalo. Mezi ty patřily učitelky v trvalém důchodu, ovdovělé, industriální bez trvalého místa a vyučující na státních ústavech ke vzdělání učitelstva či na cvičných školách u těchto ústavů. V případě rozvodu záleželo na okolnostech.¹⁶

Ve společnosti to bylo velmi diskutované téma, na jehož jedné straně byli příznivci starých pořádků a na druhé ti, kteří čím dál hlasitěji volali po změně. Například v *Ženských listech* v roce 1912 Krista Nevšimalová argumentovala názornými příklady: „*Francouzské učitelky i úřednice smějí uzavřít sňatek, aniž jsou úřadu zbaveny. Učitelkám nad to se povolují dva měsíce prázdnin, když se staly matkami, aniž se jim ze služného něco strhuje. V druhé polovici naší říše smějí se provdati učitelky, aniž se zbavují úřadu – a nad to, je-li jejich nastávající manžel důstojníkem, nemusí míti kauce. Toto platí též o učitelkách vídeňských, které rovněž práva takového před nedávnem dobyly.*“¹⁷

¹³ Tamtéž, s. 431.

¹⁴ Pavla VIDLÁKOVÁ – Milena LENDEROVÁ, „...*Skvrny něžného pohlaví*“, aneb *Soukromý život prvních učitelek v Čechách*, Studie k sociálním dějinám 3, 1999, č. 10, s. 137–138.

¹⁵ Božena KOPIČKOVÁ a kol., V. *PRÁCE, PROFESE, POLITIKA. Od maturity k univerzitě*, in: *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*, ed. Milena Lenderová, Praha 2009, s. 432.

¹⁶ Božena ZELINKOVÁ, *Učitelčiny vdavky*, Kalendář českých učitelek na rok 1911–1912, 1911, č. x, s. 88–93.

¹⁷ Krista NEVŠÍMALOVÁ, *ŽENSKÁ HLÍDKA. O celibátu učitelek*, *Ženské listy. Časopis pro záležitosti žen a dívek československých* 40, 1912, č. 3, s. 23. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:9de83610-1d49-11e9-bc55-5ef3fc9bb22f> (cit. 8. 3. 2024).

Další výraznou nevýhodou pro učitelky později bylo, že na základě zákona z roku 1870 bylo staveno, že učitelky mají právo na plat, který je 80 % z platu učitele. Jakési vyrovnání měla přinést až úprava učitelských platů z roku 1914, která přiřkla mužům a ženám stejné služby, ale zároveň ženám odepřela příspěvek na bydlení. Kromě toho, jak už bylo zmíněno, ve školách, kde nebyly pouze dívky, směly učitelky vyučovat pouze na nižších stupních. Na těchto pracovištích tak neměly na rozdíl od dívčích škol téměř žádnou možnost postoupit v kariérním žebříčku.¹⁸

Další výrazné změny přišly až od 20. let 20. století po vzniku Československa, nicméně těch už se Fryšová, která na začátku roku 1920 umírá, nedožila.¹⁹

¹⁸ Božena KOPIČKOVÁ a kol., V. *PRÁCE, PROFESE, POLITIKA. Od maturity k univerzitě*, in: *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*, ed. Milena Lenderová, Praha 2009, s. 433.

¹⁹ Božena KOPIČKOVÁ a kol., V. *PRÁCE, PROFESE, POLITIKA. Od maturity k univerzitě*, in: *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*, ed. Milena Lenderová, Praha 2009, s. 435.

2 Počátky etnografie v českých zemích

Podle současných názorů můžeme prvopočátky zájmu o etnografickou tematiku najít během humanismu.²⁰ Nicméně někteří starší autoři jako Jiří Horák v prvním historiografickém nástinu *Národopisu československém v Československé vlastivědě díl 2: Člověk* jej kladli až do antiky.²¹

V humanismu se každopádně v některých spisech již ve větším množství objevují popisy kulturních specifík vybraných území i s pohledem do jejich historie. Popis Čech se nám tak dochoval například díky Bohuslavu Balbínovi ze 17. století²², Zikmundovi Puchova z 16. století²³ a Johannesu Butzbachovi z 15. století. Například právě díky zmíněnému Butzbachovi, německému převorovi, který část svého mládí strávil v Čechách a před svou smrtí v roce 1526 na přání nevlastního bratra na toto své životní období v latině vzpomíná, si můžeme lépe udělat obrázek o životu, vzhledu, jazyce a víře především obyčejných lidí v Čechách. Jeho očima tak můžeme poznat i například některá tehdejší města, vzhled přírody, povolání a pověsti.²⁴

Výraznější zaměření na tuto tematiku však přichází spíše s druhou polovinou 18. století a osvícenstvím. Tehdy se kromě prvních souvisejících pojmů *ethnographia* a *Volkskunde* objevily i základní kameny nejdůležitějšího metodického rysu etnologických věd – výpravy za poznáním kulturních fenoménů přímo v terénu (Například druhá carská výprava na Kamčatku s Gerhardem Friedrichem Müllerem z první poloviny 18. století). Dále pak došlo i na rozhovory a dotazníky.²⁵

Jeden z prvních pojmů národopisu můžeme nalézt v díle Josefa Madera, *Materialien zur alten und neuen Statistik von Böhmen* vydaném v Praze roku 1787. Již on se domníval, že díky

²⁰ Petr JANEČEK, *Formování etnologických věd v českých zemích v 19. století*, Dostupné z: <https://uetn.ff.cuni.cz/cs/o-ustavu/historie/> (cit. 1. 1. 2024).

²¹ Karel DVOŘÁK, *Humanistická etnografie Čech. Johannes Butzbach a jeho Hodoporicon*, Praha 1975. s. 97. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:dd76d9c0-4dc4-11e4-8afd-001018b5eb5c> (cit. 22. 12. 2023).

²² Petr JANEČEK, *Formování etnologických věd v českých zemích v 19. století*. Dostupné z: <https://uetn.ff.cuni.cz/cs/o-ustavu/historie/> (cit. 1. 1. 2024).

²³ Karel DVOŘÁK, *Humanistická etnografie Čech. Johannes Butzbach a jeho Hodoporicon*, Praha 1975, s. 94. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:f2b5ffa0-4dc4-11e4-8afd-001018b5eb5c> (cit. 22. 12. 2023).

²⁴ Tamtéž.

²⁵ Petr JANEČEK, *Formování etnologických věd v českých zemích v 19. století*. Dostupné z: <https://uetn.ff.cuni.cz/cs/o-ustavu/historie/> (cit. 1. 1. 2024).

národopisu bude možné „vyličít počet, vlastnosti a činnost lidu, jeho domácí a společenský život, k čemuž je nezbytně zapotřebí srovnávacích údajů.“²⁶

Představitelé centralizované absolutistické monarchie, jejíž součástí byly i české země, si uvědomovali krizi společnosti, která se v té době začala čím dál víc projevovat, a domnívali se, že jejich tehdejší problémy s lidem by jim mohlo pomoci vyřešit bližší poznání obyvatel a následná reakce státu na zjištěné údaje.²⁷

V českých zemích došlo k výraznějšímu průzkumu života v terénu díky odborným zaměstnancům monarchie, kteří v rámci tehdejších věd, kam můžeme zařadit například kameralistiku, využívaly zjištěné poznatky například při snaze odstranit některé staré zvyklosti ze společnosti. Důležitými představiteli těchto začátků byli Karl Freiherr Czoernig von Czernhausen (1804–1889) a Adolf Ficker (1816–1880). Czoernig von Czernhausen je považován i za tvůrce rakouských etnografických studií a sepsal *Etnografii rakouského mocnářství*. Na jejich úsilí později navázal projekt *Rakousko-uherská monarchie slovem a obrazem* (1885–1902) a indolog Michael Haberlandt (1860–1940). Kromě těchto odborníků se však etnografickým tématům věnovali i někteří nadšení čeští vlastenci jako Jan Jeník z Bratřic (1759–1845) a Václav Krolmus (1790–1861).²⁸

Na vzniku českých etnologických věd měl však ještě větší podíl zájem o lidové písně a folklor, který se rozšířil díky Jamesi Macphersonovi (1763–1796), ale hlavně Johannu Gottfriedu Herderovi (1744–1803). Nejprve šlo o preromantický zájem o speciální znaky slovesné kultury hlavně evropských populací, který se ovšem posléze propojil s romantickým nacionalismem a národním hnutím jednotlivých národů.²⁹

Historik Karel Dvořák byl toho názoru, že folkloristika je mladší než etnografie a že její počátky jsou spojeny právě s Johannem Gottfriedem Herderem, kterým se věnoval lidové písně – „zrcadlu národní duše“.³⁰ K jejímu vzniku podle něj mělo dojít v měšťanské společnosti v reakci na doplnění preromantické poezie. Podmínku pro vznik folkloristiky v Evropě totiž vidí

²⁶ Karel DVOŘÁK, *Humanistická etnografie Čech. Johannes Butzbach a jeho Hodoporicon*, Praha 1975, s. 100. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:dd76d9c0-4dc4-11e4-8afd-001018b5eb5c> (cit. 22. 12. 2023).

²⁷ Tamtéž, s. 99–100.

²⁸ Petr JANEČEK, *Formování etnologických věd v českých zemích v 19. století*. Dostupné z: <https://uetn.ff.cuni.cz/cs/o-ustavu/historie/> (cit. 1. 1. 2024).

²⁹ Tamtéž.

³⁰ Karel DVOŘÁK, *Humanistická etnografie Čech. Johannes Butzbach a jeho Hodoporicon*, Praha 1975, s. 98. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:dd76d9c0-4dc4-11e4-8afd-001018b5eb5c> (cit. 22. 12. 2023).

v počátečním období cca jednoho století projevujícím se právě ve zmíněném literárním vývoji. Nicméně u nás byla situace odlišná, protože tu nevznikala česky psaná odbornější klasicistická literatura s prvkem folklóru. Místo toho se projevovala v neodborném zaměření na lidovou slovesnost od představitelů z řad lidu.³¹

Kolektivní slovesnosti se u nás dostalo pozornosti díky Augustu Gottliebu Meissnerovi (1753–1807), který působil na pražské filozofické fakultě jako profesor estetiky a klasických literatur a mezi jehož žáky můžeme najít řadu významných jmen národních hnutí, za všechny například Josefa Jungmanna (1773–1847). Ke konci 60. let 18. století vzrostl mezi inteligencí v českých zemích zájem o folklor v romantických a nacionalistických tendencích, který vyvrcholil na začátku 19. století. Mezi hlavní představitele z českého prostředí můžeme zařadit například Františka Ladislava Čelakovského (1799–1859) a Karla Jaromíra Erbena (1811–1870). Z německého prostředí pak lze jmenovat Josepha Georga Meinerta (1773–1844), který napsal první regionální sbírky lidových písní a Clemense Brentana (1778–1842), jenž je považován za jednoho z tvůrců německé romantické folkloristiky, i když se zajímal i o český folklor.³²

Zaznamenávání folklorních textů bylo u nás od 20. let 19. století ve společnosti populárním tématem, které svého vrcholu dosáhlo ke konci století, kdy už se i objevovaly základy pro definování budoucích tematických oblastí etnologie. Nicméně kvůli postoji tehdejších představitelů monarchie se toto počínání málokdy mohlo dít na akademické půdě. Většina činností tak musela být podporována jednotlivci nebo nestátními seskupeními, od roku 1784 například *Královskou českou společností nauk*³³ nebo domácností *U Halánků, Náprstkových*, kteří v 60. letech založili *České průmyslové muzeum*, kde svoje místo měla i sekce *Práce našich matek*. V roce 1880 dokonce uspořádali s Aloisem Studničkou na Žofině výstavu „národního vyšívání“ s 1300 exponáty z Čech, Moravy, Slezska a Slovenska. Další významná výstava se zaměřením tentokrát na moravské lidové vyšívky pak proběhla v roce 1885 díky ženám *Vlasteneckého spolku musejního* v Olomouci. Členkou tohoto spolku byla například i Miloslava Procházková, která v roce 1886 vydala drobnou knížečku *O důležitosti*

³¹ Tamtéž, s. 99.

³² Petr JANEČEK, *Formování etnologických věd v českých zemích v 19. století*. Dostupné z: <https://uetn.ff.cuni.cz/cs/o-ustavu/historie/> (cit. 1. 1. 2024).

³³ Tamtéž.

ustáleného kroje národního³⁴, ale hlavně i Vlasta Havelková, rozená Wankelová, jedna z autorek *Moravských ornamentů*.³⁵ Mezi tyto nadšené jednotlivce pak můžeme zařadit i Emilii Fryšovou s její velkou etnografickou sbírkou, autorku *Ornamentu jihočeského a Jihočeských Blat*.

I díky úspěchu výše zmíněné výstavy v Olomouci vznikl *Komité pro rozšíření národního vyšívání*, který měla na starosti především již uvedená Vlasta Havelková, ale také Renata Tyršová.³⁶ S Renátou Tyršovou se podle dochovaných záznamů znala Emilie Fryšová a spolupracovala s ní na přípravě pařížské výstavy *L'Exposition industrielle des Arts de la Femme*, kde byly prezentovány i rukodělné výrobky českých žen.

Na pražské univerzitě, na jejíž chod měl i během 19. století ještě vliv rakouský monarchistický režim, nejprve nechtěli mít s něčím, co mělo souvislost s národními hnutími požadujícími samostatnost národů, nic společného. Nicméně později se i zde začal projevovat zájem o folklor a archeologická či antropologická témata z historického hlediska. Jakousi první etnografickou vlašťovkou zde byl Pavel Josef Šafařík (1795–1861), který byl na univerzitě od roku 1841 zaměstnancem knihovny a od roku 1848 prvním mimořádným profesorem slovanské filologie. Za jeho stěžejní dílo jsou považovány *Slovanské starožitnosti*. Jeho významným pokračovatelem a na krátkou dobu i profesorem slovanské řeči a literatury byl na zdejší univerzitě i František Ladislav Čelakovský. Dalším významným vyučujícím na pražské univerzitě byl též krátce působící profesor filozofie a později správce zdejší knihovny Ignác Jan Hanuš (1812–1865), který se zaměřoval na mytologická témata a zavedl „*systém třídění obyčejového a zvykoslovného cyklu, používaný v etnologických vědách dodnes*“.³⁷ Sepsal *Bájeslovný kalendář slovanský čili pozůstatky pohansko-svátečních obřadův slovanských*. Za položení základů etnologických bádání v českém jazyce na akademické půdě můžeme vděčit Luboru Niederlemu (1865–1944). Za jeho životní dílo jsou

³⁴ Stanislav BROUČEK a kol., *Mýtus českého národa aneb Národopisná výstava československá 1895*, Praha 1996, s. 33–36.

³⁵ Jana BUREŠOVÁ – Miloš HLAVA, *Vlastenecký spolek muzejní v Olomouci a jeho muzeum. Vlastivědná společnost muzejní v Olomouci. Dějiny českého spolkového muzejnictví v Olomouci (1883–2023)*, Olomouc 2023, s. 32. Dostupné z: https://www.academia.edu/109755998/Vlasteneck%C3%BD_spolek_muzejn%C3%AD_v_Olomouci_a_jeho_muzeum_Vlastiv%C4%9Bdn%C3%A1_spole%C4%8Dnost_muzejn%C3%AD_v_Olomouci_D%C4%9Bjiny_%C4%8Desk%C3%A9ho_spolkov%C3%A9ho_muzejnictv%C3%AD_v_Olomouci_1883_2023 (cit. 26. 2. 2024).

³⁶ Dostupné z: <https://lidovaremesla.cz/web/historie/> (cit. 22. 2. 2024).

³⁷ Petr JANEČEK, *Formování etnologických věd v českých zemích v 19. století*. Dostupné z: <https://uetn.ff.cuni.cz/cs/o-ustavu/historie/> (cit. 1. 1. 2024).

považovány *Slovanské starožitnosti* a od roku 1891 začal ve spolupráci s Čeňkem Zíbrtem (1864–1932) vydávat *Český lid* neboli první český odborný časopis věnovaný etnologickým tématům. Čeňk Zíbrt byl od roku 1904 řádným profesorem *prehistorické antropologie a etnologie* a mezi roky 1907–1908 děkanem filozofické fakulty.³⁸ S Čeňkem Zíbrtem navázala kontakt Emilie Fryšová, která i sama psala pro *Český lid*, také tam o jejím působení referoval Zíbrt.

Na transformaci etnologického bádání v samostatnou akademickou disciplínu měli značný vliv i odborníci zaměřeni na folklor. Řada z nich, tzv. představitelé *pražské školy literární komparistiky*, byla ve spojení s odborníky z ciziny a byla ovlivněna jedním mužem, Janem Gebauerem (1838–1907), který od roku 1880 vedl seminář věnovaný slovanské filologii.³⁹

Za nejdůležitější z nich můžeme považovat Jiřího Polívku (1853–1933), který stál v čele oddělení pro nové slovanské jazyky a literatury a v letech 1896–1913 slavistického semináře. Dále je třeba uvést Václava Tilleho (1867–1937), odborníka na pohádkosloví, Jana Hanuše Máchala (1855–1939) a Jana Jakubce (1862–1936). Jan Hanuš Máchal byl od roku 1904 profesorem srovnávacích dějin slovanských literatur a Jan Jakubec od roku 1919 řádným profesorem dějin české literatury.⁴⁰ Tito muži byli napojeni na časopisy *Atheneum* a *Naše doba* a později měli vliv na vznik *Národopisné společnosti československé*.⁴¹

V německé části pražské *Karlo-Ferdinandovy univerzity* to bylo s postavením etnologie podobné jako v české. Prosazována zde též byla díky filologickým a historickým oborům, a to hlavně v *Semináři německé filologie* a *Semináři slovanské filologie*. Především to bylo díky folkloristicky zaměřené literární vědě, kulturní historii a kulturní geografii. Stěžejním a určujícím pro další vývoj v tomto prostředí byl inaugurační projev *Lieteratur und Volkskuende* zdůrazňující důležitost folkloru od rektora Augusta Sauera (1855–1926). Průkopníkem v českoněmeckém bádání byl však spíše Adolf Hauffen (1863–1930), který zaměřil svůj

³⁸ Tamtéž.

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ Tamtéž.

⁴¹ Antonín ROBEK, *Dějiny české etnografie I.*, Praha 1979, s. 96.

výzkum na folklor oblasti českých území s převládajícím německým obyvatelstvem. Následně pak předložil základy pro bádání v rámci „*národopisu jazykových ostrovů*“.⁴²

Později se pojetí etnologických bádání rozšířila a zařadil se mezi ně například i zájem o tehdejší materiální kulturu, nicméně v 19. a začátkem 20. století se toto pojetí týkalo téměř jen muzeí a vědeckých společností. Došlo k tomu díky vzniku *Národopisné společnosti československé* (1891), konání *Národopisné výstavy československé* (1895) a založení *Národopisného muzea československého* (1896). Tak se do českého povědomí podařilo více dostat pojem národopis, což později vedlo k tomu, že se z něj stal na počátku 20. století vlastní akademický obor.⁴³ Emilie Fryšová na *Národopisné výstavě československé* také participovala a některé předměty ze své sbírky darovala po skončení této výstavy *Národopisnému muzeu československému*.

České Němce ovlivnilo sběratelství organizované Adolfem Hauffenem pro *Společnost pro podporu německé vědy, umění a literatury v Čechách* (1894–1900) a dvě výstavy: *Všeobecná německá výstava pro obchod, průmysl a zemědělství Ústí 1903* a *Českoněmecká výstava* (1906).⁴⁴

Důležitou osobností, která provázala národopisné dění s univerzitou byl Emanuel Kovář (1861–1898). Ten se jako jednatel ve velké míře přičinil o *Národopisnou výstavu československou* a také byl editorem prvního čísla odborného *Národopisného sborníku československého*. Sepsal také *Nástin dějin ethnologie* a jako všestranně vzdělaný muž chtěl i *ethnologii* propojit s více obory, ale zemřel již ve svých 37 letech. Emanuel Kovář společně s dalšími, například již zmíněnými Janem Jakubcem a Václavem Tillem, měli názory ovlivněné západní Evropou a společně nesdíleli nadšení z tehdejšího příliš vlasteneckého pojetí, které na úkor estetiky a slavností opomíjelo dějiny každodennosti.⁴⁵ V pojetí etnografie se lišil od Františka Bartoše (1837–1906), který se specializoval na poznání Moravy a vydal například *Dialektologii moravskou* a *Lid a národ*.⁴⁶

⁴² Petr JANEČEK, *Formování etnologických věd v českých zemích v 19. století*. Dostupné z: <https://uetn.ff.cuni.cz/cs/o-ustavu/historie/> (cit. 1. 1. 2024).

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ Tamtéž.

⁴⁵ Tamtéž.

⁴⁶ Antonín ROBEK, *Dějiny české etnografie I.*, Praha 1979, s. 100–123.

Vývoj v pozdějších letech pak etnologické vědy pojal jako *národopis*, respektive v německé části univerzity jako *Volkskunde*, historizující studia novověké a tehdejší společnosti, vytvořená díky historickým, filologickým, archeologickým, antropologickým i geografickým poznatkům.⁴⁷

Jak jsem již zmínila, Emilie Fryšová patřila mezi jednu z nadšených nevystudovaných etnografek a ve svém výzkumu se zaměřila především na oblast soběslavských Blat. O svoji sbírku se s veřejností podělila nejprve skrze vystavování svých krojů anebo jejich částí na několika výstavách (hlavně na *Národopisné výstavě československé*) a posléze z velké části jejich darováním do několika muzejních sbírek (například do *Národopisného musea československého*). Setkala se tak s některými význačnými etnografickými osobnostmi své doby a s řadou z nich zůstala v kontaktu (především s Čěnkem Zíbrtem). Tomuto oboru se ovšem věnovala také v rámci své publicistické a spisovatelské činnosti. Z těchto důvodů jsem se jí rozhodla v následujících kapitolách více přiblížit.

⁴⁷ Petr JANEČEK, *Formování etnologických věd v českých zemích v 19. století*. Dostupné z: <https://uetn.ff.cuni.cz/cs/o-ustavu/historie/> (cit. 1. 1. 2024).

3 Život Emilie Fryšové

Emilie Magdalena Frischová se podle matričního záznamu narodila 22. července 1840 v Praze jako čtvrté dítě lékaře Johanna Fri(t)sche (1803) a Kathariny, rozené Hojerové (1798), kteří žili na Novém Městě.⁴⁸

Jako malé děvče z německé rodiny byla do deseti let vzdělávána v domácích podmínkách a následně do šestnácti let navštěvovala dvojjazyčný ústav Františky Svatavy Amerlingové, manželky věhlasného Karla Slavoje Amerlinga, který v ní probudil vlastenecké citění.⁴⁹ O řadu let později na toto období ráda vzpomínala a popsala jej následujícími slovy: „*Paní tato pojala vychovatelské své povolání zcela ideálně a vlastenecky a dovedla také v začkách svých vzbuditi nadšení pro vše dobré a vznešené, a touhu, aby napodobily snahy její, která jim byla světlým vzorem...přece ředitelka jeho vypěstovala u svěřenek svých lásku k národu, ukazujíc jim záhy spravedlivé národní stanovisko.*“⁵⁰

Poté studovala na dvouletém německém ústavu ke vzdělání učitelek na Malé Straně,⁵¹ který později taktéž chválila: „...*byla to opět žena, slečna Tereza Girglová, která kandidátky*

⁴⁸ Archiv hlavního města Prahy, fond Sbirka Matrik, Kostel Nejsvětější Trojice ve Spálené ulici TRS N5 1832–1841, s. 288. Dostupné z <https://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=EDF27072589C488A9D4DA44A6BAE0C16&scan=249#scan249> (cit. 3. 9. 2023) – Zajímavé je, že jako datum narození je v matrice, která by měla být stěžejní, uvedeno 22. července, proto jsem ho tu také zvolila, nicméně ve všech dalších zdrojích je vždy napsáno 23. července.

Národní archiv, fond Policejní ředitelství I, konskripce, karton 131, obraz 867. Dostupné z <http://digi.nacr.cz/prihlasky2/?action=link&ref=czarch:CZ-10000010:874&karton=131&folium=867> (cit. 3. 9. 2023) – V tomhle případě je v přihlášce jako rok narození zaznamenán rok 1841, ale vzhledem ke všem ostatním uvedeným informacím to vypadá, že tu u jeho uvedení došlo k chybě. Podobně jako v podobě příjmení, do kterého je zde navíc vloženo t.

⁴⁹ Národní muzeum, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, fond Sbirka SCRAP-BOOKS NAD 62, Ženská otázka XVI., Antonie MIKŠOVÁ, *Emilie Fryšová*, Časopis učitelek 1896, s. 120. Dostupné z <https://vademecum.nm.cz/nm/permalink?xid=AE24F4E62C3111E395DE001A4B94A460&scan=156#scan156> (cit. 3. 9. 2023).

⁵⁰ Emilie FRYŠOVÁ, *NAŠE PRVNÍ PRACOVNICE. Ukázky ze zkušenosti staré učitelky*, in: Památník českých učitelek, u příležitosti třicáté ročnice c. k. českého ústavu ku vzdělání učitelek v Praze, ed. Neznámý, Praha 1900, s. 12. Dostupné z <https://ndk.cz/view/uuid:004833f0-728d-11dd-a04d-000d606f5dc6?page=uuid:89a98200-9f8e-11e8-a81d-5ef3fe9bb22f> (cit. 3. 9. 2023).

⁵¹ Národní muzeum, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, fond Sbirka SCRAP-BOOKS NAD 62, Ženská otázka XVI., Antonie MIKŠOVÁ, *Emilie Fryšová*, Časopis učitelek 1896, s. 120. Dostupné z <https://vademecum.nm.cz/nm/permalink?xid=AE24F4E62C3111E395DE001A4B94A460&scan=156#scan156> (cit. 3. 9. 2023).

pod vlídnou ochranu brala...nezazlívala oněm žákyním německého ústavu, které i tam jevily se neohroženými Češkami.“⁵²

Své schopnosti se ovšem rozhodla zdokonalovat i mimo vzdělávací ústavy, proto se začala učit anglicky a francouzsky a kreslit pod dohledem akademického malíře J. Kroupy.⁵³ K umění měla blízko i z toho důvodu, že rodinným přítelem byl slavný malíř Josef Mánes, od kterého měla doma vystavený obraz *Libánky*.⁵⁴

Roku 1858 po získání vysvědčení z ústavu pro hlavní školy a následně kvůli tomu, že nemohla sehnat jiné zaměstnání, odjela do Nussdorfu u Vídně, kde po nějaký čas působila jako vychovatelka. Od roku 1860 se přestěhovala za rodiči do Karlových Varů, kde se věnovala soukromému vyučování dívek francouzštině, ručním pracím, kreslení a dalším oborům, které byly považovány za potřebné ke všeobecnému ženskému vzdělání.⁵⁵

Velká změna pro ni nastala od roku 1870, kdy byla obsazena na místo třídní učitelky na městské vyšší dívčí škole v Chrudimi. Zde dostala na starosti pedagogický dozor, učila francouzštinu, kresbu a ruční práce. Mimo zaměstnání tu také byla aktivní ve spolkovém životě, stala se dokonce jednou ze zakladatelek zdejšího ženského dobročinného a vzdělávacího spolku. Nicméně za rok a půl se kvůli vážné, blíže nespecifikované nemoci musela vrátit do Karlových Varů.⁵⁶

K učitelské profesi se znovu vrátila v Plzni, kde nejprve na rok získala místo prozatímní učitelky na obecné škole a v roce 1876 po splnění zkoušky způsobilosti pro měšťanské školy z gramaticko-historického oboru a dalších předmětů pro české obecné školy přešla na školu

⁵² Emilie FRYŠOVÁ, *NAŠE PRVNÍ PRACOVNICE. Ukázky ze zkušenosti staré učitelky*, in: Památník českých učitelek. U příležitosti třicáté ročnice c. k. českého ústavu ku vzdělání učitelek v Praze, ed. Neznámý, Praha 1900, s. 12. Dostupné z <https://ndk.cz/uuid/uuid:8da91140-9f8e-11e8-a81d-5ef3fc9bb22f> (cit. 3. 9. 2023).

⁵³ Národní muzeum, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, fond Sbirka SCRAP-BOOKS NAD 62, Ženská otázka XVI., Antonie MIKŠOVÁ, *Emilie Fryšová*, Časopis učitelek 1896, s. 120. Dostupné z <https://vademecum.nm.cz/nm/permalink?xid=AE24F4E62C3111E395DE001A4B94A460&scan=156#scan156> (cit. 3. 9. 2023).

⁵⁴ Marie PRUNEROVÁ, *Ředitelka Emilie Fryšová*, in: Jubilejní sborník Městského Musea v Soběslavi 1897–1947, ed. Neznámý, Soběslav 1947, s. 54. Dostupné z <https://kramerius.cbvk.cz/uuid/uuid:8afc2800-11e7-11ea-b16b-001b63bd97ba> (cit. 3. 9. 2023).

⁵⁵ Státní okresní archiv Písek, fond Archiv města Písek, stručný rukopisný životopis E. Fryšové z pera A. R. Husové, 1928.

⁵⁶ Národní muzeum, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, fond Sbirka SCRAP-BOOKS NAD 62, Ženská otázka XVI., Antonie MIKŠOVÁ, *Emilie Fryšová*, Časopis učitelek 1896, s. 120. Dostupné z <https://vademecum.nm.cz/nm/permalink?xid=AE24F4E62C3111E395DE001A4B94A460&scan=156#scan156> (cit. 3. 9. 2023).

měšťanskou. Během jejího zdejšího dvanáctiletého plzeňského pobytu sepsala a vydala trojdílnou učebnici *Ukázky z dějin všeobecných pro měšťanské školy*.⁵⁷

Fryšová se k této době později vracela ve vzpomínkách, které nebyly příliš pozitivní: „*Obecenstvo pohlíželo tenkrát také proto s nedůvěrou na učitelky, že byly institucí novou, která se měla teprve osvědčiti (na počátku let sedmdesátých) ... Leckde ubližovaly nám i poměry národnostní. Působila jsem ve městě s velkou pracovní většinou českou a malou zámožnou, sežidovštělou menšinou německou. Tu každý poněmčenec, byť to byl i nejnevzdělanější žid, domníval se, že může s pohrdáním hleděti na vzdělané učitelky české a urážeti je...I českým vzdělancům byly české školy zprvu jaksi nižším učilištěm, a měla jsem v r. 1874 na měšťanské škole v I. třídě 18 žákyň.*“⁵⁸

I v tomto městě se věnovala spolkové činnosti, založila zde *Kruh učitelek plzeňských*. V *Časopise učitelek* vylíčila vzpomínku na tuto dobu paní J. M., dříve učitelka v Plzni: „*Před 12 lety loučila jsem se ve sborovně Plzeňské dívčí školy po šestiletém působení svém se sborem učitelek mně tak drahých, v jichž čele byla naše všeobecně vážená slč. Fryšová, k níž vzhlížely jsme my mladší vždy s obdivem. Ona byla naší vůdkyní ve veřejnosti, co jsme ve sboru kdy podnikly, to vše ku Jejímu stalo se pokynu. Tak oslavovaly jsme v únoru r. 1880 šedesátileté narozeniny Boženy Němcové slavnostním večerem v budově školní – Slečniným pobídnutím uctily jsme téhož roku 50tileté narozeniny pí. Karol. Světlé, zaslavše ji výtečnými kresbami sl. Fryšové ozdobené album*⁵⁹, obsahující vedle pohledů na Plzeň a podobizen tam zemřelých prof. Smetany, Sedláčka a Kaj. Tyla, též naše podobizny s podpisy.

Slečna Fryšová jest obětovnou podporovatelkou všech snah ženských, vřelá zastánkyně jejich práv, zvláště na poli duševní práce. Neohroženě vždy hájila práv učitelek.

Tak když ku škodě jejich jednáno o to, aby za řídící a ředitele jen mužské síly na dívčí školy dosazovány byly, napsala petici, jež námi všemi podepsána zaslána byla do sněmu.

Odebírajíc četné časopisy a knihy, seznamovala nás se vzácnou ochotou s jich obsahem.

⁵⁷ Národní muzeum, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, fond Sbirka SCRAP-BOOKS NAD 62, Ženská otázka XVI., Antonie MIKŠOVÁ, *Emilie Fryšová*, *Časopis učitelek* 1896, s. 120. Dostupné z

<https://vademecum.nm.cz/nm/permalink?xid=AE24F4E62C3111E395DE001A4B94A460&scan=156#scan156> (cit. 3. 9. 2023).

⁵⁸ Emilie FRYŠOVÁ, *NAŠE PRVNÍ PRACOVNICE. Ukázky ze zkušenosti staré učitelky*, in: Památník českých učitelek. U příležitosti třicáté ročnice c. k. českého ústavu ku vzdělání učitelek v Praze, ed. Neznámý, Praha 1900, s. 13. Dostupné z <https://ndk.cz/uuid/uuid:89a98200-9f8e-11e8-a81d-5ef3fc9bb22f> (cit. 3. 9. 2023).

⁵⁹ Album se dochovalo v *Archivu Podještědského muzea* ve fondu Karolíny Světlé pod názvem *Album českých učitelek v Plzni*. V příloze se z něj nachází portrét Fryšové.

O své zkušenosti, nabyté cestováním o prázdninách, sdílela se s námi shromáždivši nás po prázdninách ve svém útulném bytu, kdež dostalo se nám s pohoštěním i ušlechtilé zábavy. Milá hostitelka naše líčila nám tu své příhody z cest, popisovala, co zajímavého kde shledala, překládajíc případné obrazy a podobizny, jež z cest si přivezla.

Onemocněla-li některá z nás, jež bez příbuzných v Plzni dlela, jako já, pak starala se slečna všemožně, aby dostalo se nemocné pomoci lékařské, rekonvalescentkám posílala rozličná občerstvení, navštěvovala a těšila je. Zkrátka byla naším dobrým andělem, a bylo by jen žádoucí, aby mnoho takových slečen Fryšových bylo po Čechách ve sboru učitelek.

*Vypočítávati ona dobrodiní, kteráž chudým svým žačkám jakož i studující mužské mládeži udílela, bylo by úlohou velikou. Štědrá její ruka vždy byla strádajícím otevřena. Působila skromně v tichosti a žáčky její, z nichž tak mnohá do řad učitelek již vstoupila, mají v trvalé a vděčné Ji paměti. Kéž by Ji jen všechny následovaly! Kdybych byla zůstala učitelkou, byla bych se snažila, státi se Ji aspoň v něčem podobnou!*⁶⁰

Roku 1885 se Fryšová přestěhovala do Soběslavi, kde na sedm let získala místo ředitelky měšťanské dívčí školy. Ve své funkci byla podle všeho velmi aktivní a zasadila se například o zrušení výuky ve zdraví nevyhovující učebně anebo o to, aby v rámci této školy vznikl bezplatný večerní kurz pro dívky, které dokončily školní docházku, avšak nadále měly chuť se vzdělávat. I zde se ve volném čase také chtěla věnovat prospěšným spolkovým aktivitám, a tak roku 1888 založila *Dobročinný spolek ženský v Soběslavi*, který měl pomáhat dětem školou povinných, jež pocházely z nuzných poměrů.⁶¹

Jak vřelý měla vztah k některým svým žačkám, si můžeme lépe představit i díky dopisu z roku 1900, ve kterém Fryšová žádá Josefou Náprstkovou, jestli by jí nepomohla s nalezením zaměstnání v obchodě pro její bývalou žákyni Aloisii Pádeckou, která právě ukončila druhý ročník obchodní školy ve *Výrobním spolku* a jejíž matka nemá finance.⁶²

⁶⁰ Národní muzeum, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, fond Sbirka SCRAP-BOOKS NAD 62, Ženská otázka XVI., Antonie MIKŠOVÁ, *Emilie Fryšová*, Časopis učitelek 1896, s. 120. Dostupné z:

<https://vademecum.nm.cz/nm/permalink?xid=AE24F4E62C3111E395DE001A4B94A460&scan=156#scan156> (cit. 3. 9. 2023).

⁶¹ Státní okresní archiv Tábor, fond Archiv základních škol Soběslav, 1786–2012, Školní kronika dívčích škol soběslavských od roku 1887, s. 13. Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/528779/10> (cit. 1. 3. 2024).

⁶² Národní muzeum, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Archiv Náprstkova muzea, fond Náprstek Vojta (1826–1894), dopis Fryšové Josefě Náprstkové z 8. 10.1900 v Soběslavi.

Fryšová ovšem nezapomínala ani na čerstvé matky z řad pracujících, pro které se jí podařilo vytvořit opatrovnu, kam mohly odkládat své malé ratolesti. A také zde díky její iniciativě vznikl pro chudé tzv. polévkový ústav, kam sehnala zařízení a kde i sama vařila.⁶³

Na to, jak byla z tohoto kraje nadšená, Fryšová později vzpomínala: „*Jak pisatelka těchto řádek octla se v krajině zdejší, ihned mile překvapena byla vkusem, krasocitem a samorostlou dovedností, jevící se v pracích žen vesnických z okolí, jimiž zdobily kraj svůj, tehdy ještě všeobecně užívaný.*“⁶⁴

To bylo nespíš důvodem, proč se na Blatech naplno zapojila do sběratelské činnosti tím, že skupovala a zachraňovala před zkázou místní kroje a část své sbírky následně roku 1895 prezentovala na *Národopisné výstavě československé* například blatskou svatbu a nakreslila příklady typických vzorů pro tento kraj. Po skončení výstavy darovala *Národopisnému muzeu* řadu předmětů ze svého vlastnictví. Její úsilí následně nezůstalo bez odezvy, za roli při organizaci výstavy jí byla téhož roku udělena bronzová výstavní medaile.⁶⁵

To ovšem nebyla jediná záslužná činnost, které se v této oblasti věnovala. Jako místopředsdkyně soběslavského muzejního spolku stála roku 1897 u zrodu městského muzea v Soběslavi. Dále sepsala několik článků pro muzejní sborníky z let 1898 a 1900, které muzejní spolek vydával, vytvořila mapu krajů v okolí, kresby vzorů důležitých místních plen a rouch, náčrtů jedenácti zdobných štítů stavení, s nimiž se setkala při svých cestách po Blatech, a papírový model blatského statku.⁶⁶

V Soběslavi se také roku 1898 podílela na přípravě národopisné sekce *Národopisné, školní, průmyslové a včelařské výstavy*, na níž též sama vystavovala.⁶⁷

⁶³ Krista NEVŠÍMALOVÁ, *Emilie Fryšová*, *Ženské listy*. Časopis pro záležitosti žen a dívek československých 36, 1908, č. 6, s. 110. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:ed3978f0-1b6e-11e9-aca8-5ef3fc9ae867> (cit. 3. 9. 2023).

⁶⁴ Emilie FRYŠOVÁ, *Část národopisná na výstavě*, in: *Národopisná, školní, průmyslová a včelařská výstava v Soběslavi. Některé dějinné upomínky ze Soběslavi, Škola rožmberská v Soběslavi, Přehled církevních dějin soběslavských*, ed. Karel Lustig, Soběslav 1898, s. 15. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:6f8c80cd-10c1-406b-bc6a-4dba9cda7256> (cit. 3. 9. 2023).

⁶⁵ Antonie MIKŠOVÁ, *Z činnosti českých učitelek na poli národopisném*, in: *Památník českých učitelek, U příležitosti třicáté ročnice c. k. českého ústavu ku vzdělání učitelek v Praze*, ed. Neznámý, Praha 1900, s. 41–44. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:92a9bcd0-9f8e-11e8-a81d-5ef3fc9bb22f> (cit. 3. 9. 2023). Blata měla podle tohoto článku tvořit hlavně vesnice Borkovice, Mažice, Zálší, Klečata, Komárov, Svíny a Hodětín. V širším pojetí okolí Soběslavi a Týnem nad Vltavou, Bechyní, Tučapy, Deštnou, Kardašovou Řečicí a Ševětínem.

⁶⁶ Tamtéž, s. 43.

Podle tohoto modelu nechala vytvořit dva další modely. Jeden věnovala *Národopisnému muzeu* v Praze a druhý městskému muzeu v Soběslavi.

⁶⁷ Krista NEVŠÍMALOVÁ, *Emilie Fryšová*, *Ženské listy* 36, 1908, č. 6, s. 110. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:ed3978f0-1b6e-11e9-aca8-5ef3fc9ae867> (cit. 3. 9. 2023).

Roku 1898 se ještě jako ředitelka dočkala ocenění i za třicetileté působení ve školství, za které získala zlatý záslužný kříž. Nicméně roku 1903 musela kvůli zdravotním problémům spojeným se zrakem odejít do důchodu.⁶⁸

Fryšovou měli v Soběslavi podle všeho rádi a ve svých pamětech ji zachytil i například Josef Šimek, jeden z ředitelů soběslavské školy: „*Ze zajímavých osob tehdy v Soběslavi žijících uvádím ředitelku měšť. školy Em. Frišovou, dámu tělem i duchem vynikající, jež znala znamenitě osady na Blatech a vyjela se mnou a ženou jednou v neděli do nejvýznačnějších míst a statků blatských.*“⁶⁹

Podle vzpomínek Fryšové to působí, že si město oblíbila i ona: „*Z velkého města dostala jsem se do malé Soběslavi... Učitelky byly tu pozorovány zprvu s předpojatostí, neboť co učitelek, o tolik bylo méně ženichů – učitelů pro dcerky zdejší ... Působení v osadě menší poskytuje však opět té výhody, že možno učitelkám zasáhnouti účinněji v poměry veřejné než ve městě velkém... V osadě menší také obecnstvo rychleji pozná povahu člověka. Možno říci, že dlouholetou činností svou v Soběslavi dobyly jsme si konečně důvěry lidu, který nyní dobře rozlišuje, kdo s ním dobře smýšlí a o jeho prospěch pečuje.*“⁷⁰

Nicméně i tak nakonec dne 8. května 1911 za hromadného loučení s řadou místních obyvatel odcestovala do Písku,⁷¹ kde nadále žila po boku své sestry, jež se věnovala stejné profesi se zaměřením na cizí jazyky a hudbu.⁷² Johanna Frischová ji však dne 25. února 1913 v 79 letech opustila.⁷³

⁶⁸ Tamtéž, s. 111.

⁶⁹ Josef ŠIMEK, *Moje paměti a vzpomínky*, Praha 1927, s. 190.

⁷⁰ Emilie FRYŠOVÁ, *NAŠE PRVNÍ PRACOVNICE. Ukázky ze zkušenosti staré učitelky*, in: Památník českých učitelek. U příležitosti třicáté ročnice c. k. českého ústavu ku vzdělání učitelek v Praze, ed. Neznámý, Praha 1900, s. 14. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:8debbf90-9f8e-11e8-a81d-5ef3fc9bb22f> (cit. 3. 9. 2023).

⁷¹ NEZNÁMÝ, *Soběslav. Osobní*, Věstník jihočeských muzeí 2, 1911, č. 5, s. 39. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:a45dff10-2655-11e9-92f9-005056825209> (cit. 3. 9. 2023).

⁷² M.O. RŮŽIČKA, *JUBILEA. Emilie Fryšová (1840–1920)*, Národopisné aktuality x, 1970, č. 1, s. 53. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:79cbd660-3b5c-11e5-8b04-5ef3fc9bb22f> (cit. 3. 9. 2023).

⁷³ Státní okresní archiv Písek, fond Archiv města Písek, smuteční oznámení Johanny Frischové, 1913. Johanna Frischová v Písku žila od roku 1883, odstěhovala se sem po smrti matky z Karlových Varů. Po smrti byla Johanna Frischová na základě svého přání zpopelněna v Žitavě. – Státní okresní archiv Písek, fond Husová Anna Regina, *Odešla Navždy*.

Ani v Písku nepřestala být aktivní a také tady se věnovala muzejní, spolkové, spisovatelské a přednáškové činnosti. Například v místní sokolovně měla přednášku o českých krojích, kterou doplnila o názornou ukázkou.⁷⁴

Nicméně kromě těchto „povinností“ si našla i čas na odpočinek, například víme, že roku 1914 byla na dovolené v Istrii⁷⁵ a o rok později pobývala v Lázních Poděbrady.⁷⁶ Díky dochovanému seznamu účastníků výpravy do Paříže ze srpna 1889 nám také zůstala informace o její cestě, která proběhla díky tehdy nově vzniklému Klubu českých turistů a jejímž cílem byla zdejší světová výstava.⁷⁷

Zemřela 17. ledna 1920 a byla uložena do hrobu pod nápisem, který si sama zvolila: *Pracovnice na národa roli dědičné*.⁷⁸ Podle matričního záznamu byla příčinou úmrtí mozková mrtvice. Místem jejího posledního spočinutí se stal písecký hřbitov u kostela sv. Nejsvětější Trojice.⁷⁹ Dodnes tam můžeme najít její náhrobní desku.

Ani ve své závěti nezapomněla na potřebné a většinu svého majetku odkázala *Deylově výchovně pro slepé děti*, jež se nacházela v Praze, nicméně přispěla i například *Jedličkovu ústavu pro zmrzačené děti* v Praze, *Spolku pro ošetřování nezhojitelně nemocných* v Praze a nezapomněla ani na svou neteř a synovce.⁸⁰

Podle dostupných informací jí mělo ministerstvo za její činnost poskytnout darem 3000 Kč, ale bohužel k tomu došlo až pár dní po jejím úmrtí. Informaci o jejím skonu přinesl například *Časopis učitelek*, kde si autorka článku Anna Regina Husová posteskla, že jim bohužel nebylo známo, že je Fryšová nemocná, a že se o jejím úmrtí dozvěděli až po pohřbu, kterého by se jinak účastnilo větší množství učitelek. Fryšovou tak na její poslední cestě doprovodilo jen několik učitelek, známí z Tábora a Písku a členky spolku *Světlá* z Písku.

⁷⁴ Státní okresní archiv Písek, fond Husová Anna Regina, Písecké listy, *FEUILLETON. Tichá pracovnice*.

⁷⁵ Státní okresní archiv Písek, fond Sedláček August PhDr. a Sedláčková Tereza, pohlednice Fryšové Augustu Sedláčkovi z 10. 3. 1914 v Opatiji.

⁷⁶ Státní okresní archiv Tábor, fond Fryšová Emilie, pohlednice Fryšové Prunerové z 28. 5. 1915 v Lázních Poděbrady.

⁷⁷ Kristýna ULMANOVÁ, *Cestování před sto lety*, Praha 2011, s. 213.

Odjíždělo se 6. srpna v 15.45 z Prahy přes Švýcarsko a do Paříže se došlo 8. srpna dopoledne. Ubytování, vstupenky i průvodce se zařizovali individuálně. Šlo o první zahraniční akci klubu viz s. 100–103.

⁷⁸ Zuzana ČERMÁKOVÁ, *Emilie Fryšová, národopisná pracovnice Blat a Kozácka*, *Národopisný věstník* 79, 2020, č. 2, s. 125. Dostupné z: https://www.narodopisnaspolecnost.cz/images/NV/NV_2020_2_web.pdf (cit. 3. 9. 2023).

⁷⁹ Státní oblastní archiv Třeboň, fond Sběrka matrik Jihočeského kraje, 1587–1949, Matriční kniha Písek Z 1918–1923. Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/6423/104/1901/1814/50/0> (cit. 3. 9. 2023).

⁸⁰ Státní okresní archiv Písek, fond Okresní soud Písek 1898–1923, kart. 48, spis A 30-20.

Na toto rozhodnutí nejspíš mohla mít vliv i ta skutečnost, že sama Fryšová měla ke konci života zrakové potíže.

Čtenářkám ji tento časopis popsal následujícími slovy: „Ředitelka Emilie Fryšová byl jedinečný charakter svého druhu. I v letech, kdy byla na odpočinku, zajímala se upřímně o organizaci učitelek a psávala dopisy plné přátelské přízně a povzbuzování. V listech z dřívějších let šlehlo někdy vedle slov pochvalných i mateřské pokárání, bylť mezi námi rozdíl v stáří plných 30 let! Dovedla však malou hořkou pilulku tak něžně pocukrovati, že se snadno spolkla.“⁸¹

⁸¹ Státní okresní archiv Tábor, fond Fryšová Emilie, Z, *Naše mrtvé. Emilie Fryšová, ředitelka škol v. v., čestný a zakládající člen ZÚJU*, Časopis učitelek, 1920.

4 Emilie Fryšová jako aktivní členka mnoha spolků

Na základě mého bádání si myslím, že můžu uvést, že Emilii Fryšovou doprovázely spolky na každém kroku, protože jejich výčet je opravdu dlouhý a je spojený i s jejím poměrně častým stěhováním.

Tím úplně prvním nalezeným spolkem, jehož se stala členkou, respektive dokonce spoluzakladatelkou, a to už kolem roku 1870, byl dobročinný a vzdělávací *Spolek paní a dívek v Chrudimi*.⁸²

Od roku 1875 se řadila mezi členky a zakladatelky *Spolku ku podporování chudých kandidátek c. k. českého pedagogia*. Ten si dal za cíl pomáhat nemajetným ženám, které se chtěly dát na učitelskou dráhu. Jednou z jeho zakladatelek byla i například Josefa Náprstková.⁸³ Podobného zaměření, blízkého její profesi, byly i *Spolek českého učitelstva v Plzni*, *Ústřední spolek učitelský*, ale především *Kruh učitelek plzeňských a okolí*, o nichž víme, že byla jejich členkou, či v případě *Ústředního spolku* i delegátkou⁸⁴ při svém působení v Plzni.

Kruh učitelek plzeňských a okolí vznikl roku 1884, a to právě díky Fryšové, které se podařilo dát dohromady téměř všechny učitelky ve městě a jeho okolí. K důvodům jeho vzniku bylo řečeno následující: „*Příprava k zdokonalení se ve zkušenostech a vědomostech praktické učitelky nejen drobné generace našeho národa, ale i dospělých dívek a žen českých. Druhý hlavní účel je působiti činností svou budoucí na lid náš, jehož si dosud málokdo všímá, lid kruhů nižších, a povznésti jej k světlu pravého poznání.*“⁸⁵

Spolek se tedy snažil vzdělávat, zlepšit postavení učitelek, pomáhat chudým dětem apod. Například už během prvního roku jeho existence stihly jeho členky zařídit patnáct přednášek, dva hudební dýchánky, dvě naučné vycházky, založení knihovny a zpěvného kroužku.⁸⁶

⁸² Státní okresní archiv Písek, fond Archiv města Písek, stručný rukopisný životopis E. Fryšové z pera A. R. Husové, 1928.

⁸³ NEZNÁMÝ, *Spolková a školní kronika. Spolek ku podporování chudých kandidátek*, Beseda učitelská. Týdeník pro učitele a přátele školství národního 8, 1876, č. 32, s. 401–402. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:b197bc03-b742-4514-bebc-430e51475ebc> (cit. 3. 9. 2023).

⁸⁴ NEZNÁMÝ, *Kronika spolků. Spolek českého učitelstva v Plzni*, Beseda učitelská. Týdeník pro učitele a přátele školství národního 14, 1882, č. 27, s. 378–379. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:67c36e2e-17d3-4eaa-b7c8-c374e2919c9e> (cit. 3. 9. 2023).

⁸⁵ Hana KIESWETROVÁ, *Padesát let Kruhu učitelek plzeňských*, Plzeňsko. List pro vlastivědu západních Čech 16, 1934, č. x, s. 113–114. Dostupné z: https://files.scriptorum.cz/scriptum/%5Bnode%5D/plzensko_1934_ocr.pdf (cit. 3. 9. 2023).

⁸⁶ Tamtéž, s. 113–116.

V roce 1913 pak byla Fryšová jmenována čestnou členkou *Zemské ústřední jednoty učitelek*⁸⁷, která se z *Kruhu* vyvinula. Díky spolkové činnosti učitelek poznala spolupracovnici Annu Reginu Husovou,⁸⁸ učitelku, národopisnou pracovníci a dalo by se možná říct její následovatelku.

I po přestěhování do Soběslavi v roce 1885 se nám dochovaly údaje o její neutuchající podpoře učitelských spolků, například roku 1887 darovala konviktu pro syny učitelské dvacet čtyři výtvarnických malířských čtvrtků a 2,88 zlatých,⁸⁹ minimálně od roku 1886 dlouhé roky platila členské příspěvky známému *Ženskému výrobnímu spolku českému*,⁹⁰ který mimo jiné podporoval dívčí vzdělání vytvořením školy. Fryšová jim přispívala i věcnými dary, například roku 1907 jim do bazaru darovala podušku, tylový pruh s penízkovou ozdobou atd.⁹¹

Po smrti (1900) jedné ze zakladatelek tohoto spolku Karolíny Světlé podpořila Fryšová finančně sbírku na její pomník v Praze.⁹² V roce 1907 se připojila k dlouhému seznamu gratulantů k šedesátým narozeninám druhé ze zakladatelek tohoto spolku, Elišky Krásnohorské.⁹³

Nejpozději od roku 1899 začala pravidelně přispívat do *Ústřední Matice školské*⁹⁴ a v letech 1890 až 1905 přispěla jako jedna ze zakládajících členek celkem 120 zlatými prvnímu

Spolek po odchodu Fryšové z města pomohl roku 1892 ke zrodu pokračovací školy pro dívky a poté ještě k ženskému pedagogiu v Plzni. Jeho členky se stejně jako Fryšová podílely na přípravě *Národopisné výstavy československé*. Roku 1911 se stal odborem *Zemské ústřední jednoty učitelek v Čechách*.

⁸⁷ NEZNÁMÝ, *Soběslav. Čestnou členkou*. Jihočeské ohlasy 14, 1913, č. 43, s. 4. Dostupné z: <https://kramerius.cbvk.cz/uuid/uuid:fbffc1d-eacd-11e4-b735-001b63bd97ba> (cit. 3. 9. 2023).

⁸⁸ Anna Regina HUSOVÁ, *FEUILLETON. Několik slov o tiché kulturní pracovníci*, Otavan, týdeník pro zábavu, poučení, zájmy politické, obecné a spolkové 35, 1913, č. 42, s. 1–2. Dostupné z: <https://kramerius.cbvk.cz/uuid/uuid:352218e6-f498-11e3-9512-001b63bd97ba> (cit. 3. 9. 2023).

⁸⁹ NEZNÁMÝ, *Kronika škol. Na vydržování konviktu pro syny učitelské*, Beseda učitelská 19, 1887, č. 22, s. 309. Dostupné z: <https://kramerius.cbvk.cz/uuid/uuid:8e1bbb90-ea6a-11e0-b40b-000d606f5dc6> (cit. 2.8. 2023)

⁹⁰ NEZNÁMÝ, *Příspěvky členů Ženského výrobního spolku českého v Praze*, Ženské listy. Časopis pro záležitosti žen a dívek československých 15, 1887, č. 9, s. 162. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:0924dee0-1419-11e9-b98b-5ef3fc9bb22f> (cit. 3. 9. 2023).

⁹¹ NEZNÁMÝ, *První výkaz věcných darů pro bazar Ženského výrobního spolku českého v Praze*, Ženské listy. časopis pro záležitosti žen a dívek československých 35, 1907, č. 5, s. 102. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:312a8f80-18b9-11e9-a8be-5ef3fc9bb22f> (cit. 3. 9. 2023).

⁹² NEZNÁMÝ, *Denní zprávy. Na pomník Karolíny Světlé*, Národní listy 40, 1900, č. 133, s. 4. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:ae690d80-b210-11e6-a108-005056827e51> (cit. 3. 9. 2023)
S Karolínou Světlou si Fryšová i dopisovala viz poznámka pod čarou č 272.

⁹³ NEZNÁMÝ, *Denní zprávy. Šedesáté narozeniny Elišky Krásnohorské*, Národní listy 47, 1907, č. 321, s. 3. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:c3a28f30-2f71-11e7-9ceb-005056825209> (cit. 3. 9. 2023).

⁹⁴ NEZNÁMÝ, *Příjmy Ústřední Matice školské. Sobotka*, Věstník Ústřední Matice školské 15, 1899, č. 1, s. 153. Dostupné z: <https://ndk.cz/view/uuid:c4222ec1-a9ec-11e7-a093-005056825209?page=uuid:494e7980-a9f9-11e7-a093-005056825209&fulltext=emilie%20fry%C5%A1ov%C3%A1> (cit. 3. 9. 2023).

dívčímu gymnáziu v Rakousku-Uhersku *Minerva*.⁹⁵ Nicméně finance opět nebyly jediným způsobem její pomoci. Jako praktická žena darovala spolku *Minerva* například roku 1904 blíže neurčené knihy a obrázky.⁹⁶

Zaujetí Fryšové pro dějiny a ochranu památek se projevilo mimo jiné i jejím získáním členství ve *Společnosti přátel starožitností českých*, ke kterému došlo od roku 1895.⁹⁷

Roku 1896 stála Fryšová u vzniku *Jednoty československých učitelek*, která se učitelek měla zastávat, a byla zvolena za jednu z členek výboru.⁹⁸ Stala se také předsedkyní *Jihočeského odboru Jednoty československých učitelek* a například v listopadu téhož roku na schůzi v Jindřichově Hradci sdělila kolegyním nové informace z jejich oboru a také mluvila o činnosti tohoto spolku.⁹⁹ Ve dnech 26. až 28. září 1903 zorganizovala *Jednota* dokonce i *Sjezd českých učitelek*, kde Fryšová pronesla přednášku s názvem *Historické reminiscence o vývoji našeho stavu*. Účastnice sjezdu navštívily i řadu různých kulturních a vzdělávacích akcí (například Náprstkovo průmyslové muzeum a tehdy nové moderní školy na Praze 7).¹⁰⁰

14. až 16. května roku 1904 proběhl druhý sjezd učitelek. Fryšová vedla I. sekci, která měla na starosti školský a kulturní program. Nicméně nakonec se sjezdu účastnit nemohla. Toto sdružení se mimo jiné snažilo dosáhnout toho, aby učitelky měly stejná práva jako učitelé.¹⁰¹

⁹⁵ NEZNÁMÝ, *Seznam členů Minervy. II. Dárci a členové zakládající*, Výroční zpráva soukromého gymnasia dívčího spolku *Minerva* v Praze 15, 1905, č. 1, s. 35. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:12de93fb-4921-4297-a26d-df0f37f5dd53> (cit. 3. 9. 2023).

⁹⁶ NEZNÁMÝ, *Zprávy spolkové a školní. Minerva, spolek pro ženské studium v Praze*, *Ženské listy*. Časopis pro záležitosti žena dívek československých 32, 1904, č. 5, s. 97. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:43443270-18b9-11e9-8109-005056825209> (cit. 3. 9. 2023).

⁹⁷ Eduard BUFKA, *Zpráva pokladní za rok 1895*, Časopis společnosti přátel starožitností českých v Praze 4, 1896, č. 2, s. 64. Dostupné z: <https://www.digitalniknihovna.cz/nkp/uuid/uuid:5ffbcde0-1dea-11e7-8006-005056822549> (cit. 3. 9. 2023).

⁹⁸ NEZNÁMÝ, *Denní zprávy. Ustavující valná hromada Jednoty československých učitelek*, *Národní listy* 36, 1896, č. 7, s. 4. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:d47f8be0-5ebd-11ea-ae5f-005056822549> (3. 9. 2023).

⁹⁹ NEZNÁMÝ, *Jihočeský odbor Jednoty československých učitelek*, *Ohlas od Nežárky*. Týdeník pro poučení a zábavu, pro zájmy obecné, společenské a politické 26, 1986, č. 48, s. 426. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:063266da-0d98-4535-afe5-00d5ceed947a> (cit. 3. 9. 2023).

¹⁰⁰ NEZNÁMÝ, *Kronika dne. Sjezd českých učitelek*, Čas 17, 1903, č. 195, s. 7. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:2f31adf0-8810-11e9-8834-5cf3fc9bb22f> (cit. 3. 9. 2023).

¹⁰¹ Aloisie LANGOVÁ, *Druhý sjezd českých učitelek. Konaný pod protektorátem král. hlav. města Prahy ve dnech 14., 15. a 16. května 1904*, Praha 1904.

V roce 1908 Fryšová zastupovala *Jednotu učitelek* na ustavující valné hromadě *Vzdělávacího sboru pro Soběslav a okolí*, který měl pomáhat knihovnám, pořádat přednášky a divadlo a sama zde byla zvolena místopředsedkyní.¹⁰²

Roku 1897 také podpořila *Spolek pro zřízení a udržování české dětské nemocnice v Praze*.¹⁰³

Z roku 1898 se dochovala také informace o jejím členství v *Literárním odboru jednoty učitelské Komenský v Soběslavi*. Na jedné z jeho schůzí mluvila také o vybraném obsahu z časopisu *Ženský svět*.¹⁰⁴

Zároveň sledovala a podporovala i dění pobočky spolku *Komenský* ve Vídni, který zde měl na starosti několik škol a snažil se zabránit asimilaci zdejších českých dětí do rakouského prostředí.¹⁰⁵

Roku 1899 Fryšová společně se sborem učitelek dívčí školy v Soběslavi peněžně podpořila nový *Asylní spolek československých učitelek*, který si dal za cíl pomáhat starým a nemocným učitelkám.¹⁰⁶

Roku 1902 poslala finanční příspěvek *Národní jednotě severočeské*, která vybírala do fondu české měšťanské školy v Třebenicích.¹⁰⁷

Roku 1904 měl zájem o spolupráci s Fryšovou i *Ústřední spolek českých žen*, který ji oslovil a jemuž i dle sdělení časopisu *Ženský svět* kladně odpověděla.¹⁰⁸ Nicméně jediné další informace, které se mi k jejich k spolupráci podařilo najít, se nejprve v roce 1900 týkaly knih,

¹⁰² NEZNÁMÝ, *Zprávy. Vzdělávací sbor*; Staré a nové zvěsti ze Soběslavi a okolí 4, 1908. č. 10, s. 144–145. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:a3451500-2655-11e9-92f9-005056825209> (cit. 7. 10. 2023).

¹⁰³ NEZNÁMÝ, *Denní zprávy. Česká dětská nemocnice*, Národní listy 37, 1897, č. 250, s. 4. Dostupné z <https://ndk.cz/uuid/uuid:3fa0d0e0-4491-11e7-a34b-005056827e51> (cit. 3. 9. 2023).

¹⁰⁴ NEZNÁMÝ, *Ze Soběslavě*, Český učitel. Věstník Zemského ústředního spolku jednot učitelských v Čechách 1, 1898, č. 15, s. 327–328. Dostupné z <https://ndk.cz/uuid/uuid:3c3344b0-8a92-11e6-bf08-001018b5eb5c> (cit. 3. 9. 2023).

¹⁰⁵ NEZNÁMÝ, *Denní zprávy. Na odvrácení asimilace českých dětí dolnorakouských*, Písecké listy. Věstník z Pootaví 18, 1912, č. 13, s. 4. Dostupné z <https://kramerius.cbvk.cz/uuid/uuid:7926e4b5-ea51-11e4-952c-001b63bd97ba> (cit. 3. 9. 2023).

¹⁰⁶ Ludmila ZBRASLAVSKÁ, *Zprávy spolkové. Asylní spolek československých učitelek*, *Ženský svět*. List paní a dívek českých 3, 1899, č. 4, s. 47. Dostupné z <https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:79787230-8315-11ea-9d07-005056822549> (cit. 3. 9. 2023).

¹⁰⁷ NEZNÁMÝ, *Menšinový věstník. Pro fond měšťanské školy české v Třebenicích*, Národní listy 42, 1902, č. 202, s. 3. Dostupné z <https://ndk.cz/uuid/uuid:07ae50d0-159e-11e7-96ce-005056827e51> (cit. 3. 9. 2023).

¹⁰⁸ NEZNÁMÝ, *Ústřední spolek českých žen*, *Ženský svět*. List paní a dívek českých 8, 1904, č. 2, s. 25–26. Dostupné z <https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:4b370bf0-1000-11e3-a616-5ef3fc9bb22f> (cit. 3. 9. 2023).

kdy Fryšová darovala vzdělávacímu odboru své publikace *Dějepis pro dívky*.¹⁰⁹ Později členkám spolku předložila kresby, které měly být součástí jejího tehdy připravovaného díla *Ornament jihočeský*.¹¹⁰ Několik let po její smrti v roce 1924 členky spolku Emíliině památce věnovaly jednu nedělní besedu, kde se vystřídal několik přednášejících a jejíž součástí byly i názorné ukázky výšivek a krojů.¹¹¹

Jako vzdělaná žena rozuměla Fryšová dobře významu veřejných knihoven, a proto tu soběslavskou i sama obdarovala, například roku 1910 pěti ročníky muzejního periodika *Staré a nové zvěsti ze Soběslavi a okolí*¹¹², kam minimálně jednou přispěla svým článkem.

Nadále pro ni ovšem byla stěžejní pomoc potřebným, a proto roku 1888 založila *Dobročinný spolek ženský v Soběslavi*, jehož se stala předsedkyní. Spolek pomáhal dětem z nemajetných rodin s výdaji na zimní ošacení a nákupy školních pomůcek. Kromě této pomoci pomohly jeho členky svým značným příspěvkem také k vytvoření městské opatrovny, obstarávaly polévkovou kuchyni, pořádaly přednášky, založily knihovnu apod. Za dvacet tři let svého působení dokázal spolek pro potřeby chudých nasbírat celkem 15 126 K a jeho členky si nasazení Fryšové natolik vážily, že při odchodu z něj při stěhování z města byla za svou činnost roku 1911 jmenována jeho první čestnou členkou.¹¹³

Pro lepší představu zmíním, že například roku 1888 měl spolek 121 členek a v jeho knihovně bylo 341 knih.¹¹⁴ O založení spolkové knihovny se roku 1890 zasloužila přímo Fryšová.¹¹⁵

¹⁰⁹ NEZNÁMÝ, *Ústřední spolek českých žen*, *Ženský svět*. List paní a dívek českých 4, 1900, č. 8, s. 93. Dostupné z <https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:5b90e040-0a8b-11e3-a616-5ef3fc9bb22f> (cit. 3. 9. 2023).

Správný název knihy je *Ukázky z dějin všeobecných*.

¹¹⁰ NEZNÁMÝ, *Ústřední spolek českých žen*, *Ženský svět*. List paní a dívek českých 4, 1900, č. 12, s. 141. Dostupné z <https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:a94c8750-0a16-11e3-a616-5ef3fc9bb22f> (cit. 3. 9. 2023).

¹¹¹ Státní okresní archiv Tábor, fond Fryšová Emilie, *FEUILLETON*, Nová síla, 1924.

¹¹² NEZNÁMÝ, *Zprávy*. *Veřejná knihovna*, *Staré a nové zvěsti ze Soběslavi a okolí* 6, 1910, č. 9, s. 110–111. Dostupné z <https://kramerius5.nkp.cz/uuid/uuid:72f3f2e0-2650-11e9-bc55-5ef3fc9bb22f> (cit. 3. 9. 2023).

¹¹³ L. STRNADOVÁ, *ŠKOLSTVÍ*. *Dobročinný spolek ženský v Soběslavi*, *Staré a nové zvěsti ze Soběslavi a okolí* 7, 1911, č. 4, s. 45–46. Dostupné z <https://ndk.cz/uuid/uuid:77f700b0-2656-11e9-bc55-5ef3fc9bb22f> (cit. 3. 9. 2023).

¹¹⁴ Karel LUSTIG, *Spolková činnost v Soběslavi*, in: *Národopisná, školní, průmyslová a včelařská Výstava v Soběslavi*. *Některé dějinné upomínky ze Soběslavi, Škola rožmberská v Soběslavi, Přehled církevních dějin soběslavských*, ed. Karel Lustig, Soběslav 1898, s. 57. Dostupné z <https://ndk.cz/uuid/uuid:1bfcf97a-ebfe-4ad6-a634-2f5dec86a071> (cit. 3. 9. 2023).

¹¹⁵ Státní okresní archiv Tábor, fond Archiv základních škol Soběslav, 1786–2012, *Školní kronika dívčích škol soběslavských od roku 1887*, s. 13. Dostupné z <https://digi.ceskearchivy.cz/528779/17> (cit. 1. 3. 2024).

Výše zmíněná polévková kuchyně byla založena roku 1908 také díky Fryšové, která zaplatila její vybavení. Hned od začátku do ní chodilo 96 dětí z nemajetných rodin.¹¹⁶

Například roku 1905 darovala Fryšová uvedené městské opatrovně v Soběslavi 600 K, za které jí obecní zastupitelstvo udělilo poděkování.¹¹⁷ Ani později na děti nezapomínala a například o rok později jim darovala hračky, pečivo a ovoce.¹¹⁸

Přinejmenším roku 1905 byla také jednou z členek výboru *Spolku pro znovuzřízení bývalého kostela sv. Víta v Soběslavi*.¹¹⁹

Dalšími dobročinnými spolky, kterým věnovala pozornost, byl *Ženský odštěpný spolek Červeného kříže v Soběslavi*¹²⁰ a městský chudobinec v Soběslavi.¹²¹

Po odchodu do důchodu a přestěhování do Písku v roce 1911 si v novém bydlišti také našla spolek, který jí byl díky svým činnostem blízký. Šlo o *Spolek paní a dívek Světlá*, který navštěvovala společně se svou sestrou, rovněž učitelkou Johanou. I tento ženský spolek podporoval polévkovou kuchyni¹²² a další dobročinné aktivity jako například vánoční dary do Pošumaví a Krušných hor.¹²³ Také zde se Fryšová pokoušela vzdělávat, a to alespoň formou

¹¹⁶ NEZNÁMÝ, ŠKOLSTVÍ. *Polévkový ústav v Soběslavi*, Staré a nové zvěsti ze Soběslavi a okolí 4, 1908, č. 3, s. 41. Dostupné z <https://kramerius5.nkp.cz/uuid/uuid:70530c70-2654-11e9-bc55-5ef3fc9bb22f> (cit. 3. 9. 2023).

¹¹⁷ NEZNÁMÝ, Z OBCE. *Schůze obecního zastupitelstva města Soběslavi*, Staré a nové zvěsti ze Soběslavi a okolí 2, 1906, č. 1, s. 4. Dostupné z <https://ndk.cz/uuid/uuid:df25a1f0-2652-11e9-92f9-005056825209> (cit. 3. 9. 2023).

¹¹⁸ NEZNÁMÝ, *Příznivci škol a mládeže školní*, Úřední list c. k. okresního hejtmanství v Táboře x, 1906, č. 17, s. 82. Dostupné z <https://kramerius.cbvk.cz/uuid/uuid:80a7d4dd-cf1a-11e5-a3fc-001b63bd97ba> (cit. 3. 9. 2023).

¹¹⁹ NEZNÁMÝ, ZPRÁVY. *Valná hromada spolku pro znovuzřízení býv. kostela sv. Víta*, Staré a nové zvěsti ze Soběslavi a okolí 1, 1905, č. 1, s. 16. Dostupné z <https://kramerius5.nkp.cz/uuid/uuid:75f15460-2650-11e9-b427-005056827e51> (cit. 4. 9. 2023).

¹²⁰ NEZNÁMÝ, *Jednací řád o činnosti v míru zahájené v politickém okrese Tábořském u příležitosti Nejvyššího šedesátiletého panovnického jubilea Jeho cis. a král. Apoštolského Veličenstva císaře a krále Františka Josefa I., odštěpnými spolky Červeného kříže v tomto okrese sídlo své mající za součinnosti sborů dobrovolných hasičů*. Úřední list c. k. okresního hejtmanství a c. k. okresní školní v Táboře x, 1908, č. 15, s. 59. Dostupné z <https://kramerius.cbvk.cz/uuid/uuid:5967faa0-cf09-11e5-8d05-001b63bd97ba> (cit. 4. 9. 2023).

¹²¹ NEZNÁMÝ, ZPRÁVY. I. *Výkaz příspěvků jubilejnímu fondu císaře Františka Josefa I.*, Staré a nové zvěsti ze Soběslavi a okolí 4, 1908, č. 10, s. 146. Dostupné z <https://ndk.cz/uuid/uuid:a3536ce0-2655-11e9-92f9-005056825209> (cit. 4. 9. 2023).

¹²² NEZNÁMÝ, *Denní zprávy, Ze spolku Světlá*, Písecké Listy. Věstník z Pootaví 17, 1911, č. 48, s. 4. Dostupné z <https://www.digitalniknihovna.cz/cbvk/uuid/uuid:e93e6093-ea50-11e4-952c-001b63bd97ba> (cit. 4. 9. 2023) *Spolek paní a dívek Světlá v Písku* vznikl roku 1900 z iniciativy Vilmy Seidlové-Sokolové a Emilie Heyduchové. Spolek se prezentoval jako kulturní a dobročinný. – Státní okresní archiv Písek, fond Spolek paní a dívek píseckých Světlá, *Zpráva o činnosti spolku Paní a dívek Světlá od r. 1918–1938*.

¹²³ Státní okresní archiv Písek, fond Spolek paní a dívek píseckých Světlá, *Výroční zpráva o činnosti spolku paní a dívek Světlá v Písku za čtrnáctý rok správní 1913–1914*.

přednášek, jako například roku 1913 *O Blatech a o významu národního kraje vůbec*.¹²⁴ Svou přednáškou chtěla přispět k tomu, aby si její posluchači vytvořili obecné povědomí o této oblasti, o její historii, typických stavbách, lidech. Podrobně popsala i jednotlivé místní kroje a radila, jakými způsoby by je bylo možné zachránit.¹²⁵

Ze spolkové knihy zápisů se nám dochovala informace o desáté členské schůzi v březnu 1918, na níž měla Fryšová darovat spolku přes předsedkyni 100 K na podporu organizace *Českého srdce*, jež se zaměřovala na podporu dětí.¹²⁶

V rozpětí dvou let pak měla Fryšová další dvě přednášky. První na téma *O pánech z Růže*, kde svým posluchačům vylíčila dějiny rodu Rožmberků, včetně medailonků nejvýznamnějších členů rodu a popisů jejich šatů.¹²⁷ Další přednáška byla *O správnosti lidových krojů* se zaměřením na jižní Čechy, samozřejmě nechyběly praktické ukázky. Ze vstupného na přednášku bylo získáno po zaplacení všech nákladů 52,80 K, které byly odevzdány na *Národní sbírku*.¹²⁸

Roku 1918 Fryšová také darovala vyššímu reálnému gymnáziu v Táboře knihu *Dějiny umění výtvarných, I. Starý věk* od Karla Boromejského Mádl.¹²⁹

¹²⁴ NEZNÁMÝ, *Denní zprávy. Ze spolku Světlá*, Písecké Listy. Věstník z Pootaví 17, 1913, č. 6, s. 4. Dostupné z <https://www.digitalniknihovna.cz/cbvk/uuid/uuid:b3738b39-ea4e-11e4-952c-001b63bd97ba> (cit. 4. 9. 2023).

¹²⁵ Státní okresní archiv Písek, fond Husová Anna Regina, *O Blatech*. Přednesla ve spolku Světlá sleč. Emilie Fryšová, ředitelka měšť. školy v. v.

¹²⁶ Státní okresní archiv Písek, fond Spolek paní a dívek píseckých Světlá, *Knihy zápisů rok 1918–1929*.

¹²⁷ Tamtéž.

¹²⁸ Státní okresní archiv Písek, fond Spolek paní a dívek píseckých Světlá, *Zápisy o schůzích výboru 1914–1925*.

¹²⁹ Bohumil FIŠER, *B. Rozmnožení a stav sbírek. I. knihovny. A) Knihovna učitelská 2. Darem*, Výroční zpráva c. k. vyššího reálného gymnasia v král. městě Táboře za školní rok 1917–1918 x, 1918, č. 1, s. 17. Dostupné z <https://kramerius.cbvk.cz/uuid/uuid:919fcdef-cf15-11e5-9782-001b63bd97ba> (cit. 4. 9. 2023).

5 Sbíрка Emilie Fryšové a její prezentace

Nejlepší popis sbírky Fryšové nám zanechala autorka příspěvku v *Památniku českých učitelek*, kde ji v roce 1900 popisuje následujícími slovy: „Do sbírky, která, jak sama jsem viděla, ještě teď obsahuje přes 200 kusů vedle různých drobností, vybírala jen výšivky vzorů rázovitých. I jest v ní vyšíváných blatských plen velkých, menších, třeboňských a kozáckých, přes 50, a 19 krásných zástěr s vynikající zelčskou, která z bílé jemné látky, celá pošíta hedvábnými květy višňové barvy, velmi pěkně sluší k bílé kozácké sukni téměř celé z pracného mřížkového vyšívání. Barevným vyšíváním zdobených rouch, jimiž se zavijela hlava nevěsty, jest tu 11, dále podbradí, košilky „tenčice“ s ozdobnými rukávky, vejkladky (krejzle), roušky – pásky to přes čelo různě, někdy též uprostřed čela okrouhlým malým zrcátkem zdobené v různém počtu, koutnic několik a čepců celkem přes 40, z nichž polovina blatských, ostatní zlaté, kozácké, slovenské, severočeské bílé a jeden též slovinský. Blatské a kozácké sukně, některé s „baborkou“ (ozdobnou stuhou), kabátky, šněrovačky (lajbliky), modely venkovanek, a to jedné Kozáčky a tři Blatek, oblek městský z počátku 19. století druží se tu k obleku slovenskému od Bystřice a trojím slovenským bohatě vyšíváním „rukávcům“ ...

Celá ta sbírka uložena ve dvou malovaných truhlách a prádelniku podoby klekátka, na němž prací vypálenou znázorněny nejpůvodnější vzory blatského vyšívání, tvoří se sbírkou nákrasů jihočeského ornamentu, o níž později bude ještě zmínka, pěkný vědecký celek....

Největší pozornost věnovala sl. Fryšová kroji blatskému.... seznámila se s některými již vyhynulými obyčejí v odívání se z I. polovice 19. století, například družičky s korunkou na temeni, a obnovila je pro památku tím způsobem, že dle tradic a zbylých částí sestavila kraj úplný, do něho oblékla venkovanku typického zevnějšku a dala ji pak fotografovati.“¹³⁰

Samotná sběratelka své úsilí okomentovala následujícími slovy: „Použivši po léta všech prázdných dnů k cestám a jízdám po celém širém okolí soběslavském, vyhledávala jsem osobně památné výšivky po statcích a chaloupkách. Vcházevši takto ve styk s lidem, všimla jsem si jeho krásných zvyků a obyčejů starodávných i jeho nářečí. Čištění a spravování předmětů již zchátralých neponechala jsem nikdy rukám jiným a těšila jsem se z toho dvojnásob, když pod mou rukou zaskvěly se v původní své kráse a výraznosti, takže jsem jich mohla použítí za vzor

¹³⁰ Antonie MIKŠOVÁ, *Z činnosti českých učitelek na poli národopisném*, in: *Památník českých učitelek*, U příležitosti třicáté ročnice c. k. českého ústavu ku vzdělání učitelek v Praze, ed. Neznámý, Praha 1900, s. 42–43. Dostupné z <https://ndk.cz/uuid/uuid:92f5e100-9f8e-11e8-a81d-5ef3fc9bb22f> (cit. 4. 9. 2023). Autorka článku nejspíš odkazuje na fotku, která se nám dochovala a je součástí přílohy.

ke kresbě a kompozici listů pro svůj „Ornament“,¹³¹ do něhož vložila jsem vše, co jest v oboru umění blatského charakteristické, a na jehož sestavení pracovala jsem několik roků. Malebné ty výrobky lidové působily na mne takovým kouzlem, že mi ani nepřipadala ta dlouholetá práce, které jsem každou volnou chvíli obětovala, námahou, ba naopak byla to práce pro mne vysoce radostná u vědomí, že pracuji pro záchranu památek pro národ na výsost cenných.“¹³²

A že byla sběratelkou pečlivou, nám prozrazuje i to, že všechny části své cenné sbírky měla označené cedulkami s pojmenováním vybraného kusu kroje a také místem jeho získání.¹³³ Podle mého mínění se k popisu její svědomitosti hodí jeden její citát z dopisů Čeněkovi Zíbrtovi: „Zasmějete se mi snad, že jsem osoba příliš svědomitá, avšak netěšila by mne práce nedokonalá.“¹³⁴

I přestože Fryšová musela být na svoji pečlivě uspořádanou sbírku pyšná, už během života se ji rozhodla rozdávat, a to jak jednotlivcům, tak i různým muzejním institucím, především těm, s kterými spolupracovala na různých výstavách.

Například z korespondence z roku 1901 se můžeme dozvědět, že Fryšová darovala do sbírek Josefy Náprstkové zástěrku zdobenou rybími šupinami.¹³⁵ Manželé Náprstkovi společně vedli od roku 1874 *České průmyslové museum*,¹³⁶ kam podle přírůstkových knih muzea podle všeho zástěrku předali, protože v záznamech lze najít i položku *zástěrka s našívanou ozdobou z rybích šupin a bůstků z vesnice Dráhova u Soběslavi, dar z 10. 11. 1901*. Kromě ní se ovšem podle inventární knihy v muzeu nacházely i dvě další položky od Fryšové. Šlo o *čepení pro nevěstu ze Soběslavi (čepení, plena, rouška, jehlice a vázanka), dar z roku 1892*, a *šátku na hlavu vyšívaná hedvábím a přízí, z okolí Soběslavi, dar z roku 1893*. Osud šátky není známý, ale zástěrka a čepení měly být podle záznamů předány do *Národopisného muzea*.¹³⁷

¹³¹ Fryšová má na mysli svou knihu *Ornament jihočeský* (1902).

¹³² Krista NEVŠÍMALOVÁ, *Emilie Fryšová, Ženské listy*. Časopis pro záležitosti žen a dívek československých 36, 1908, č. 6, s. 110. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:ed3978f0-1b6e-11e9-aca8-5ef3fc9ae867> (cit. 5. 9. 2023).

¹³³ Státní okresní archiv Tábor, fond Fryšová Emilie, *FEUILLETON*, Nová síla, 1924.

¹³⁴ Literární archiv Památníku národního písemnictví, fond Zíbrt Čeněk, dopis Fryšové Čeněku Zíbrtovi z 17. 7. 1901 v Soběslavi.

¹³⁵ Národní muzeum, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Archiv Náprstkova muzea, fond Náprstek Vojta (1826–1894), dopis Fryšové Josefině Náprstkové z 10. 11. 1901 v Soběslavi.

¹³⁶ Milena SECKÁ, Dostupné z: <http://muzeum3000.nm.cz/aktuality/naprstkovo-ceske-prumyslove-museum-otevreno> (cit. 7. 10. 2023).

¹³⁷ Informace z e-mailové korespondence s Mgr. Pavlou Hubáčkovou, kurátorkou sbírky Náprstkova inventáře a vedoucí sbírkového oddělení z 6. 2. 2024 a 7. 2. 2024.

Další příklad toho, že obdarovávala i jednotlivce, máme dochovaný v korespondenci z roku 1919, kdy se dozvídáme, že Fryšová se rozhodla poslat jedné své známé několik předmětů. Šlo o tři spony k zapnutí dámského kabátu, špejle na uchycení pleny ve vlasech, dvě spony na boty, jehlice do vlasů, knoflíčky ze šněrovačky, špendlík z Benátek, mince (stříbrná mince s Pannou Marií, krejcar z doby Josefa II., srbský dinár, desetihaléř francouzský a polská mince).¹³⁸

Fryšová se rozhodla podělit se o bohatost své sbírky i se širokou veřejností, a proto se několikrát zúčastnila různých výstav a obdarovávala muzea.

První výstava, u které se mi podařilo dohledat, že se do ní Fryšová zapojila, byla v roce 1892 *L'Exposition industrielle des Arts de la Femme* v Paříži. Myšlenka, aby si Češi vytvořili svou expozici na takovéto výstavě, se objevila v souvislosti s úspěchem *České chalupy* na *Zemské jubilejní výstavě* v roce 1891, kde byly prezentovány předměty z lidového prostředí. Tehdy byly v českém prostředí vřelé vztahy s Francií, a tak některé z těch, kdo se starali o rozebírání *České chalupy*, napadlo, že by se dalo na tento úspěch navázat ve Francii, kde byla na příští rok naplánována několikaměsíční výstava. Jednou z předních osobností tohoto seskupení v Praze byli Renata Tyršová, dále Soběslav Pinkas, Julie Fantová, Jan Koula a v Paříži pak Zdenka Braunerová.¹³⁹

Pro expozici bylo zvoleno důležité místo uprostřed sálu a bylo rozhodnuto, aby v šesti vitrínách sestavených do mnohoúhelníku byly vystaveny výšivky a ženské kroje na figurínách. Šlo jak o originální lidové práce od různých sběratelů a institucí, tak i jejich soudobé napodobeniny, tzv. svéráz, často vytvořený v dívčích školách. Velkou roli při prezentaci hrála i reprezentace Čech a Moravy, což se odrazilo jak v dobovém tisku, tak i například výraznými nápisy *Bohème a Moravie* na vitrínách. Nicméně ukázalo se, že najít vhodné předměty na vystavení nebude kvůli přípravám na *Národopisnou československou výstavu* jednoduché.¹⁴⁰

¹³⁸ Husitské muzeum v Táboře, Hist. Prameny, Archiválie, dopis Fryšové neznámé adresátce z 3. 7. 1919 v Písku.

¹³⁹ Irena ŠTĚPÁNOVÁ, *Výstava Ženských umění v Paříži a české intelektuálky*, Český lid 90, 2003, č. 4, s. 359–360. Dostupné z: <https://www.digitalniknihovna.cz/knav/uuid/uuid:42a91cec-8a86-47ba-b4ef-0ce03b18a465> (cit. 20. 2. 2024).

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 361–369.

Fryšová byla jednou ze sběratelek, která byla ráda za nabídku spolupráce a rozhodla se s výstavou pomoci minimálně tak, že poskytla svůj *Ornament jihočeský*.¹⁴¹ A vzhledem k tomu, že jeden z vystavených krojů byl blatský¹⁴², tak díky její specializaci pravděpodobně zapůjčila i tento kroj.

Nejdůležitější výstava, které se Fryšová účastnila, ovšem byla *Národopisná výstava československá* v roce 1895. Nápad na její uskutečnění se objevil během pořádání výstavy Jubilejní v roce 1891. Tehdy, konkrétně 7. července, poslal František Adolf Šubert, ředitel *Národního divadla*, známým osobnostem a těm, kdo se zabývali národopisem, dopis, ve kterém navrhl konání velké československé výstavy. Upozorňoval na oblibu *České chalupy* na výstavišti Jubilejní výstavy a potřebu vybudovat národopisné muzeum československé, k čemuž by velmi napomohla výstava. Jeho snaha se setkala s vřelým ohlasem a mohla se začít plánovat výstava, která měla pomoci budovat národní sebevědomí. Dne 22. července 1891 došlo na Staroměstské radnici ke schůzi valné hromady, která rozhodla, že výstava by se měla uskutečnit během roku 1893. Nicméně během příprav se ukázalo, že se to nedá stihnout, takže došlo k posunutí na rok 1895.¹⁴³

Výstava se mohla uskutečnit i díky financím jednotlivců a firem, kteří pro ni v hotovosti nasbírali 40 000 zl. pro fond subvenční a pro fond záruční přes 120 000 zl. Velkými podporovateli byl hlavně zemský sněm, který nejenže daroval 62 000 zl., ale také zapůjčil výstavní budovy, a také obec pražská, která do fondu vložila 6000 zl. a k tomu půjčila 25 000 zl. Z tohoto důvodu byl následně Čeněk Gregor, primátor Prahy, zvolen výstavním protektorem. Čestnými předsedy pak byli zvoleni další slavní podporovatelé: říšský poslanec Karel Adámek, etnograf František Bartoš, c. k. školní rada Jan hrabě Harrach a hrabě Arnošt Silva-Tarouca. Skutečným předsedou byl však hrabě Vladimír Lažanský, jeho místopředsedy František Adolf Šubert, univ. profesor PhDr. Otakar Hostinský a Artur Häusler, předseda vývozního spolku českého. Pokladníkem byl Josef Ort a prvním placeným úředníkem výstavy jednatel PhDr. Emanuel Kovář.¹⁴⁴

¹⁴¹ Irena ŠTĚPÁNOVÁ, Renata Tyršová, v Praze a Litomyšli 2005, s. 235–237.

¹⁴² Irena ŠTĚPÁNOVÁ, *Výstava Ženských umění v Paříži a české intelektuálky*, Český lid 90, 2003, č. 4, s. 369. Dostupné z: <https://www.digitalniknihovna.cz/knav/uuid/uuid:42a91cec-8a86-47ba-b4ef-0ce03b18a465> (cit. 20. 2. 2024).

¹⁴³ Richard VILÍMEK, *Vilímkův Průvodce Národopisnou výstavou československou*, Praha 1895, s. 3–5. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:a03a9dd0-b168-11e6-bf7b-005056825209> (cit. 4. 9. 2023).

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 5–6.

Důležitou součástí přípravy na národopisnou výstavu bylo konání menších výstav (cca 200), kde zástupci pražského výboru vybírali předměty, které by se podle nich pro velkou výstavu hodily. V některých případech byli dokonce ochotni i předměty zakoupit. Roku 1894 byl svolán národopisný sjezd Svatováclavský, kde byla domluvena podoba programu a následně se začalo i se zasíláním předmětů vybraných pro výstavu, stavbou budov a úpravou výstaviště. V dubnu příštího roku byla většina budov postavena a další měsíc se mohlo začít s vystavováním exponátů.¹⁴⁵

Národopisná výstava československá byla uspořádána na výstavišti v *Královské oboře* a snažila se o reprezentaci života českého a slovanského lidu.¹⁴⁶

Její program pokrýl následující témata: antropologii, jazyk, psychologii, zeměpis, statistiku, sídla, stavby, zařízení obydlí, kroje, zaměstnání, zvyky a obyčeje, pověry, národní léčení, právní názory, lidové umění slovesné (například pohádky), hudební (například píseň), výtvarné (například výšivky).¹⁴⁷

Kroje, které pro výstavu opatřili regionální sběratelé, mezi něž patřila i Fryšová, byly vystaveny v *Národopisném paláci*. Cílem nebylo představit návštěvníkům jejich ucelený vývoj, ale šlo spíše o prezentaci zajímavých kusů. Celkem zde bylo vystaveno až na 1000 textilních předmětů, které doplňovaly figuríny a fotografie.¹⁴⁸

V rámci programu si návštěvníci také mohli prohlédnout například řadu lidových budov: vesnici s kostelem, statky a chalupy z různých koutů Čech, Slezska, Moravy a Slovenska, mlýn, kovárnu, rybárnu, rychtu, ale i historickou rekonstrukci pražského *Staroměstského náměstí* z přelomu 16. a 17. století. Dále bylo k vidění i několik moderních budov jako cukrovar, amfiteátr, divadlo s fontánou, elektrárna, pavilony pro novináře a hudbu apod. Během výstavy byla pořádána i řada doprovodných akcí jako Dětský den a Plzeňský den. Cena za vstupné ve všední den činila 40 krejcarů. Výstavu za dobu trvání, tedy od 15. května do 31. října 1895, navštívilo celkem 2 065 285 návštěvníků a díky ní se podařilo získat řadu exponátů pro různé

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 6–7.

¹⁴⁶ Monika TAUBEROVÁ, *Lidové kroje. 1. díl. Čechy*, Praha 2020, s. 32.

¹⁴⁷ Jitka TAUSSEKOVÁ. Dostupné z: <https://www.nzm.cz/pro-media/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-narodniho-zemedelskeho-muzea-2020/narodopisna-vystava-tiskova-zprava> (cit. 4. 9. 2023).

¹⁴⁸ Monika TAUBEROVÁ, *Lidové kroje. 1. díl. Čechy*, Praha 2020, s. 32–33.

instituce, například pro *Národní zemědělské muzeum* nebo *Národopisnou společnost československou*.¹⁴⁹

Podle etnografky Moniky Tauberové se Fryšová patřila k neaktivnějším už v rámci příprav výstavy jako zpravodajka, která kvůli výstavě sbírala, nakupovala či pomáhala s nákupem exponátů¹⁵⁰ a nejspíše v této době nejspíše navázala kontakt s Čeňkem Zírtem.

Jak byly přípravy na takto velkou výstavu dlouholeté a jak byla potřebná propagace, nám dokládá i to, že už v červnu 1893 bylo vydáno 1. číslo *Věstníku národopisné výstavy československé v Praze*, který si Fryšová ihned předplatila.¹⁵¹

Kromě toho též na výstavu minimálně 1× přispěla i finančně, zaslala částku 5 zlatých do subvenčního fondu.¹⁵²

V roce 1898 Fryšová v jedné z publikací věnovaných výstavě v Soběslavi na tuto velkolepou výstavu zavzpomínala: „*Na národopisné výstavě pražské r. 1895 pochlubil se kraj blatský poprvé v celistvosti pestrého roucha svého vedle táborského, který též některé zvláštnosti své dosud zachoval.*“¹⁵³

Přímo na výstavě se Fryšová společně s dalšími šesti sběratelkami podílela na vytvoření oddělení Blatska, kam i zapůjčila něco ze své sbírky. Co se popisu této expozice týče, tak hned při vstupu se tu návštěvník setkal s barevnými a třpytivými chronologicky seřazenými výšivkami. Z popisu Fryšové se o jejich vzhledu můžeme dozvědět: „*Nejstarší pleny a rouchy bývaly malé a měly zadní cíp, který splýval na plece, vyšity černým hedvábím. Vzor vtěsnán byl do tvaru měřického a kvítí v něm pouze přibližně naznačeno. I na prvních plenách, vyšitých hedvábím barevným, zachován tvar čtverce složeného z větviček a menších čtverců... Kvítí v cípu pleny v květníku neb košíčku vynikající, bývalo prosté, naivním, avšak správným*

¹⁴⁹ Jitka TAUSSEKOVÁ. Dostupné z: <https://www.nzm.cz/pro-media/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-narodniho-zemedelskeho-muzea-2020/narodopisna-vystava-tiskova-zprava> (cit. 5. 9. 2023).

¹⁵⁰ Monika TAUBEROVÁ, *Prezentace krojů a krojových součástí na Národopisné výstavě československé v roce 1895 a její vliv na současnou expozici v Národopisném muzeu – Musaionu v Praze*, *Prameny a studie x. Odkaz Národopisné výstavy československé 1895 v oblasti etnografie, muzejnictví a památkové péče*, 2015, č. 56, s. 257. Dostupné z: <https://www.nzm.cz/o-nas/veda-a-vyzkum/publikacni-cinnost/casopis-prameny-a-studie/prameny-a-studie-56-odkaz-narodopisne-vystavy-ceskoslovenske-1895-v-oblasti-etnografie-muzejnictvi-a-pamatkove-pece> (cit. 5. 9. 2023).

¹⁵¹ Archiv Národního muzea, fond Etnografie, *Věstník národopisné výstavy československé* 1. číslo 1893, s. 8.

¹⁵² Archiv Národního muzea, fond Etnografie, *Věstník národopisné výstavy československé* 10. číslo 1894, s. 96.

¹⁵³ Emilie FRYŠOVÁ, *Část národopisná na výstavě*, in: *Národopisná, školní, průmyslová a včelařská výstava v Soběslavi. Některé dějinné upomínky ze Soběslavi, Škola rožmberská v Soběslavi, Přehled církevních dějin soběslavských*, ed. Karel Lustig, Soběslav 1898, s. 13. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:fdcb78d9-54b6-47ba-9500-17f23d6fb483> (cit. 3. 9. 2023).

*způsobem naznačeno. Hotovitelka neznalá kresby naznačila si obyčejně střed, ke kterému pojila dle vlastní volby a obrazotvornosti větvičky, výhonky a květy.*¹⁵⁴

Za severními hranicemi blatského kroje začínal kroj kozácký, který se organizátoři rozhodli do této expozice také zařadit. Ten měl odlišné vyšívání, provedené především bílou nití na tenčích látkách. Vyšívání u něj bylo provedeno hustěji, drobněji a mřížkovým zdobením. Z opačné strany za jižními hranicemi se nosil kroj třeboňský, který na výstavě též vystavili. Dal se poznat podle řídkosti látek, na kterých byly většinou zvonkovité tvary, a to buď z bílé výšivky, anebo ozdobené perličkami. V blatském kroji se s vyšíváním vyskytovaly tyto části kroje: pleny na hlavu, zástěry, krejzle, starší verze svatebních pokrývek hlavy, které tvořily čepce, roušky, rouchy, vínky a tenčice. V kozáckém kroji byly pro změnu vyšité široké bílé sukně, zástěry, vejkladky, šátky na krk, pleny a mašle na čepcích. Z třeboňského se podařilo sehnat jen pleny, zástěry a podbradí. Další důležitou součástí bylo několik figurín v krojích. Byla zde i scéna svatby z Blat na jejíž tvorbě se měla Fryšová výrazně podílet. Výstavu dále dotvářely i informační panely s mapami (jednu pro přehled krajů měla nakreslit Fryšová), kartogramy a diagramy, ze kterých se návštěvníci mohli dozvědět různé zeměpisné a demografické údaje, informace o půdě a důležitých stavbách. Bylo možné si prohlédnout také další etnografické předměty, které se v této oblasti vyskytovaly, například blatské pečivo, které sehnala Fryšová, ale i nádoby, význačné listiny, kraslice atd.¹⁵⁵

Vystavovatelé při nabízení předmětů pro zapůjčení posílali vyplněný soupis svých předmětů. Zachoval se nám (zřejmě jen) částečný i ten od Fryšové, a tak si díky tomuto dlouhému seznamu můžeme udělat lepší představu o jejím možném přínosu. Víme, že na výstavu mohla zapůjčila přes 100 předmětů, především různé části krajů. Některé předměty nabízela i jménem odboru Soběslav,¹⁵⁶ konkrétně tedy není v seznamu poznat, co bylo přímo její. Nicméně i v zápisu ze schůze *Muzejního spolku Soběslav* je uvedeno, že „...u příležitosti obslání výstavy národopisné tu slečna řed. Fryšová, jež nejvíce předmětů k účelu tomu sebrala a zakoupila...“¹⁵⁷

¹⁵⁴ Jan JAKUBEC, *Krajinské výstavy z Čech*, in: *Národopisná výstava československá v Praze 1895*, ed. K. Klusáček a kol., Praha x, s. 267–268. Dostupné z: <https://kramerius5.nkp.cz/uuid/uuid:ba39ac10-7b0a-11e6-ad48-005056825209> (cit. 5. 9. 2023).

¹⁵⁵ Tamtéž s. 267–269.

O roli Fryšové při přípravě Blatské svatby a vytvoření mapy krajů je uvedeno na s. 158.

¹⁵⁶ Archiv Národního muzea, fond Etnografie, *Záznam předmětů, jež sesbírala slečna Emilie Fryšová v Soběslavi a na požádání vystaví na Národopisné výstavě československé v Praze r. 1895*.

¹⁵⁷ Státní okresní archiv Tábor, fond Muzejní spolek Soběslav, Zápis o schůzi z 27. 12. 1896.

V záznamech předmětů, které Fryšová nabízela na *Národopisnou výstavu československou* lze najít následující -

pro ženské oděvy figurín - 1) Blatská žena (sukně, tři spodní sukně, punčochy, kabát, šátek, čepec, plena, trepky, modlitby, zástěra), 2) Blatská nevěstu (sukně, tři spodní sukně, punčochy, střevíce, tenčice, šněrovačka, krejzl, zástěra, čepec, roucha, vyšívané cípy k zástěře), 3) Blatská družička (sukně, tři spodní sukně, punčochy, střevíce, košilka, šněrovačka, krejzl, korále, korunka, vyšitý prostředek na hlavu, vínek, zástěra, řezaný roubík, jehlice, vyšívané cípy k zástěře), 4) Kozácká žena (sukně, punčochy, trepky, kabátek, šátek, čepec, plena, zástěra, korále), 5) Kozácká dívka (sukně, dvě spodní sukně, punčochy, střevíce, zástěra, košilka, šněrovačka, šátek, korále, krejzl, čepec, dřevěný roubík, druhá svrchní košilka), 6) Družička z blatské nejnovější doby (sukně, dvě sukně, punčochy, střevíce, zástěra, šněrovačka, košilka, krejzl, věnec na hlavu);¹⁵⁸

pro oddíl Blatsko - 1) Vitrína I s policemi (album s výš. deskou, bábovka/stuha, čtrnáct blatských plen, šest čepení s rouškou, prostředek s pentlíkem, vínkem a jehlicemi pro družičku, prostěradlo/záclona k loži, dva vejkladky/krejzly, dvě korunky pro družičku, rouška, dva vzory starých krajek, dvě špejle do vlasů, spona ke kabátku, pouzdro na lahvičku s voňavkou, košilka, devět zbytků výšivky, roucha, svazek lnu, krajka od prostěradla), 2) Vitrína II dvojstranná (model blatské družičky, model kozácké dívky, dvě blatské pleny, tři kozácké pleny, kozácká zástěra, kraj. prostěradla, ozdoba na sukni, tři vejkladky, čepec, roucha, podbradí, žlutý prým, křesní čepička, dva vzory starých krajek, pět zbytků výšivky, dvě třeboňské pleny, blatská plena, dvě třeboňské pleny), 3) Vitrína III (osm třeboňských plen, blatská zástěra, třeboňská zástěra, čtyři zbytky výšivky, čtyři kozácké zástěry, dvě kozácké pleny, blatská plena, prostěradlo, roucha, dva zlaté čepce z Podkrkonoší, dívčí vínek, krejzl, model očeplené nevěsty, model blatské ženy), 4) Skupina při stěně (třeboňská plena, blatský ubrus, tři kozácké čepce, truhla malovaná, dvě přeslice/kolovrat).¹⁵⁹

pro mužské oděvy figurín z Blat - 1) Oděv mladého zámožného muže/ženicha (košile, kalhoty, punčochy, střevíce, kazajka, čepice, šátek), 2) Oděv muže staršího/družby při svatbě (střevíce, punčochy, kalhoty, vesta, kabát, šátek, klobouk), 3) Oděv muže chudobnějšího (střevíce, punčochy, spodní kalhoty, kabát, šátek, čepice), 4) zimní oděv (střevíce, punčochy,

¹⁵⁸ Archiv Národního muzea, fond Etnografie, *Záznam předmětů, jež sesbírala slečna Emilie Fryšová v Soběslavi a na požádání vystaví na Národopisné výstavě československé v Praze r. 1895, 2. Oděvy figurín.*

¹⁵⁹ Archiv Národního muzea, fond Etnografie, *Záznamy předmětů, jež sesbírala slečna Emilie Fryšová v Soběslavi a na požádání vystaví na Národopisné výstavě československé v Praze r. 1895, 3., 4., 5., Blatsko.*

koženky, kožich, čepice) A navíc červený deštník.¹⁶⁰ Podle názvu posledního zdrojového dokumentu usuzuji, že minimálně tyto předměty na výstavu zaslala, nicméně pravděpodobněji jich bylo více.

I přes její velké zásluhy, jak zdůrazňuje i sám František Adolf Šubert, se na Fryšovou zpočátku při udělování záslužných diplomů zapomnělo. Nicméně když si toho Šubert všiml, napsal dopis *Výkonnému výboru Národopisné výstavy československé*, aby jeho členové tento omyl napravili.¹⁶¹

Je známo, že roku 1895 už během konání *Národopisné výstavy československé* Fryšová slíbila, že *Národopisnému muzeu československému* daruje krojové části a výšivky a také že nechá vytvořit model blatské chalupy.¹⁶² Ve stejném roce *Národopisnému muzeu československému* zapůjčila všechny své blatské kroje na figurínách a blatské výšivky s tím, že část z této výpůjčky měla v plánu muzeu darovat.¹⁶³

V roce 1906 se v Praze rozhodla obdarovat i *Museum království českého*, šlo o takové množství předmětů (přes 180), že jim byla přiřazena speciální místnost, která vznikla v přízemí přepažením sálu původně pro archeologické sbírky, kde si je Fryšová sama uložila a opatřila cedulkami s informacemi o jejich původu. Konkrétně se mělo jednat o pleny a jejich části, čepečky, roucha, tenčice, citrnádle, zástěrky, šněrovačky, korále, granátkové šňůry a ozdobu na sukni. Figurín bylo šest, čtyři žen (nevěsta, její matka, družička a dívka v kozáckém kroji) a dvě mužů (ženich a starší muž).¹⁶⁴

¹⁶⁰ Archiv Národního muzea, fond Etnografie, *Ze Soběslavi. Jménem odboru zasilá Emilie Fryšová.*

¹⁶¹ Archiv Národního muzea, fond Etnografie, dopis Františka Adolfa Šuberta členům výkonného výboru *Národopisné výstavy československé* z 13. 6. 1896 v Praze.

¹⁶² NEZNÁMÝ, *Výstavní kronika. Národopisné museum československé*, *Národní listy* 35, 1895, č. 255, s. 6. Dostupné z <https://ndk.cz/uuid/uuid:d6febb20-a633-11e6-abce-005056825209> (cit. 5. 9. 2023).

¹⁶³ NEZNÁMÝ, *Výstavní kronika. Národopisné museum československé*, *Národní listy* 35, 1895, č. 278, s. 5. Dostupné z <https://ndk.cz/uuid/uuid:620d3370-a622-11e6-8bf1-001018b5eb5c> (cit. 5. 9. 2023).

¹⁶⁴ Václav FABIAN, *Sbírky historicko-archeologické a národopisné*, *Časopis Musea Království českého* 81, 1907, č. 1, s. 197. Dostupné z <https://ndk.cz/uuid/uuid:04f87e7a-6849-4ad8-b09c-acd257ede0d2> (cit. 5. 9. 2023) Měla tak vytvořit tzv. „Fryšium“ s osmi rozměrnými vitrínami s výšivkami a jedna s figurínami. - Krista NEVŠÍMALOVÁ, *Emilie Fryšová*, *Ženské listy. Časopis pro záležitosti žen a dívek československých* 36, 1908, č. 6, s. 110–111. Dostupné z <https://ndk.cz/uuid/uuid:ed3978f0-1b6e-11e9-aca8-5ef3fc9ae867> (cit. 3. 9. 2023).

V textu Nevšimalové je napsáno, že jde o zemské muzeum v Praze/české zemské muzeum a mate mě, že jsem dohledala, že v letech 1919–1922 se takhle jmenovalo *Národní muzeum*, ale její článek je z roku 1908. Každopádně citace 164 pochází z *Časopisu Musea Království českého*, tedy periodika Národního muzea v letech 1854–1919 a je to nejspíš o stejných předmětech jako informace o „Fryšium“, protože to na mě z popisu také působí jako *Národní muzeum*.

V rámci *Sbírky historicko-archeologické-národopisné* darovala kromě částí krojů ve stejném roce i několik předmětů z památného roku 1848 do *Sbírky osobních a příležitostných památek*.¹⁶⁵ Do *Sbírky historicko-archeologické a národopisné* darovala i talíř z anglické kameniny, ruské velikonoční vajíčko, štítek z kalpaku, důstojnickou pásku a kříž, dvě kokardy, část korunovačního sukna z korunovace Ferdinanda V., slaměnou indiánskou čepičku, slaměnou látku, šňůru granátů, dvě zlaté náušnice, dvě mozaikové náušnice, zlacenou brož, dva prsteny stříbrné pozlacené, oválnou kamej, čtrnáct ocelorytin. Také čtyři vstupenky k plesům a šibřinkám (1848–1861), legitimaci člena *Měšťanské besedy* (1850), sedm obrázků z počátku 19. století do *Sbírky Rytiny, kresby a jiná vyobrazení*. Fryšová přitom nezanevřela ani na jiná oddělení muzea, do *Sbírky numismatické* darovala rakouskou bankocetli na pět zlatých (1806) a dvě poukázky na 20 a 10 krejcarů obce pražské z roku 1848 a do knihovny tři knihy.¹⁶⁶

Z následného vděku ji muzejní *Výbor Musea království českého* jmenoval *činnou členkou společnosti muzejní*.¹⁶⁷

Smutnou skutečností je, že s dalším osudem etnografické části sbírky nebyla Fryšová spokojená a v roce 1918 si na to v dopise stěžovala Čeňku Zíbrtovi: „...darovala jsem as před dvanácti lety Zemsk. museu a instalovala ji tam. Zůstala však před veřejnosti uzavřenou, ježto se místnosti užívalo za skladiště. Když jsem se v poslední době hlásila o uveřejnění sbírky naléhavě, bylo mi sděleno, že vyložena byla letos v I. patře část její, poněvadž druhá část ve skladišti přišla k ušpinění. Vyčistila jsem tedy, co bylo možno, a v červenci ještě zbývající část vyložila, ač ovšem vykázano místo tak, že sbírka celek netvoří.“¹⁶⁸

Též víme, že Fryšová se minimálně roku 1902 zapojovala do aktivit *České akademie*, a to v rámci Archeologické komise, kde byla zvolena za jednu z místních jednatelek a také byla součástí tzv. lidovědné sekce, kde dostala na starosti vydání *Soupisu památek lidových na Blatsku*¹⁶⁹, nicméně podle mého zjištění *Akademie* od svého původního plánu nakonec z nějakých důvodů upustila a Fryšová pak dílo vydala sama jako *Jihočeská Blata*.

¹⁶⁵ NEZNÁMÝ, 5. *Sbírka historicko-archeologická a národopisná*, Zpráva o Museu Království českého za rok 1906, 1907, č. x, s. 24–25. Dostupné z <https://ndk.cz/uuid/uuid:7a496aa0-4911-4554-847c-fcdfc76bcd1e> (cit. 5. 9. 2023).

¹⁶⁶ Tamtéž, s. 66–82.

¹⁶⁷ NEZNÁMÝ, *Denní zprávy. Z Musea Království českého*, Národní listy 46, 1906, č. 192, s. 3. Dostupné z <https://ndk.cz/uuid/uuid:a1b39040-2efe-11e7-9ceb-005056825209> (cit. 5. 9. 2023).

¹⁶⁸ Literární archiv Památníku národního písemnictví, fond Zíbrt Čeněk, dopis Fryšové Čeňku Zíbrtovi z 27. 8. 1918 v Písku.

¹⁶⁹ NEZNÁMÝ, *Zprávy a drobnosti. Z Archeologické komise při České akademii*, Památky archeologické a místopisné. Orgán Archeologického sboru Musea Království českého a Historického spolku v Praze 20, 1902,

Ve sbírkách *Národního muzea Historického muzea Etnografického oddělení*¹⁷⁰ se v současnosti podle systému *Bach* nachází téměř 800 předmětů, u kterých je buď potvrzeno, že je Fryšová muzeu darovala, anebo existuje domněnka, že je mohla doporučit/případně darovat (A v několika ojedinělých případech je uvedeno, že předmět byl jejím prostřednictvím zakoupen nebo že ho muzeu prodala.).¹⁷¹

U těch předmětů, kde je napsáno, že je Fryšová muzeu darovala, by tato informace měla být buď přímo ze štítků na předmětech, anebo z přírůstkových knih.¹⁷² Podle systému *Bach* je však jasno jen u 158 předmětů, že pocházejí z daru Fryšové.¹⁷³

Při pohledu do několika inventárních knih *Národopisného muzea*¹⁷⁴ jsem zjistila, že poznámka o tom, že Fryšová mohla muzeu určitý předmět doporučit /darovat vznikla podle všeho na základě toho, že předmět pochází z oblasti Blat, na kterou se Fryšová zaměřovala.

Také ne všechny informace v systému *Bach* a v inventárních knihách *Národopisného muzea* se shodují, někdy je u jejich původu odlišná informace, třeba typu, že pár předmětů z inventárních knih v poskytnutém seznamu ze systému *Bach* chybí, takže ho tedy nemůžeme brát jako 100 %, ale spíše jako určité vodítko.

Ze záznamů předmětů, jež sesbírala slečna Emilie Fryšová v Soběslavi pro *Národopisnou výstavu československou* v Praze r. 1895 víme, že mezi předměty, které byla ochotná zapůjčit, byla i řada plen, rouch, zástěr, výšivek apod., a je tedy podle mého mínění velmi pravděpodobné, že by se v některých případech mohlo jednat o ty, které jsou uvedené v seznamu ze systému *Bach*.

č. 3–4, s. 273–274. Dostupné z <https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:5a38c180-d880-11e4-9c07-5ef3fc9bb22f> (cit. 6. 9. 2023).

¹⁷⁰ Od roku 1922 je součástí *Národního muzea* i původně samostatné *Národopisné muzeum*.

¹⁷¹ Informace ze souboru *Fryšová-rešerše.xlsx* od Mgr. Daniely Závěské, vedoucí Etnografického oddělení HM Národního muzea, z 5. 3. 2024. Soubor vznikl na základě mého dalšího dotazu na předměty, které muzeum eviduje jako dary od Fryšové.

¹⁷² Informace ze souboru *Popisky Emilie Fryšová, pro paní Kateřinu Nývltovou, rok 2022.docx* od Mgr. Moniky Tauberové, kurátorky lidového oděvu, textilu, šperku, doplňků a lidových hraček z Etnografického oddělení HM 2.3. Národního muzea, z 29. 10. 2022. Soubor vznikl na základě mého prvního dotazu na předměty, které muzeum eviduje jako dary od Fryšové.

¹⁷³ Informace ze souboru *Fryšová-rešerše.xlsx* od Mgr. Daniely Závěské, vedoucí Etnografického oddělení HM Národního muzea, z 5. 3. 2024. Soubor vznikl na základě mého dalšího dotazu na předměty, které muzeum eviduje jako dary od Fryšové.

¹⁷⁴ Národní muzeum, Etnografické oddělení HM, *Národní muzeum – Historické muzeum, Národopisné oddělení, Inventáře sbírek H4-1-1198, 1199-2911, 2912-4164, 4165-5000, 8001-9001, 9002-10000, 10001-10981*.

Snad ještě pravděpodobnější možnost shody mi vychází i u několika málo předmětů, které se vyskytují po jednom kuse, a to jak v záznamech předmětů, jež sesbírala slečna Emilie Fryšová, tak i v seznamu ze systému *Bach*, kam se řadí například 1) svatební kabát mužský dlouhý – družby, 2) dřevěný roubík a 3) čepice tzv. tchořovice svatební.

U těchto odhadů musíme však současné záznamy o předmětech porovnávat s minimalistickými popisy ze záznamů předmětů, jež sesbírala slečna Emilie Fryšová. Každopádně se domnívám, že Fryšová po výstavě mohla *Národopisnému muzeu československému* přenechat velkou část zapůjčených věcí.

Aby to nebylo málo komplikované, v roce 1924 připravil Václav Fabián, ředitel *Národopisného muzea* pro besedu *Ústředního spolku českých žen* životopis Fryšové, ve kterém se v případě jejích darů pro *Museum království Českého* zmiňuje o „sbírce, která obsahovala přes 1500 kusů“.¹⁷⁵

Nicméně samotná Fryšová v dopise Čenku Zíbrtovi z roku 1918 píše, že muzeu darovala „sbírku, kterou jsem téměř po 30 let snášela (12 oděvů ženských a mužských a 250 výšivek) ...“¹⁷⁶ A podobně se vyjadřuje ještě v jednom bohužel poškozeném, nedatovaném dopise: „Minulý týden byla jsem na den v Praze v muzeu. Vše jest krásné, avšak dosud pouze čtvrtina mé sbírky/ 250 kusů mimo 12 ti oděvů vystavena.“¹⁷⁷

Z informací výše¹⁷⁸ víme, že *Museu Království českého* toho darovala více, nejen etnografické sbírky, avšak pokud by se jednalo o nějaké další velké množství, považovala bych za logické, že je v těchto dopisech také uvede. A vzhledem k tomu, že ve stejné době jako psala první dopis – necelé dva roky před svým úmrtím, byla rozčarovaná z toho, v jakém stavu její sbírka v muzeu je¹⁷⁹, nezdá se mi pravděpodobné, že by tomuto muzeu ještě poté něco darovala.

Z toho, co je známé, tak na mě *1500 kusů* působí až moc nadneseně a reálnější se mi podle toho, co jsem se dozvěděla, zdá, že v současnosti by se v *Národním muzeu* mohlo nacházet okolo cca 300–400 předmětů od Fryšové.

¹⁷⁵ Státní okresní archiv Tábor, fond Fryšová Emilie, *FEUILLETON*, Nová síla, 1924.

¹⁷⁶ Literární archiv Památníku národního písemnictví, fond Zíbrt Čeněk, dopis Fryšové Čenku Zíbrtovi z 27. 8. 1918 v Písku.

¹⁷⁷ Státní okresní archiv Tábor, fond Fryšová Emilie, dopis Fryšové neznámé adresátce v letech 1913-1918 bez uvedení místa.

¹⁷⁸ Viz poznámky pod čarou č. 164, 165 a 166.

¹⁷⁹ Viz poznámka pod čarou č. 168.

Další výstavou a muzeem, které Fryšová ovlivnila svým působením, bylo *Blatské Muzeum v Soběslavi a jeho Národopisná, školní a průmyslová a včelařská výstava v Soběslavi* v roce 1898.

První myšlenka na uskutečnění této výstavy se objevila na výborové schůzi muzejního spolku soběslavského, k níž došlo dne 18. října 1897. S nápadem uspořádat během příštího roku výstavu přišel tehdejší správce sbírek Karel Lustig. Uvedl k tomu následující tři důvody: V Soběslavi se ještě nikdy žádná výstava nekonala. Díky výstavě by se do nedávno založeného muzea dostaly nové přírůstky. A rok 1898 by se hodilo oslavit, neboť na něj připadalo padesátileté výročí vlády Františka Josefa I.¹⁸⁰

Navíc v průběhu předešlých let se v několika sousedních městech konaly podobné výstavy, které slavily u veřejnosti úspěch. A proto když v prosinci 1897 bylo odsouhlaseno naplánování konání této akce, byl vybrán dům, kde tehdy sídlil c. k. učitelský ústav, aby tam akce proběhla. Následně byly obeslány různé místní spolky a korporace, které byly tímto požádány o podporu a zvolení dvou delegátů, kteří je měli na schůzi zastupovat. Co se týče státní podpory, z oslovených například *ministerstvo obchodu* poslalo 100 zl. na podporu. Schůze s delegáty proběhla 15. ledna 1898 a došlo na ní ke zvolení předsedy (J. Mrázek), místopředsedy

(J. Šimek), jednatele (K. Lustig) a pokladního (B. Hubert). Národopisný odbor dostala na starosti Emilie Fryšová, retrospektivní odbor Karel Lustig, školský (především J. Sládek, J. Pešek, J. Pádecký a dalšími členy byli učitelé Fryšová, A. Vejvodová, A. Hubertová, K. Stejskal, J. Novák, Š. Kovařík). Během února bylo ještě dodatečně domluveno, že se k výstavě připojí i *Zemský ústřední spolek včelařský pro Království české* tím, že zároveň uspořádá sjezd českých včelařů s výstavou. Došlo k vytvoření včelařského výboru (B. Fresl, J. Fanta, A. Březina) a také soudcovského sboru, který tvořilo 46 odborníků z blízkého okolí.¹⁸¹

Pro konání výstavy byly zvoleny dny 6. až 16. srpna, vstup byl za 10 krejcarů. Celkem bylo na výstavu k dispozici dvacet dva místností, které měly prezentovat tato odvětví: národopis a retrospektivu, školství, průmysl a živnosti, zemědělství a včelařství.¹⁸²

¹⁸⁰ Karel LUSTIG, *Několik slov o přípravách k výstavě až do zahájení*, in: Národopisná, školní, průmyslová a včelařská výstava v Soběslavi. Některé dějinné upomínky ze Soběslavi, Škola rožmberská v Soběslavi, Přehled církevních dějin soběslavských, ed. Karel Lustig, Soběslav 1898, s. 7. Dostupné z <https://ndk.cz/uuid/uuid:5598f543-95be-4563-bbfc-866b58a5ba34> (cit 3. 9. 2023).

¹⁸¹ Tamtéž, s. 7–10.

¹⁸² Tamtéž, s. 9.

Jak již bylo napsáno výše, Fryšová zodpovídala za národopisný odbor a také patřila mezi členy školského odboru. K zaměření výstavy v rámci etnografie později řekla následující: „*Na výstavě v srpnu 1898 pořádané vystavěla Soběslav vše, co v ohledu národopisném zde dosud zařízeno a sebráno bylo, neboť kroj a obyčej blatský panoval v celém širém okolí jejím, jelikož Soběslav mimo Veselí Blatům nejbliže sousedí.*“¹⁸³

A doplnila, že podle jejího názoru byl kroj na Blatech zdoben výrazněji než v jiných koutech české země. Lidé se o něj však měli začít zajímat až v souvislosti s přípravou *Národopisné výstavy československé*. To ovšem podle ní nebylo jen pozitivní, protože z toho důvodu docházelo i k prodejům domácích pokladů, které nesčetněkrát mizely neznámo kam. Nicméně když v roce 1897 vzniklo muzeum v Soběslavi, podařilo se do něj alespoň něco sehnat.¹⁸⁴

Národopisnému oddělení přidělil výstavní výbor dvě velké místnosti. Hned naproti vstupním schodům spatřil návštěvník ukázky blatských selských světnic. Z toho jedna byla staršího typu a druhá jednodušší s pěti figurínami v krojích (nevěsta, ženich, muž v kožichu, selka a hospodář). Na stěnách těchto výstavních světnic bylo zavěšeno několik svatých obrázků, na stole byl blatský ubrus s místním pečivem (říčice, hnětinky a měchura). V prostřední části místnosti byla umístěna skříň s různými částmi krojů z dalších koutů země, které zapůjčilo *Národopisné muzeum*. Následně pak u stěn ve skříních, na stolech a provazech byly vystaveny blatské výšivky z muzea, pleny a moravské koutnice.¹⁸⁵

Do druhé místnosti Fryšová zapůjčila téměř celou svou sbírku místních krojů a jejich částí, z nichž většina byla blatská, další části pak kozácká a třeboňská. I v této místnosti se uprostřed nacházela skříň, ve které byly vystaveny pleny, roucha a figuríny oblečené v krojích slovanských národů. V další části místnosti bylo deset stolů, na nichž byly položeny pleny na hlavu a zástěry. U stěn stály dvě skříně, v nichž se nacházely různé doplňky krojů jako čepce, roušky, vínky, korunky a vejkladky. Součástí výstavy bylo i několik krojů umístěných na stojanech, šlo o směs, kterou tvořily kroje kozácké, dámské oděvy městské, slovenský kroj. Na

¹⁸³ Emilie FRYŠOVÁ, *Část národopisná na výstavě*, in: *Národopisná, školní, průmyslová a včelařská výstava v Soběslavi. Některé dějinné upomínky ze Soběslavi, Škola rožmberská v Soběslavi, Přehled církevních dějin soběslavských*, ed. Karel Lustig, Soběslav 1898, s. 13. Dostupné z <https://ndk.cz/uuid/uuid:fdbc78d9-54b6-47ba-9500-17f23d6fb483> (cit. 3. 9. 2023).

¹⁸⁴ Tamtéž, s. 14.

¹⁸⁵ Tamtéž, s. 14–15.

výstavě bylo i „živé zpestření“ v podobě některých dohlížejících v krojích, hráč na dudy a selka u kolovratu.¹⁸⁶

Zajímavé je, že Fryšová svými předměty nepřispěla pouze do etnografické části. Do jedné z retrospektivních místností, která se věnovala i revolučnímu roku 1848, propůjčila odznaky pražské národní gardy a studentské kokardy.¹⁸⁷

Jejími dalšími vystavovanými předměty odlišného zaměření, tentokrát z oblasti školství, byla její kniha *Ukázky z dějin všeobecných a Postup při vyučování ručním pracím*. Za něj byl Fryšové dokonce udělen diplom se zlatou medailí.¹⁸⁸

Můžeme také uvést, že se svým způsobem podílela i na činnosti průmyslového odboru a to tím, že do publikace o výstavě napsala článek *Česká práce* (v části Průmysl a živnosti), ve kterém popisovala, co bylo na výstavě v tomto oddělení k vidění a snažila se přiblížit místní průmysl. Byla z toho tak nadšená, že článek ukončila slovy: „*Roku 1898 naskytl se příležitost, aby průmysl soběslavský objevil se v pokročilosti dosud netušené, a doufejme, že nyní, kdy veřejnost o něm ví, domůže se i čilejšího odbytu, neboť vzbudil dojem nejlepší.*“¹⁸⁹ Tento článek byl později vybrán dopisovatelem *Národních listů* za nejpůsobivější z celé knihy.¹⁹⁰

Pro stejnou publikaci o výstavě také napsala článek *Některé dějinné vzpomínky ze Soběslavi*, kde se mimo jiné rozepisuje o panském rodu Rožmberků. Hned na začátku ovšem uvádí, že zdejší hrad byl postaven před 12. století a naznačuje, že má něco společného s římským opevněním.¹⁹¹ A nejspíš právě tenhle údaj má na mysli autor *Pohledů soběslavských*

¹⁸⁶ Tamtéž, s. 15–17.

¹⁸⁷ Karel LUSTIG, *Retrospektiva*, in: Národopisná, školní, průmyslová a včelařská výstava v Soběslavi. Některé dějinné upomínky ze Soběslavi, Škola rožmberská v Soběslavi, Přehled církevních dějin soběslavských, ed. Karel Lustig, Soběslav 1898, s. 2. Dostupné z <https://ndk.cz/uuid/uuid:0b38e227-3b5b-4d17-9ea5-04441d2ac611> (cit. 3. 9. 2023).

¹⁸⁸ Josef PEŠEK, *Školství na výstavě*, in: Národopisná, školní, průmyslová a včelařská výstava v Soběslavi. Některé dějinné upomínky ze Soběslavi, Škola rožmberská v Soběslavi, Přehled církevních dějin soběslavských, ed. Karel Lustig, Soběslav 1898, s. 37–48. Dostupné z <https://ndk.cz/uuid/uuid:a92edd39-8459-4b0f-9908-ad4fd1ee43f1> (cit. 3. 9. 2023).

¹⁸⁹ Emilie FRYŠOVÁ, *Česká práce*, in: Národopisná, školní, průmyslová a včelařská výstava v Soběslavi. Některé dějinné upomínky ze Soběslavi, Škola rožmberská v Soběslavi, Přehled církevních dějin soběslavských, ed. Karel Lustig, Soběslav 1898, s. 72–74. Dostupné z <https://ndk.cz/uuid/uuid:165b5788-96f4-42ad-b6fd-6ca64503699a> (cit. 5. 9. 2023).

V článku se ovšem i výrazně projevuje její vlastenecké cítění, když například kritizuje, jak Češi šijí pro obyvatele Vídně a jsou za to málo ceněni a navrhuje, že by bylo nejlepším řešením, kdyby u nás vznikly české továrny.

¹⁹⁰ NEZNÁMÝ, *Z literatury. Výstava v Soběslavi z místních dědin roku 1898*, *Národní listy* 39, 1899, č. 165, s. 4. Dostupné z <https://ndk.cz/uuid/uuid:021ad290-a7aa-11e6-8bfl-001018b5eb5c> (cit. 5. 9. 2023).

¹⁹¹ Emilie FRYŠOVÁ, *Některé dějinné vzpomínky ze Soběslavi*, in: Národopisná, školní, průmyslová a včelařská výstava v Soběslavi. Některé dějinné upomínky ze Soběslavi, Škola rožmberská v Soběslavi, Přehled církevních

III, Petr Lintner, když uvádí, že se Fryšová kvůli chybnému určení doby vzniku místního hradu nepohodla s ředitelem muzea Karlem Lustigem.¹⁹² Bohužel svůj zdroj nejmenuje.

V roce 1900 Fryšová na výstavu zavzpomínala v jednom z dopisů Josefě Náprstkové: „V naší zde konané výstavě před dvěma roky ukázalo se, co vůbec ještě zbylo, a hleděli jsme to pro zdejší museum zachrániti, kdež vše dobře uschováno jest a kam se ještě dodává, co se vyskytuje časem.“¹⁹³

Ke vzniku samotného soběslavského muzea došlo během schůze 27. prosince 1896, kam prof. J. John, předseda *Měšťanské besedy* přizval všechny, jež by založení této instituce mohlo zajímat. Poté byl z přítomných zvolen prozatímní výbor, který dostal na starost vytvoření stanov a přípravné práce. Stanovy nově vzniklého muzejního spolku byly schváleny dne 14. března 1897. Následně byly obcí pro muzejní sbírky zadarmo propůjčeny bývalé prostory berního úřadu v budově soudu. Shromáždění exponátů dostali na starost hlavně A. Březina, K. Lustig a Fryšová, té se týkalo národopisné oddělení. Dne 1. dubna 1900 byla Fryšová zmíněna mezi virilisty a 17. dubna její jméno nacházíme mezi členy nově zvoleného výboru jako místopředsedkyni.¹⁹⁴

Kromě toho se věnovala i psaní článků pro časopis *Musejní sborník*, pro který v roce 1900 napsala dva články – *Obyčeje blatské* a *Výstavnost statků blatských*.

V *Obyčejích blatských* píše, že zvyky jsou tu podobné těm, které ve svých dílech popisují Božena Němcová a Karel Jaromír Erben. Vyjmenovává zde jak tradice, jež se váží k různým ročním obdobím a svátkům, jako jsou například Vánoce, Velikonoc, žně, tak i celkově popisuje zvyky, které doprovázejí jednotlivé životní etapy (narození dítěte, křest, svatba aj), dále pak přibližuje stravu a oblečení na vesnicích. Ve *Výstavnosti statků Blatských* se nejprve věnuje definici oblasti, která se podle ní označuje jako blatská, a vysvětluje, podle jakých znaků se zdejší statky poznají. Článek pak doprovázejí kresby výzdoby jednotlivých statků, jež jsou výtvorem samotné autorky.¹⁹⁵

dějin soběslavských, ed. Karel Lustig, Soběslav 1898, s. 137. Dostupné z <https://ndk.cz/uuid/uuid:3f005bb6-ccc6-4660-96d8-9c899e804985> (cit. 5. 9. 2023).

¹⁹² Petr LINTNER, *Pohledy soběslavské III*, Soběslav 2013, s. 237.

¹⁹³ Národní muzeum, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Archiv Náprstkova muzea, fond Náprstek Vojta (1826–1894), dopis Fryšové Josefě Náprstkové z 8. 10. 1900 v Soběslavi.

¹⁹⁴ Karel LUSTIG, *Museum v Soběslavi*, *Musejní sborník* 3, 1900, č. x, s. 6–8. Dostupné z <https://www.digitalniknihovna.cz/cbvk/uuid/uuid:1c37d053-a20a-11e4-a450-001b63bd97ba> (cit. 6. 9. 2023).

¹⁹⁵ Emilie FRYŠOVÁ, *Obyčeje blatské, Výstavnost statků blatských*, *Musejní sborník* 3, 1900, č. x, s. 42–60. Dostupné z <https://www.digitalniknihovna.cz/cbvk/uuid/uuid:1c3845a7-a20a-11e4-a450-001b63bd97ba> (cit. 6. 9. 2023).

Roku 1905 napsala Emilie Fryšová pro nové muzejní periodikum *Staré i nové zvěsti ze Soběslavě a okolí* další článek, a to *O klenbě sklípkové*, kde popisuje především klenby chrámu sv. Petra a Pavla v Soběslavi, chrámu v Bechyni, kostela v Žimuticích a článek doplňuje kresbami.¹⁹⁶

Nicméně celková situace se nevyvíjela zcela podle jejích představ. V několika dopisech si postěžovala, například Zíbrtovi: „Nevěřil byste, jak málo zájmu a porozumění se vyskytuje v Soběslavsku pro národopis. Toť též příčinou, že zbyl z musejního spolku jediný spolupracovník p. Lustig, který měl v museu již od zdejší výstavy názvy poloh, říkadla a písňe a sebral ještě některé z venkovského učitelstva.“¹⁹⁷

Ani Josefě Náprstkové Fryšová nepopsala muzeum v Soběslavi příliš nadšenými slovy: „Museum vyplňuje pět místností, kde sbírky dosti jsou stísněny.“¹⁹⁸

Nicméně ani tak Fryšová na muzeum úplně nezanevřela, z roku 1903 bylo zaznamenáno, že do něj darovala fotografii z místního zvyku „*Stínání krále*“ ve Vyhnanicích a krojovou „*Holubičku z Hlavatec*“.¹⁹⁹ V roce 1909 darovala muzeu další tři předměty: kovovou renesanční ozdobnou schránku, která měla sloužit k uložení voňavek a byla nalezena na Blatech při dobývání rašeliny, náramek z anglické litiny a ozdobnou lžičku z výstavy v Chicagu.²⁰⁰ Roku 1911, krátce před stěhováním, přidala kolovrat a *Zprávu o Muzeu král. českého za rok 1910*.²⁰¹ Fryšová muzeu darovala i několik kousků ze svých bohatých etnografických sbírek: lidové kroje a blatské výšivky,²⁰² ale tento výčet nejspíš nebude konečný.

¹⁹⁶ Emilie FRYŠOVÁ, *O klenbě sklípkové*, *Staré a nové zvěsti ze Soběslavi a okolí* 1, 1905, č. 8, s. 126–129. Dostupné z <https://ndk.cz/uuid/uuid:a239d8d0-2650-11e9-bc55-5ef3fc9bb22f> (cit. 6. 9. 2023).

¹⁹⁷ Literární archiv Památníku národního písemnictví, fond Zíbrt Čeněk, dopis Fryšové Čeňku Zíbrtovi z 1. 9. 1903 v Soběslavi.

¹⁹⁸ Národní muzeum, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Archiv Náprstkova muzea, fond Náprstek Vojta (1826–1894), dopis Fryšové Josefě Náprstkové z 8. 10. 1900 v Soběslavi.

¹⁹⁹ NEZNÁMÝ, *ZÁLEŽITOSTI MUSEJNÍ. Dary r. 1903 muzeu věnované*, *Staré i nové zvěsti ze Soběslavi a okolí* 1, 1905, č. 1, s. 11. Dostupné z <https://kramerius5.nkp.cz/uuid/uuid:75bf47e0-2650-11e9-b427-005056827e51> (cit. 6. 9. 2023).

²⁰⁰ NEZNÁMÝ, *ZÁLEŽITOSTI MUSEJNÍ. Návštěva musea*, *Staré a nové zvěsti ze Soběslavi a okolí* 5, 1909, č. 10, s. 150. Dostupné z <https://ndk.cz/uuid/uuid:7144fba0-2656-11e9-90cf-5ef3fc9bb22f> (cit. 6. 9. 2023).

²⁰¹ NEZNÁMÝ, *ZÁLEŽITOSTI MUSEJNÍ. Soběslav. Dary museu*, *Věstník jihočeských muzeí* 2, 1911, č. 5, s. 39. Dostupné z <https://ndk.cz/uuid/uuid:a45dff10-2655-11e9-92f9-005056825209> (cit. 6. 9. 2023).

²⁰² Zuzana ČERMÁKOVÁ, *Emilie Fryšová, národopisná pracovnice Blat a Kozácka*, *Národopisný věstník* 79, 2020, č. 2, s. 125. Dostupné z https://www.narodopisnaspolecnost.cz/images/NV/NV_2020_2_web.pdf (cit. 6. 9. 2023).

I po jejím odchodu ze Soběslavi na ni řada lidí vzpomínala v dobrém a dávala ji v muzeu pozdravovat, například Alois Studnička napsal v roce 1915 dopise Karlu Lustigovi: „*Nemýlí-li se, působí sl. Fryšová v Soběslavi. Je-li tomu tak, prosím, abyste ráčili vyříditi jí můj obdiv nad tak velikou prací i zdařilou.*“²⁰³

V současné době je *Blatské muzeum v Soběslavi* pobočkou a odborným pracovištěm *Husitského muzea v Táboře*. Podle informací od kurátorky etnografických sbírek Zuzany Čermákové se zde nachází třicet devět plen/jejich částí, dvě zástěry a její část, šněrovačka, dvě rouchy a tři její části, čtyři čepečky, dvě košilky, krejzlík, sukně, kapesníček, holubinka, část závazky, které se staly majetkem tábořského muzea z velké části v 50. letech převodem z *Prácheňského muzea* v Písku, kam se většinou měly dostat v rámci pozůstalosti po Fryšové.²⁰⁴ Další předměty původně od Fryšové mají být z darů, například dvě pleny a zlatý čepeček muzeum získalo už v roce 1948 nákupem od bývalé učitelky Divišové, která je kdysi získala od Fryšové darem.²⁰⁵

Dva z výše zmíněných darovaných předmětů přímo od Fryšové se podle informací kurátorky Čermákové v muzeu nejspíš stále nacházejí, jde o „*Holubičku z Hlavatec*“, u níž je v záznamu uvedeno, že je od Fryšové, a také o fotografii „*Stínání krále*“ ve Vyhnanicích.²⁰⁶

Nicméně domnívám se, že předmětů od Fryšové může být v muzeu více, jen je problém k tomu dohledat dokumentaci, pokud ještě vůbec existuje. Odpovídá tomu i pohled do přírůstkové knihy *Muzea Veselí nad Lužnicí*, dnes *Weisova domu Veselí nad Lužnicí*, který je také pobočkou a odborným pracovištěm *Husitského muzea v Táboře*. V ní se sice nachází část předmětů uvedená již v souboru od kurátorky Čermákové (dvacet plen/jejich částí, dvě rouchy/jejich částí, tři části zástěry a čepec), ale zároveň jsou zde i předměty v tomto souboru neuvedené (čtyři pleny, dvě zástěry, dva čepečky, dvě roucha, vejkladek, šněrovačka a porta).

²⁰³ Státní okresní archiv Tábor, fond Muzejní spolek Soběslav, dopis Aloise Studničky Karlu Lustigovi z 1. 10. 1915 v Jindřichově Hradci.

²⁰⁴ Informace ze souboru *01 AKTUALIZOVANÉ – Převody do BM z Prácheňského muzea (Em. Fryšová) (+ jiní dárci jindy) – 50. l. 20. století.xlsx* od PhDr. Zuzany Čermákové Ph.D., kurátorky etnografických sbírek z *Husitského muzea v Táboře*, z 22. 2. 2024. Soubor nejspíš vznikl na základě mého dotazu na předměty, které muzeum eviduje jako dary od Fryšové a existuje ve dvou verzích. Původní neaktualizovaná verze byla méně obsáhlá.

²⁰⁵ Tamtéž.

²⁰⁶ Informace z e-mailové korespondence s PhDr. Zuzanou Čermákovou Ph.D., kurátkou etnografických sbírek z *Husitského muzea v Táboře*, z 24. 2. 2024 a 22. 2. 2024.

Přítom ale vše z přírůstkové knihy mělo být společně zakoupeno od paní učitelky Divišové z Prahy, která tyto předměty označené cedulkami od Fryšové měla od ní získat darem.²⁰⁷

Dále se nám také dochovala informace, že se Fryšová měla zapojit i do přípravy *Jihočeské hospodářsko-průmyslové a národopisné výstavy* v Táboře v roce 1902.

Výstava byla zahájena 3. srpna 1902, nicméně již v předvečer před jejím otevřením proběhla v tábořském divadle díky členům místních spolků (například *Zora*) slavnostní představení, které bylo doplněno citací básně od Adolfa Heyduka. Druhý den ráno vyrazil od radnice slavnostní průvod tvořený například členy místních spolků, představiteli města Tábor, ale i různými hosty a zástupci dalších měst převážně z jižních Čech. Průvod byl zakončen hudebním doprovodem. Čestní předsedové výstavy dr. A. Kotrbelec, starosta města a předseda J. Setunský pronesli slavnostní projev a poté následovalo slavnostní pohoštění a proběhl tzv. spolkový den.²⁰⁸

Obsah výstavy byl rozdělen na šest témat: zemědělství, průmysl, národopis s uměleckou výstavou, školství, veřejné zdravotnictví a hospodářské školní pomůcky tábořského učitelstva. Výstaviště bylo v Táboře umístěno za prostranstvím za Bechyňskou branou a za jeho hlavní část byl považován průmyslový palác, kde se prezentovali zástupci různých továren, řemesel a živností. V zemědělském pavilonu byly k vidění například různé plodiny, semena a stroje, v lihovarnickém pavilonu byly vystavené také stroje, dále druhy alkoholických nápojů a modely pivovarů, v lesnickém pavilonu mohli návštěvníci vidět například ptáky, využívání vorů v lesnictví, lovecké pomůcky a v technologickém pavilonu opět ukázkou soudobých strojů. Zařazena byla například i výstava výšivek a dalších uměleckých výtvorů ve školních budovách.²⁰⁹

Součástí výstavy měla být blatská světnice a ukázky výšivek²¹⁰, takže se Fryšová zde nejspíš také zapojila. Nicméně v katalogu výstavy jsem o ní našla zmínku jen ve školní části

²⁰⁷ Fotografie z přírůstkové knihy muzea Veselí nad Lužnicí z e-mailové korespondence s Mgr. Petrem Šřovíčkem, kurátorem historických sbírek z *Husitského muzea* v Táboře, z 13. 12. 2022, s. 25–26.

²⁰⁸ NEZNÁMÝ, *Jihočeská výstava v Táboře*, Národní politika 20, 1902, č. 213, s. 2. Dostupné z <https://ndk.cz/uuid/uuid:e251b2e0-d203-11e8-b888-5ef3fc9bb22f> (cit. 5. 3. 2024).

²⁰⁹ NEZNÁMÝ, *Jihočeská krajinská, hospodářsko-průmyslová a národopisná výstava v Táboře*, Plzeňské nezávislé listy 69, 1902, č. 69, s. 1. Dostupné z <https://ndk.cz/uuid/uuid:0d2b394c-01e9-4f0a-b481-b1864fb312d2> (cit. 6. 3. 2024).

²¹⁰ Irena ŠTĚPÁNOVÁ, *Marie Prunerová a lidový oděv na Táborsku*, Český lid 81, 1994, č. 4, s. 315. Dostupné z <https://www.jstor.org/stable/42638454> (cit. 5. 9. 2023).

výstavy v sekci *Práce učitelská s Ornamentem jihočeským* a ruční práce vytvořené podle jihočeského ornamentu.²¹¹

Roku 1912 se zapojila do konání *Jubilejní krajské výstavy* v Písku, jež se konala od 20. července do 8. září a byla zaměřena na hospodářství, živnosti a průmysl. Aby se přilákalo co nejvíc návštěvníků, doprovázelo její průběh i pořádání dalších krátkodobých výstav (například ovocná, psů, koní) a bylo na ní možné dojet pomocí speciálně zřízených vlaků či v rámci různých sjezdů (například *Sjezd českého venkova*, *Sjezd hasičů*, *Sjezd soukromého úřednictva*).²¹²

Starosta města Špirhanzl výstavu zahájil těmito slovy: „*Když před rokem několik členů průmyslového spolku pojalo myšlenku pořádati jihočeskou výstavu v Písku... nejevilo se mnoho zájmů pro myšlenku tuto. Leč usilovnou prací jednotlivců byl projekt krajské výstavy tak připraven, že možnost pořádání výstavy byla prokázána. Dnes stojíme před otevřením výstavy, jež má býti vzpružením pro rozkvět průmyslu a obchodu a pobídkou ku pokroku a zvelebení polního hospodářství na jihu českém...*“²¹³

Na výstavě byl i bohatý program ve formě vojenské kapely, světelné fontány, kina, kluzavky, *zakletého zámku* nebo opic.²¹⁴ Jen do 3. srpna na výstavu zavítalo 30 000 návštěvníků.²¹⁵

Ze zápisů *Spolku paní a dívek Světlá* se nám dochovala informace o tom, že je výstavní výbor, který měl na starosti výstavu v Písku, požádal, aby spolek na schůze a do komitétu vyslal kvůli vystavení ženských výrobků dvě své zástupkyně. Spolek této žádosti vyhověl a také navrhl, aby za předsedkyni komitétu byla zvolena Emilie Fryšová,²¹⁶ která se mezitím

²¹¹ NEZNÁMÝ, *Katalog Jihočeské hospodářsko-průmyslové a národopisné výstavy v Táboře. Od 3. do 31. srpna 1902 pořádané za protektorátu sl. obec zastupitelstva kr. města Tábora*, Tábor 1902, s. 104.

²¹² NEZNÁMÝ, *Různé zprávy. Jubilejní krajská výstava v král. městě Písku*, Tábor 46, 1912, č. 29, s. 7–8. Dostupné z <https://ndk.cz/uuid/uuid:176b2390-24ec-11e9-92f9-005056825209> (cit. 5. 9. 2023).

²¹³ NEZNÁMÝ, *Naše výstavy. Jubilejní výstava v Písku*, Venkov. Orgán České strany agrární 7, 1912, č. 169, s. 5. Dostupné z <https://ndk.cz/uuid/uuid:d3cf48a0-ca24-11e7-80e7-5ef3fc9bb22f> (cit. 5. 9. 2023).

²¹⁴ NEZNÁMÝ, *Různé zprávy. Jubilejní krajská výstava v král. Městě Písku*, Tábor 46, 1912, č. 29, s. 8. Dostupné z <https://ndk.cz/uuid/uuid:17749970-24ec-11e9-92f9-005056825209> (cit. 5. 9. 2023).

²¹⁵ NEZNÁMÝ, *Jubilejní krajská výstava v Písku*, Čech. Politický týdeník katolický 37, 1912, č. 212, s. 4. Dostupné z <https://ndk.cz/uuid/uuid:7e9fe810-e551-11e7-ad2c-005056820560> (cit. 5. 9. 2023).

²¹⁶ Státní okresní archiv Písek, fond Spolek a paní a dívek píseckých Světlá, *Zápisy o schůzích výboru 1909–1914*, 29. 5. 1912.

přestěhovala do Písku. Z dobového tisku se nám následně potvrzuje, že se Fryšová měla stát jednou z pořadatelek a mít na starosti národopisné a historické exponáty.²¹⁷

Pochvalu jmenovitě Fryšové jsem našla „jen“ od jejího bývalého kolegy ze Soběslavi Karla Lustiga. Lustig zřejmě výstavu navštívil a mimo jiné ji okomentoval slovy „...na níž měla lvi podíl naše nezapomenutelná ředitelka E. Fryšová...“²¹⁸

Reportér časopisu *Venkov*, který na výstavu též zavítal, chválil místnost s kroji, která podle jeho slov zasloužila obdiv. Líbil se mu jak značný počet exponátů, tak to, že všechny části krojů byly jen z Písecka a zajímaly ho blatské výšivky. O zapojení Fryšové se nezmínil, ale i tak chválil sběratelskou činnost. Podle jeho slov: „Návštěvník s uspokojením opouští bohatou tuto kolekci, jež, pokud nám známo, neměla na dosud pořádaných krajiniských výstavách sobě rovného soupeře.“²¹⁹

Fryšová se začala zajímat i o muzeum v Písku a po domluvě s Augustem Sedláčkem, který byl jeho ředitelem,²²⁰ se vrhla na vylepšování stavu místních sbírek. Přítomné výšivky vyčistila, vyžehlila a vhodně uložila a následně se pustila i do vylepšení výstavních síní, především té, kde byla instalována staroměstská světnice. To vše se dozvídáme z popisu od její spolupracovnice Anny Reginy Husové, která její zásahy velmi chválí. Emilie Fryšová se měla podílet na podobě muzea v Písku také tím, že ho podarovala kroji, výšivkami a loutkami.²²¹ Následně pomohla pro prezentaci kroje také sehnat vhodnou figurínu.²²²

Podle výroční zprávy z 30. let 20. století v píseckém muzeu ani tehdy na Fryšovou nezapomínali a místnost s venkovskými kroji měli pojmenovanou po ní a měli zde i skříň, ve které byly vystaveny její publikace, sepsán její životopis a přiložena její fotografie. Nejspíš to

²¹⁷ Anna Regina HUSOVÁ, *FEUILLETON. Několik slov o tiché kulturní pracovníci*, Otavan, týdeník pro zábavu, poučení, zájmy politické, obecné a spolkové 35, 1913, č. 42, s. 1. Dostupné z <https://kramerius.cbvk.cz/uuid/uuid:352218e6-f498-11e3-9512-001b63bd97ba> (cit. 3. 9. 2023).

²¹⁸ NEZNÁMÝ, *Z letošních výletů*, Věstník jihočeských muzeí 3, 1912, č. 8, s. 58–59. Dostupné z <https://ndk.cz/uuid/uuid:623b57d0-2656-11e9-92f9-005056825209> (cit. 3. 9. 2023).

²¹⁹ NEZNÁMÝ, *Naše výstavy. Jubilejní výstava v Písku.*, *Venkov. Orgán České strany agrární* 7, 1912, č. 169, s. 4–5. Dostupné z <https://ndk.cz/uuid/uuid:d3b77ae0-ca24-11e7-80e7-5ef3fc9bb22f> (cit. 5. 9. 2023).

²²⁰ August Sedláček byl ředitelem muzea od roku 1900, kdy se do Písku přestěhoval a kde žil až do své smrti v roce 1926 - Kolektiv autorů, *Almanach 750 let Písku*, Vimperk 1993, s. 105.

²²¹ Anna Regina HUSOVÁ, *FEUILLETON. Několik slov o tiché kulturní pracovníci*, Otavan. Týdeník pro zábavu, poučení, zájmy, politické, obecné a spolkové 35, 1913, č. 42, s. 1. Dostupné z <https://kramerius.cbvk.cz/uuid/uuid:352218e6-f498-11e3-9512-001b63bd97ba> (cit. 3. 9. 2023).

²²² Státní okresní archiv Písek, fond Prácheňské muzeum Písek, účet na 90 korun pro Emilii Fryšovou za figuru určenou pro městské muzeum, 1912.

bylo i tím, že krojovou sbírku měla v těchto letech na starosti Anna Regina Husová,²²³ která Fryšovou osobně znala. Z výroční zprávy muzea pro rok 1934 se ještě můžeme dozvědět informaci, že se tam dostalo mnoho výšivek od Fryšové.²²⁴

Podle etnografa a správce podsbírek etnografie Jana Kouby z *Prácheňského muzea* byla většina předmětů ze sbírek Emilie Fryšové v 50. letech 20. století vyměněna za přírodní exponáty a odeslána do muzea v Soběslavi.²²⁵

V dnešní době se tak v *Prácheňském muzeu* nachází už jen sedm předmětů, u kterých se dochovaly záznamy, že je kdysi darovala Fryšová. Jedná se o modely blatské nevěsty, blatské družičky, blatské zavité nevěsty a blatské ženy, dále o spodní hnědočervenou hedvábnou sukni, krinolínu z černobílé kostkované sukne a jupku k měšťanskému kroji z bavlněné vínové látky.²²⁶ Podle etnografa Jana Kouby je pravděpodobné, že blatských krojových částí oděvu je od Fryšové v muzeu víc, nicméně neexistují o tom záznamy.²²⁷

V roce 1914 Fryšová darovala do *Uměleckoprůmyslového musea* v Praze železný náramek, který vznikl okolo roku 1820.²²⁸ Podle záznamů se v tomto muzeu stále nachází a nebyl jediným předmětem, který mu Fryšová darovala. Podle přírůstkové knihy předala i medaili z roku 1851.²²⁹ Nicméně ta už v současnosti v muzeu není, podle správkyňe depositáře

²²³ Josef KAISER, *IV. Zpráva Musea Augusta Sedláčka pro vlastivědu Prácheňska a městského archivu v Písku 1930 x, 1930, č. 4 s. 6.*

²²⁴ František LIPŠ, *VIII. Zpráva Musea Augusta Sedláčka pro vlastivědu Prácheňska a městského archivu v Písku 1934 x, 1934, č. 8, s. 9.*

Nicméně vzhledem k tomu, že tato informace je v sekci *50 let Městského musea v Písku*, mohl by tento autor mít na mysli již ty předměty, které Fryšová do muzea darovala ještě během svého života.

²²⁵ Informace z e-mailové korespondence s Mgr. Janem Koubou, správcem podsbírek etnografie v *Prácheňském muzeu* v Písku z 3. 11. 2021.

²²⁶ Fotografie z přírůstkové knihy *Prácheňského muzea* v Písku z e-mailové korespondence s Mgr. Janem Koubou, správcem podsbírek etnografie v *Prácheňském muzeu* v Písku z 13.2.2024.

²²⁷ Informace z e-mailové korespondence s Mgr. Janem Koubou, správcem podsbírek etnografie v *Prácheňském muzeu* v Písku z 13. 2. 2024.

²²⁸ NEZNÁMÝ, *PŘÍLOHA I. Sbírký. Seznam předmětů darovaných Uměleckoprůmyslové museum roku 1914, Zpráva kuratoria za správní rok 1914 x, 1915, č. x, s. 22.*

²²⁹ Podle inventární karty se jednalo o stříbrnou medaili s portrétem prince Alberta, která byla vydána ku příležitosti Světové výstavy v Londýně v roce 1851 - Fotografie inventární karty 13 350 z osobního setkání s Milenou Hořickou, správkyňí depositáře drahých kovů z *Uměleckoprůmyslového musea*, z 12. 3. 2024.

drahých kovů Hořické mohla být předána v letech 1959–1970 do sbírek *Národní galerie*,²³⁰ ale jelikož tam o ní nic neví,²³¹ možná se ztratila.

²³⁰ Informace z e-mailové korespondence s Milenou Hořickou, správkyňí depozitáře drahých kovů z *Uměleckoprůmyslového musea*, z 8. 2. 2024.

²³¹ Informace z e-mailové korespondence s PhDr. Irenou Nývltovou, kurátorkou Sbírký moderního umění *Národní galerie*, z 18. 3. 2024.

6 Publikační činnost Emilie Fryšové

První knihou, kterou Fryšová napsala je učebnice dějepisu *Ukázky z dějin všeobecných* a o jejím vydání v roce 1887 informovalo i známé ženské periodikum *Ženské listy*, kde bylo její dílo pro čtivost i styl velmi pochváleno.²³²

Fryšová hned na začátku knihy upozorňuje, že v knize kvůli nižšímu množství stran věnuje menší prostor křížáckým válkám, perské a punské válce a náboženství, protože se jim ve škole šíře věnují jiné knihy a předměty. Dějiny začíná popisovat od starověku a největší prostor zde dává popisu událostí v Řecku a Římě, přičemž během vypravování považuje za důležité neopomenout i některé významné ženy té doby. Dále popisuje i například křížácké a husitské války a válku třicetiletou a svůj první díl knihy končí Napoleonem Bonaparte, po kterém ještě přidává přehled stěžejních letopočtů probraných období. V druhé části knihy, kterou napsala pro druhý ročník, upozorňuje, že je zde o deset článků méně, a to ze dvou důvodů. Za prvé, protože žákům zabere víc času zeměpis, a za druhé, protože se vzhledem k provázanosti dějin vyučující stejně bude muset vracet k opakování učiva. Též upozorňuje, že v této knize dala nezvykle větší prostor vynálezům. Svě vypravování začne u Ostrogótů v 5. století po Kristu. A opět i tu ukazuje, jak je pro ni důležité, aby se při líčení dějin neopomínaly ženy, protože jedna z kapitol je celá zaměřená na české kněžny. Nezapomíná ovšem ani na důležité muže a také například na války, umění a objevy a vynálezy, kterými tento díl končí. Ve třetí části knihy pro třetí ročník začíná popisem dějin *Velkomoravské říše*, pokračuje napříč důležitými momenty českých i zahraničních dějin a opět zdůrazňuje významné ženy. Svě vyprávění pak končí posledními událostmi v *Rakousko-Uhersku* před rokem 1887 a vysvětlením důležitosti dějepisu.²³³

Další ženou, která stejně jako Fryšová napsala jednu z prvních učebnic dějepisu, byla o několik let později Helena Tuskanyová (1873–1921). I ona byla učitelka a rozhodla se napsat učebnici v několika dílech.²³⁴ Pro zajímavost jsem se tedy rozhodla porovnat první díl jejich učebnic.

²³² NEZNÁMÝ, *Ukázky z dějin všeobecných*, *Ženské listy*. Časopis pro záležitosti žen a dívek československých 15, 1887, č. 11, s. 192. Dostupné z <https://ndk.cz/uuid/uuid:70c158f0-141c-11e9-a03f-5ef3fc9bb22f> (cit. 4. 9. 2023).

²³³ Emilie FRYŠOVÁ, *Ukázky z dějin všeobecných 1. tř., 2. tř., 3. tř.*, Praha 1987.

²³⁴ Karel NOSOVSKÝ, *Katalog učebnic českých a slovenských škol obecných, občanských, středních, ústavů učitelských, škol obchodních, pokračovacích, odborných, hospodářských, průmyslových a živnostenských*, Praha 1925, s. 128. Dostupné z <https://ndk.cz/uuid/uuid:90a5d3d0-ee2b-11e6-96c5-5ef3fc9ae867> (cit. 10. 3. 2024), Dostupné z <https://biblio.hiu.cas.cz/records/fc26efdb-3e05-41b1-b97f-1be18e23cdd2> (cit. 10. 3. 2024).

Fryšová první díl poprvé vydala v roce 1882²³⁵ pro první třídu měšťanských škol a později znovu v roce 1887 – toto vydání jsem pro porovnání měla já. Tuskanyová vydala svou učebnici v roce 1909 pro studentky dívčích lyceí.²³⁶ Pozoruhodné je, že obě autorky dosáhly podobného počtu stran, tedy Fryšová 82 a Tuskanyová 80. Nicméně Tuskanyová se v prvním díle zabývá „pouze“ třiceti pěti tématy a končí úpadkem říše římské, zatímco Fryšová končí „až“ čtyřicátým šestým tématem o Napoleonovi Bonaparte. Výrazným rozdílem viditelným na první letmý pohled je skutečnost, že Tuskanyová se rozhodla doplnit svou učebnici o bohatý obrazový materiál, zatímco Fryšové toto zpestření úplně chybí. Další nápadnou odchylkou je, že Fryšová své odstavce po stranách pro větší přehlednost odlišuje jednotlivými daty a uprostřed textu zvýrazňuje jména, zatímco Tuskanyová odstavce kvůli stejnému účelu na okraji stránky přehledněji rozděluje za pomoci názvů událostí, o kterých v nich pojednává. Základní osnova jejich popisu dějinného vývoje je do společného čtvrtého století hodně podobná, nicméně autorky mají i tak do této doby několik úplně odlišných kapitol a v některých se pro změnu soustředí na jiné detaily. Každopádně Tuskanyová většinou podává témata podrobněji. U Fryšové je podle mě také více vidět, že se snažila svůj text zatraktivnit pro dívky, protože se v jejím textu častěji setkáváme s uváděním ženských jmen a událostí týkajících se žen. Další odlišností v textu je, že Fryšová do něj více vnáší své osobní mínění o osobnostech a událostech a snaží se čtivost textu zvýšit vložением různých citátů a historek, v řadě případů s výchovnou tématikou a hrdiny.

V roce 1902 vydala svou druhou knihu *Ornament jihočeský*, ta zahrnuje především ilustrace (60 listů převážně se vzory jihočeského ornamentu, mapkou území a portréty). Příložený text je jen na osmi stranách rozdělených na dvě části a doprovází ho několik kreseb.²³⁷ V části *I. Náčrtek o Blatech vůbec* Fryšová vychvaluje zdejší lid, přibližuje historii vystavování zdejších krojů, vypisuje vesnice a vzhled a vybavení domů, kroje a jejich materiál, barvy a příležitosti, při kterých se nosily. V části *II. Výšivky* nejprve běduje nad tehdejší stavem věcí, kdy jsou zvyky dodržovány a domy předků ještě stojí, ale krojů je v kraji čím dál méně. A posléze líčí svoje nadšení z doby, kdy se přestěhovala do Soběslavi a začala se blíže seznamovat se zdejším dědictvím po předcích. Hlavně ji zaujaly kroje, konkrétně především třeboňské, blatské a kozácké pleny, a tak přibližuje jejich části, výrobu, využití, tvary a vzory a vysvětluje tak i to, co se nachází na ilustrovaných listech. Na konci dodává, že vzory pocházejí

²³⁵ Dostupné z <https://katalog.npmk.cz/records/d775bc87-718e-4e04-b01b-fdbb726ded50> (cit. 10. 3. 2024).

²³⁶ Helena TUSKANYOVÁ, *Všeobecný dějepis pro dívčí lycea. I. Starý věk*, Praha 1909.

²³⁷ Emilie FRYŠOVÁ, *Jihočeský ornament*, Kolín 1902.

především z její sbírky a zčásti ze soběslavského muzea a doufá, že toto její dílo pomůže k zachování krojů.

Pochvalnou recenzi knize zveřejnil například časopis *Budivoj*, ve kterém autor přiznal, že o autorce předtím neslyšel, ale že její dílo, které muselo dát mnoho práce, obdivuje. Také uvádí pro nás zajímavou informaci, že bylo v plánu, aby dílo postupně vyšlo v celkem jedenácti sešitech každý po šesti listech.²³⁸

Publikaci vyjadřovaly podporu i různé ženské spolky a časopisy, například v časopisu *Ženský svět* se psalo: „*Žena, samostatná žena z naší intelligence, z řad našich učitelek po léta vedle konání svých obtížných povinností stavovských, s houževnatou vytrvalostí a opravdovou přichylností vnikala v lidový život svého okolí, sbírala projevy jeho mysli, zakupovala produkty jeho umělecké dovednosti, studovala bohatý materiál do jemných podrobností, obkreslovala jej dovedně – a konečně, když přes palčivou potřebu díla nevyskytl se žádný knihtiskař, žádná lidovědná a národní korporace, jež by měla dosti zmužilosti vydati dílo o památném českém jihu, vydala je k naléhání svých přátel sama na svůj náklad, kladouc takto krásnou a zdobnou pečeť na svoje dílo životní. Emilie Fryšová vykonala více než svoji povinnost – na českých ženách ostatních jest nyní, aby vykonaly povinnost svou věnujíce dílu zanícené vlastenky pozornost a péči bedlivou.*“²³⁹

V roce 1913 vydala své poslední a zároveň životní dílo *Jihočeská Blata*.

Korespondence z roku 1901 nám prozrazuje, že Fryšová už tehdy měla společně s dalšími spolupracovníky (Karel Lustig a jiní) v úmyslu vydat sborník o Blatech,²⁴⁰ jehož vydání měla podpořit *Česká akademie*.²⁴¹ Poté se však zřejmě roky nic nedělo, a proto se Fryšová Čenka Zíbrta v dopise z roku 1905 zeptala, jak to s podporou vydání jejího díla o Blatech vypadá.²⁴² Na skutečnost, že šlo o knihu *Jihočeská Blata*, navíc odkazuje i jeden článek z roku 1924, kde se uvádí, že to Fryšová neměla s jeho vydáním jednoduché a že když jí

²³⁸ ANTL, Literatura. *Jihočeský ornament*, Budivoj 37, 1901, č. 38, s. 2. Dostupné z <https://kramerius.cbvk.cz/uuid/uuid:1579e6aa-435e-11dd-b505-00145e5790ea> (cit. 4. 9. 2023).

²³⁹ NEZNÁMÝ, *LITERATURA A UMĚNÍ. Jihočeský ornament záslužné dílo sl. Emilie Fryšové*, *Ženský svět*. List paní a dívek českých 6, 1902, č. 7. Dostupné z <https://ndk.cz/uuid/uuid:885ede90-0b1e-11e3-a616-5ef3fc9bb22f> (cit. 4. 9. 2023).

²⁴⁰ Literární archiv Památníku národního písemnictví, fond Zíbrt Čeněk, dopis Fryšové Čenku Zíbrtovi z 21. 9. 1901 v Soběslavi.

²⁴¹ Tamtéž, dopis Fryšové Čenku Zíbrtovi z 1. 7. 1903 v Soběslavi.
Fryšová má podle všeho na mysli tehdejší *Českou akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění*.

²⁴² Tamtéž, dopis Fryšové Čenku Zíbrtovi z 26. 11. 1905 v Soběslavi.

nepomohla *Česká akademie*, pustila se do vydání knihy sama.²⁴³ Nejrozsáhlejší je recenze Zíbrta z roku 1914 pro časopis *Český lid*, který to Fryšové vzhledem ke komplikacím „tak trochu dlužil“, doprovází ji četné obrázky. Zíbrt uvádí, že Fryšová sepsala dílo o Blatech v takové šíři do té doby nevídané a podle jeho názoru není kromě Fryšové a Františka Lega větších odborníků na tuto oblast. Zíbrt též oceňuje, že Fryšová své znalosti neshromažďovala pouze z archivů a knihoven, naopak že vyrazila mezi vesnický lid. Posléze čtenáře na dvaceti dvou stránkách seznamuje s obsahem jednotlivých kapitol knihy, ze kterých přibližuje podle něj zajímavé informace.²⁴⁴

Bylo ovšem vidět, že ne všichni sdíleli tak velké nadšení jako Zíbrt. Autor článku z *Národopisného věstníku Československého* v roce 1915 uvedl, že sice na jednu stranu oceňuje úsilí autorky, ale na druhou, že by bylo potřeba sepsat něco jiného, kde budou uvedeny prameny a dojde k nějakému posunu od posledního bádání.²⁴⁵

Sama Fryšová byla na toto dílo patřičně hrdá a v roce 1914 kvůli němu i napsala dopis jedné známé s prosbou, jestli by jí nepomohla protlačit zmínku o její poslední knize do periodika *Národní politika*.²⁴⁶ V jednom z dopisů z roku 1914 se dokonce chlubí své známé, že „... jsem byla potěšena zprávou c. k. hejtmanství zdejšího, že J. veličenstvo milostivě přijalo do své rodinné knihovny Jih. Blata, jež jsem si dovolila prostřednictvím kabinetní kanceláře císařské podati a že za spis děkuje“²⁴⁷.

Fryšová hned v úvodu své knihy přiznává, že ji hned po příchodu do oblasti Blat zaujaly místní kroje, poté i zvyky a jazyk místních lidí, a proto se tomuto tématu rozhodla věnovat svůj volný čas a zaznamenat, co se ještě dalo pro budoucí generace. V knize, která má patnáct kapitol, nejprve charakterizuje tuto oblast, její historii, domy, život obyvatel a prozrazuje, že s ní na některých kapitolách spolupracovali i další lidé.

V I. kapitole *Blata* popisuje hranice území, přibližuje původ názvu, domy, vyjmenovává a přibližuje místní obce a vesnice s jejich pamětihodnostmi. V kapitole II. *Ráz a osídlení území blatského* přibližuje výškové poměry, lesy a rozebírá původ jmen osad. Ve III. kapitole *Obydli*

²⁴³ Státní okresní archiv Tábor, fond Fryšová Emilie, *FEUILLETON*, Nová síla, 1924.

²⁴⁴ Čeněk ZÍBRT, *Em. Fryšové dílo o Blatsku. S vyobrazeními*, *Český lid* 23, 1914, č. 3, s. 113–134. Dostupné z https://www.jstor.org/stable/44972923?seq=1&typeAccessWorkflow=login#metadata_info_tab_contents (cit. 4. 9. 2023).

²⁴⁵ Dostupné z <http://tyfoza.no-ip.com/vestnik/html/knihy/vestnik09/texty/vest09-0238.htm> (cit. 4. 9. 2023).

²⁴⁶ Státní okresní archiv Písek, fond Rodinný archiv Brichtů a Ningrů, dopis Fryšové Brychtové z 17. 5. 1914 v Písku.

²⁴⁷ Státní okresní archiv Tábor, fond Fryšová Emilie, dopis Fryšové Marii Prunerové z 3. 5. 1914 v Písku.

čtenáře seznamuje s uspořádáním obcí se zaměřením na vzhled domů a jeho části i vybavení. Ve IV. kapitole *Rolnictví a bývalá robota* uvádí zemědělské nástroje a konkrétní příklady z místního chovu zvířat a pěstování rostlin a vysvětluje, jak probíhala robota a co konkrétně se muselo pro šlechtu vykonávat. V V. kapitole *Povaha lidu* popisuje vzhled, vlastnosti, přístup k dětem a další vztahy v rodině či mezi obyvateli odlišných krajů v této oblasti, neopomíná ani Židy. V VI. kapitole *Zvláštnosti jazyka* přibližuje místní nářečí, přísloví, která se zde používají, i původ častých příjmení. V VII. kapitole *Písňe s nápěvy* je i několik textů s notami. V VIII. kapitole *Strava* přibližuje místní jídelníček, tedy jaké polévky, knedlíková a bramborová jídla, pečivo, omáčky, kaše, pomazánky zdejší lid jí. V IX. kapitole *Obyčeje* seznamuje se zvyky místních obyvatel například během Vánoc, Velikonoc, Letnic, Tří králů, na Mikuláše, při masopustu a křtu dítěte a nezapomíná na víru v různé nadpřirozené bytosti, na druhy tanců a her dětí, sňatky a pohřby. V X. kapitole *Pranostiky a pověry* uvádí příklady zvyků, které se vztahují například k Vánocům, jídlu, oblečení, zrcadlům. Ukazuje, co si lid myslí například o uhranutí krávy, snech, nemocech a Velikonocích. V XI. kapitole *Živnost a obchod* popisuje zdejší minulost a řemesla jako kovářství, potravinářství, soukenictví, cechy, rybníky a obchod. Ve XII. kapitole *Staré školství* přibližuje místní školní budovy, pracovníky a to, co se učí v jednotlivých třídách. Ve XIII. kapitole *Kroj lidu* seznamuje s jednotlivými částmi krojů mužů i žen, jeho materiálem, barvami a příležitostmi, při kterých se nosil. Ve XIV. kapitole *Památky* uvádí místní zaniklé obce, nálezy z doby pravěké, místní tvrze, hrady, kostely, kaple, křtitelnice, obrazy, významné domy, pověsti a hřbitovy. V XV. kapitole *Doba nynější* vypráví o městech a obyvatelích a celkově o době, kterou zažívá, o chovu zvířat, oblečení, muzeích a spolcích. Knihu doprovází několik fotografií, ale hlavně řada kreseb autorky, jejichž kvalitu podle mého názoru snižuje pouze skutečnost, že jsou v mnoha případech vloženy do pasáží textu, který s nimi nesouvisí.²⁴⁸

Mohlo toho být ovšem víc, protože Fryšová v jednom z dopisů Zíbrtovi v roce 1918 zmiňuje pro nás jedinečnou informaci, která odhaluje, že měla v plánu vydat ještě další etnograficky zaměřenou knihu.: „Zhotovila jsem ještě jednu tak velikou ilustrovanou sbírku vzorů českých lidových výšivek vůbec jako můj *Ornament jihočeský*, kterou jsem právě nabídl graf. spol. Unii k uveřejnění. Vzhledem k nynějším poměrům však věc ztroskotala, jelikož zvláště náležitého papíru se nyní nedostává. Nevím tedy, jaký bude osud sbírky té, o níž se postarati již

²⁴⁸ Emilie FRYŠOVÁ, *Jihočeská Blata*, Praha 1913.

jen malá část života mi zbývá.“²⁴⁹ Sbírkou ilustrací, které podle mého zjištění nebyly použity v žádném z děl Fryšové, se nachází v *Archivu Národního muzea*,²⁵⁰ je možné, že jde o ty, které chtěla ještě vydat.

Emilie Fryšová byla podle všeho také častou přispěvatelkou různých periodik (například *Ženský svět*, *Beseda učitelská*, *Otavan*) s velmi širokým záběrem témat. Nicméně podle toho, co se mi podařilo dohledat, především v sobě nezapřela svou profesi a svou sběratelskou vášeň.

Nejvíce se tedy věnovala učitelským tématům v souvislosti se ženami a také etnografií. Ženy ji ovšem zajímaly i z jiných hledisek, a proto psala i o tématech týkajících se emancipace. Také se jí zdálo vhodné podělit se i o své cestovatelské zážitky a případně o další podle ní zajímavá témata, rozhled měla široký.

Jeden z nejstarších článků, který se mi od Fryšové podařilo dohledat, pojednává *O ženských paedagogiích* a byl pro časopis *Beseda učitelská* z roku 1880. Fryšová v něm obhajuje potřebnost těchto institucí jak pro samotné dívky, tak i pro společnost a zároveň se celkově staví na podporu vzdělání žen a vidí dopředu: „*A poněvadž nyní pokrok rychlejší se jeví než kdykoli dříve, chováme pevnou naději, že nezůstane pouhým přeludem fantasmie naše představa, která nám ženám ukazuje v době ani sto let vzdálené střední a vysoké školy ženské i ve vlasti naší a ženu zaměstnanou při každé práci, ku které ji intelligence její opravňuje. Zajisté i v té příčině pravda konečně dobojuje si práva svého, byť i boj ještě dlouho trval.*“²⁵¹

Pro stejný časopis napsala i o dva roky později podobně znějící článek *O vychování dívčím*, kde opět zdůrazňuje důležitost vzdělání žen, a to jak pro obživu, kde podporuje dosažení nejvyššího možného vzdělání, tak i pro potřeby rodiny, a i ve vztahu k vlastenectví: „...*jen tam může býti národ skutečně uvědomělý, kde jsou také uvědomělé ženy.*“²⁵²

V tom samém roce napsala pro tentýž časopis *Žádoucí urovnání požadavků učebných na dívčích školách*, kde souhlasí s tím, aby měly děti o něco méně školních povinností. Také se na tehdejší dobu pokrokově zastává tělocviku na dívčích školách. Sama navrhuje změny, které

²⁴⁹ Literární archiv Památníku národního písemnictví, fond Zíbrt Čeněk, dopis Fryšové Čeňku Zíbrtovi z 27. 8. 1918 v Písku.

²⁵⁰ Archiv Národního muzea, fond Etnografie, inv. čísla 14 249–14 316.

²⁵¹ Emilie FRYŠOVÁ, *O ženských paedagogiích*, *Beseda učitelská*. Týdeník pro učitele a přátelé školství národního 12, 1880, č. 22, s. 289–291. Dostupné z <https://ndk.cz/uuid/uuid:69175a80-54ea-4073-a23f-9ac5414b8b3c> (cit. 4. 9. 2023).

²⁵² Emilie FRYŠOVÁ, *O vychování dívčím*, *Beseda učitelská*. Týdeník pro učitele a přátelé školství národního 14, 1882, č. 13, s. 171–173. Dostupné z <https://ndk.cz/uuid/uuid:86040a6f-2af2-4805-b26c-0950d607ee72> (cit. 4. 9. 2023).

by podle jejích zkušeností dětem, respektive v některých případech jen dívkám ve výuce prospěly. Například: „*Vypočítávání povrchu těles pak v měřictví, jakož i obsahu kuželů, válcův a p. nemá pro dívky praktického účelu...*“²⁵³

V roce 1884 pro něj ještě přeložila anglický článek *Vassarova dívčí kolej v Americe*. To také ukazuje, že jí bylo sympatické vysokoškolské vzdělání žen, o kterém se v něm pojednává.²⁵⁴ Matthew Vassar mi podle popisu jeho zásluh připomíná Vojtěcha Náprstka.

Další článek ze školního prostředí jsem našla až z roku 1907, a to *Vzdělání dívek dorůstajících* pro *Ženský svět*. V něm znovu zdůrazňuje důležitost vzdělání dívek, mimo jiné i slovy: „*Jest totiž nejvýše na čase, aby za naší doby, která slouiti chce osvícenou, odčinila veřejnost onen starý hřích, že po staletí střední školy sloužily pouze mužské polovici lidstva.*“ Přeje si větší množství středních škol pro dívky, například prakticky založených škol pokračovacích, jejichž předměty v článku popisuje, a zároveň navrhuje, aby se na ně zapsaly služby a vylepšily si tak znalosti potřebné k péči o domácnost. Následně vyjmenovává a popisuje tehdejší další možnosti škol, jako byly hospodyňské a lycea. Široce se rozepisuje i o dalších možnostech jakou jsou pokračovací kurzy podle ní vhodné hlavně pro venkovské dívky, jejichž náplň zde čtenářkám také konkrétně přibližuje a v jejichž rozšíření doufá.²⁵⁵

Poslední nalezený článek od Fryšové, který se také týkal školství, jsem našla z roku 1919 opět pro *Ženský svět*. V článku *Naše anketa: Rodinná škola IV* se Fryšová zamýšlí nad nápadem zakládání škol, které by měly vychovávat pro rodinný život. Přitom popisuje svou cestu na Slovensko, kde v prostorách hradu navštívila chlapecký sirotčinec u Báňské Bystřice. Nevzpomíná na něj dobře, už jen pro jeho mařarizující roli, kromě jedné věci – tou bylo zdejší rozdělení chovanců, kdy cca dvacetičlennou skupinu dětí tvořili vždy chlapani od pěti do čtrnácti let, kdy starší dohlíželi na mladší a vše měl na starosti vychovatel. Roli vychovatele pro správný

²⁵³ Emilie FRYŠOVÁ, *Žádoucí urovnání požadavků učebných na dívčích školách*, Beseda učitelská. Týdeník pro učitele a přátelé školství národního 14, 1882, č. 23. Dostupné z <https://ndk.cz/uuid/uuid:a55eea60-f006-45b4-8b9a-261b3a571cdc> (cit. 4. 9. 2023).

²⁵⁴ Emilie FRYŠOVÁ, *Vassarova dívčí kolej v Americe*, Beseda učitelská. Týdeník pro učitele a přátelé školství národního 16, 1884, č. 2, s. 14–17. Dostupné z <https://ndk.cz/uuid/uuid:af86ef77-5449-4640-b336-9485b5963a05> (cit. 30. 8. 2023).

²⁵⁵ Emilie FRYŠOVÁ, *Vzdělání dívek dorůstajících*, *Ženský svět*. List paní a dívek českých 11, 1907, č. 13, s. 150–151. Dostupné z <https://ndk.cz/uuid/uuid:f4e557e0-fbcb-11e2-9439-005056825209>, Emilie FRYŠOVÁ, *Vzdělání dívek dorůstajících*, *Ženský svět*. List paní a dívek českých 11, 1907, č. 14, s. 161–162. Dostupné z <https://ndk.cz/uuid/uuid:550dd890-fce4-11e2-9439-005056825209> (cit. 4. 9. 2023).

rozvoj dětí zdůrazňuje a sama v dobrém vyzdvihuje vzdělávací ústav Svatavy Amerlingové,²⁵⁶ který jako mladé děvče navštěvovala.

V roce 1883 napsala podle mého zjištění nejspíš první článek z řady zaměřených na oděv a nakročila směrem k etnografii. Tento článek vyšel v *Ženských listech* pod názvem *Feuilleton: Krajky* a Fryšová se v něm snaží čtenářům přiblížit pozadí jejich výroby, a to jak v době vzniku článku, tak i v minulosti. Soustředí se i na zahraničí, ale prostor dává hlavně situaci v Čechách.²⁵⁷

Z devadesátých let jsem žádné její články v časopisech nenašla, možná si od nich tedy dala na několik let pauzu, každopádně pak se jich objevuje opět velké množství, nově i se zaměřením na etnografii.

Hned v roce 1900 napsala kritický článek pro *Ženský svět*, *O kroji národním*, kde vyjadřuje své obavy o budoucnost českého kroje, který podle Fryšové začíná být čím dál méně vidět a také stále více mizí jeho variabilita. Zmiňuje zkušenost z Blat, kde na fotografiích byly po nashromáždění částí oděvu místními zachyceny vytrácející se kroje jako celek. Zdůrazňuje jedinečnost českých krojů, některé jeho prvky popisuje (například plzeňský) a přeje si, aby byly více zastoupeny po muzeích.²⁵⁸

Podobnému tématu se Fryšová věnovala i v článku *O rozhraní kroje blatského a kozáckého pro Český lid*, kde se vyjadřuje k tomu, z jakých důvodů určuje rozhraní jinak než badatel František Lego. Rozhraní popisuje z několika světových stran a zároveň vyjmenovává, jaké části kroje zde viděla.²⁵⁹

V roce 1904 napsala i článek pro sborník *Památce Kubatově*, šlo o *Význam kroje národního*, ve kterém kritizuje módu, kvůli které se na venkově přestávaly nosit tradiční kroje.

²⁵⁶ Emilie FRYŠOVÁ, *Naše anketa. Rodinná škola IV.*, *Ženský svět*. List paní a dívek českých 23, 1919, č. 11–12, s. 182–183. Dostupné z <https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:75bb38f0-01fb-11e3-9584-001018b5eb5c> (cit. 4. 9. 2023).

²⁵⁷ Emilie FRYŠOVÁ, *FEUILLETON. Krajky*, *Ženské listy*. Časopis pro záležitosti žen a dívek československých 11, 1883, č. 7, s. 111–112. Dostupné z <https://ndk.cz/uuid/uuid:5c0781f0-1417-11e9-a03f-5ef3fc9bb22f> (cit. 4. 9. 2023).

²⁵⁸ Emilie FRYŠOVÁ, *O kroji národním*, *Ženský svět*. List paní a dívek českých 4, 1900, č. 11, s. 125. Dostupné z <https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:da264810-0ae4-11e3-9439-005056825209>, Emilie FRYŠOVÁ, *O kroji národním*, *Ženský svět*. List paní a dívek českých 4, 1900, č. 12, s. 135–136. Dostupné z <https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:a9326fa0-0a16-11e3-a616-5ef3fc9bb22f> (cit. 4. 9. 2023).

²⁵⁹ Emilie FRYŠOVÁ, *O rozhraní kraje blatského a kozáckého*, *Český lid* 9, 1900, č. 4, s. 292. Dostupné z <https://www.jstor.org/stable/42690495?refreqid=excelsior%3A%26688a6dce68d6ca61f7548a3afb22b44&seq=1&typeAccessWorkflow=login> (cit. 4. 9. 2023).

Zároveň ale chválí, jak jsou kroje propagovány prostřednictvím českých umělců, pražských žen při některých speciálních akcích a několika expozicemi v muzeích. Celkově zde ale vůči Češkám zajímá spíše negativní postoj, naopak chválí Rusky, Srbky, Moravanky a Slovenky.²⁶⁰

V roce 1912 jsem našla doklad o návratu Fryšové k její oblíbené tematice krojů, a to pro časopis *Otavan* s článkem *Kroj blatský*, kde, jak už i název napovídá, popisuje místa, kde se tento kroj nosil, a také jeho konkrétní podobu. Považuje ho ovšem zaniklý a přemýšlí, jak by se dal ještě zachránit.²⁶¹

V článku *Umění českých žen z lidu* pro stejný časopis si Fryšová posteskuje, jak jsou na tom Čechy oproti Moravě a Slovensku, co se lidové tvorby týče, špatně. Následně se více rozepisuje o kroji blatském, základní informace uvádí i o dalších krojích a bojí se, jaká budoucnost kroje čeká.²⁶²

Její další články byly zaměřené na čistě ženskou tematiku. První nalezený pochází z roku 1904 pro *Ženský svět*. Jde o text *Ještě o Bertě Suttnerové*, kde se Fryšová čtenářům snažila přiblížit život a dílo této významné spisovatelky z rodu Kinských, jež varovala před válkami.²⁶³

V roce 1912 napsala pro *Ženské listy* článek *Francouzská kniha*, ve kterém doporučuje novou knihu od Jeana Finota *Préjugé et problème des Sexes* (Fryšová název přeložila jako *Předsudek v oblasti obou pohlaví*). Jak už samotný název napovídá, jde o knihu, která se snaží prosadit rovnoprávnost žen. Fryšová nejprve upozorňuje, že autor je ovlivněn zemí svého původu, a následně čtenářkám přibližuje jednotlivé kapitoly jeho knihy, kam patří i část věnovaná historii. V té ji například zaujal argument, že otroctví bylo stejně jako podřadné postavení žen ve společnosti zvyklostí, pro kterou ale již není díky vývoji místo. Podobný osud podle něj čeká i situaci se současným podřadným postavením žen. Na příkladech pak ukazuje, že pokrokovější je stát, tím více v něm mají ženy svobody. V oddílu vědeckém pak Finot podle

²⁶⁰ Emilie FRYŠOVÁ, *Význam kroje národního*, in: Památce Kubatově, ed. Fr. Mir. Čapek, České Budějovice 1904, s. 8.

²⁶¹ Emilie FRYŠOVÁ, *Kroj blatský*, *Otavan*. Týdeník pro zábavu, poučení, zájmy politické, obecné a spolkové 34, 1912, č. 31, s. 2. Dostupné z <https://www.digitalniknihovna.cz/cbvk/uuid/uuid:33faf2ae-f497-11e3-918f-001b63bd97ba> (cit. 4. 9. 2023).

²⁶² Emilie FRYŠOVÁ, *Umění českých žen z lidu*, *Otavan*. Týdeník pro zábavu, poučení, zájmy politické, obecné a spolkové 34, 1912, č. 35, s. 1–2. Dostupné z <https://www.digitalniknihovna.cz/cbvk/uuid/uuid:231367a7-f497-11e3-918f-001b63bd97ba> (cit. 4. 9. 2023).

²⁶³ Emilie FRYŠOVÁ, *Ještě o Bertě Suttnerové*. *Ženský svět*. List paní a dívek českých 8, 1904, č. 7, s. 87. Dostupné z <https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:f3061670-2692-11e3-b62e-005056825209> (cit. 4. 9. 2023).

Fryšové uvádí a argumentuje, že pokud se zatím někde neukázalo, že jsou si obě pohlaví duševně rovna, tak jen z toho důvodu, že ženě zatím nebyla dána příležitost. V oddílu sociologické pak přibližuje příklady úspěchů žen z jiných částí světa, jako byl Nový Zéland, kde už tehdy (1912) ženy směly volit. Hlavní myšlenkou autora pak podle Emile Fryšové bylo, že by si žena zasloužila úplnou rovnost s mužem, aby se stala v lecčem lepší, než je, avšak aby zároveň zůstala stále ženská a ctíla hodnotu manželství.²⁶⁴

Další typy článků by se daly zařadit pod název cestování, patří sem i nejstarší článek, který se mi od Fryšové podařilo dohledat, je pro *Ženské listy* z roku 1878. Jde o *Dopisy. Upomínky z prázdnin*, kde popisuje svůj výlet přes východní Čechy až do Blanska k Macoše, která byla jejím prvním cílem výletu. Již v této době se během výpravy projevuje její silné vlastenecké cítění, když vyzdvihuje Komenského kvůli Brandýsu, který cestou míjí. Nezapomíná však zmínit ani další místa v okolí vhodná k výletu a doporučuje jít z Blanska do Macochy pěšky. Navštíví přitom i hrad Pernštejn, který se jí podaří s průvodcem prohlédnout a popíše co v něm viděla a co jí o minulosti hradu bylo řečeno.²⁶⁵

V roce 1913 sepsala Fryšová pro časopis *Otavan Feuilleton: Prázdninový výlet do Švýcarska*, ve kterém vypravuje o svém cestování po této západoevropské zemi. Čtenáři se v textu dozvídají, že se autorka na výlet vydala společně s dalšími třemi učitelkami, detailně popisuje města, lidi i přírodu, které potkala. Jednou z jejich četných zastávek byla i Kostnice, kde navštívila, popsala a pochválila i místo mohyly Jana Husa a Jeronýma Pražského.

Zjišťujeme, že jely například i do Ženevy a Basileje, a ani tu Fryšová neopomíná vlastenectví a rozohňuje se v pasáži věnované koncilu v Basileji, kdy se Čechů podle ní celá Evropa bála. Na svou domovinu se odvolává i při vzpomínání na Interlaken: „*Malá poměrně tato osada překvapuje přepychem a elegancí. Připomíná zcela Karlovy Vary²⁶⁶ s bohatými svými sklady zboží, původu švýcarského a italského, podél celé promenády rozloženými skvělými hotely, ale také s velkolepější ještě přírodou horskou.*“²⁶⁷

²⁶⁴ Emilie FRYŠOVÁ, *LITERATURA. Francouzská kniha*, *Ženské listy*. Časopis pro záležitosti žen a dívek československých 40, 1912, č. 5, s. 19–20. Dostupné z <https://www.digitalniknihovna.cz/nkp/uuid/uuid:806a6290-1d47-11e9-bc55-5ef3fc9bb22f> (cit. 7. 9. 2023).

²⁶⁵ EMILIE FRISCHOVÁ, *Dopisy. Upomínky z prázdnin*, *Ženské listy*. Časopis pro záležitosti žen a dívek československých 6, 1978, č. 4, s. 54–56. Dostupné z <https://ndk.cz/uuid/uuid:cfec9f0-140e-11e9-93ab-005056827e51> (cit. 15. 3. 2024).

Zajímavé je, že podle podpisu ještě v roce 1978 používala původní podobu svého příjmení Frischová.

²⁶⁶ Emilie Fryšová chvíli žila v Karlových Varech s rodiči.

²⁶⁷ Emilie FRYŠOVÁ, *FEUILLETON, Prázdninový výlet do Švýcarska*, *Otavan*. Týdeník pro zábavu, poučení, zájmy politické, obecné a spolkové 35, 1913, č. 28, s. 1–2. Dostupné z

A poslední typ článků bych shrnula jako ostatní, kam patří článek z roku 1912 pro *Ženský svět*, a to *O útulnách* neboli azylech pro lidi v nouzi, kde především popisuje konkrétní příklad, a to *Moravskou ústřední útulnu ženskou* v Brně, jejíž součástí byl například i sirotčinec, *útulek* pro nemluvňata a batolata. Kromě přístřešku zde ženy mohly navštěvovat i kurzy cizích jazyků nebo vaření a šití. Útulna si také vytvořila v Chorvatsku tzv. dětskou kolonii neboli dům, kam bývaly děti na čas odváženy za lepším podnebím. Fryšovou tento typ zařízení evidentně velmi zaujal a sama si na konci klade otázku, kdy se něčeho podobného dočkáme v Čechách.²⁶⁸

Překlady jsem již výše zmínila, nicméně Fryšová jich zřejmě vytvořila víc, protože v korespondenci z roku 1897 s A. Čermákovou-Slukovou se nám dochovala zajímavá zmínka o tom, že Fryšová měla na základě svolení od Karolíny Světlé poté, co jí poslala jednu z jejích povídek přeložených do němčiny, v plánu překládat do němčiny i její další povídky a následně je uveřejňovat. Fryšová jako důvod uvádí, že by chtěla, aby tvorbu Karolíny Světlé měly možnost poznat a ocenit i čtenářky, které neovládaly češtinu. Též zmiňuje, že už má přeloženou i povídku *Nebožka Barbora* a lákají ji i další jako například *Námluvy* a prozrazuje, že „*jest to především estetická stránka věci, která mne k překládání vylákala*“²⁶⁹. Fryšová zmiňuje jako publikační možnost časopis *Über Land und Meer*.²⁷⁰ Nicméně nepodařilo se mi zjistit, jestli k realizaci jejího záměru nakonec opravdu došlo.

Fryšová podle všeho sledovala a v řadě případů i podporovala snažení svých kolegů z etnografického pole, viz výše zmíněnou Josefu Náprstkovou anebo také Renatu Tyršovou, autorku *Lidového kroje v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* (1915). Fryšová jí v reakci na knihu napsala: „...*Oceňuji v díle Vašem zvláště uvedení všech nejstarších základních tvarů kroje u všech odvětví lidu československého, což dosud nikde v takové úplnosti nebylo. Zůstanet*

<https://www.digitalniknihovna.cz/cbvk/uuid/uuid:345f1702-f498-11e3-9512-001b63bd97ba>, Emilie FRYŠOVÁ, *FEUILLETON, Prázdninový výlet do Švýcarska*, Otavan. Týdeník pro zábavu, poučení, zájmy politické, obecné a spolkové 35, 1913, č. 31, s. 1–2. Dostupné z <https://www.digitalniknihovna.cz/cbvk/uuid/uuid:500f6815-f498-11e3-9512-001b63bd97ba>, Emilie FRYŠOVÁ, *FEUILLETON. Prázdninový výlet do Švýcarska*, Otavan. Týdeník pro zábavu, poučení, zájmy politické, obecné a spolkové 35, 1913, č. 30, s. 1–2. Dostupné z <https://www.digitalniknihovna.cz/cbvk/uuid/uuid:4384a6a0-f498-11e3-9512-001b63bd97ba> (cit. 4. 9. 2023).

²⁶⁸ Emilie FRYŠOVÁ, *O útulnách*, *Ženský svět*. List paní a dívek českých 16, 1912, č. 10, s. 134–135. Dostupné z <https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:8f430de0-fbcd-11e2-9584-001018b5eb5c> (cit. 4. 9. 2023).

²⁶⁹ Archiv Podještědského muzea, fond Světlá Karolína, dopis Fryšové Karolině Světlé z 20. 10. 1897 v Soběslavi.

²⁷⁰ Archiv Podještědské muzeum, fond Čermáková-Sluková A., dopis Fryšové A. Čermákové-Slukové z 25. 10. 1897 v Soběslavi.

*souborný přehledný obsah knihy Vaší vždy velmi cennou součástíkou pro bádání národopisné v literatuře naší...*²⁷¹

Emilie Fryšová je sice považována za autorku “jen“ tří knih, kdy navíc jednu z nich tvoří převážně její ilustrace. Ovšem hned dvě z nich, *Ornament jihočeský* a *Jihočeská Blata* se podle mého mínění dodnes řadí k důležitým etnografickým pramenům pro jedinečné poznání minulosti této soběslavské lokality. Jak v roce 1947 napsal Roman Cikhart „*Blata jsou šťastna, že měli svoji Fryšovou.*“²⁷²

Jak jsem již v této kapitole přiblížila, Fryšová velkou část svého života věnovala i publicistické činnosti, v rámci které dokázala jakožto vzdělaná žena psát, případně překládat články o rozsáhlém množství témat. Podle mých poznatků je však patrné, že se nejčastěji věnovala tématům vztahujícím se k jejímu hlavní “*životní poslání*“ jako pedagožky a etnografky.

²⁷¹ Irena ŠTĚPÁNOVÁ, *Renata Tyršová*, v Praze a Litomyšli 2005, s. 214.

²⁷² Roman CIKHART, *Z dějin musea soběslavského*, in: Jubilejní sborník městského musea v Soběslavi 1897-1947, ed. Neznámý, Soběslav 1947, s. 52. Dostupné z <https://kramerius.cbvk.cz/uuid/uuid:8afc27fe-11e7-11ea-b16b-001b63bd97ba> (cit. 5.4.2024).

Závěr

V této diplomové práci jsem si předsevzala vytvořit pokud možno co nejucelenější pohled na Emilii Fryšovou, nalezené údaje shrnout, ověřit dosavadní všeobecně známá fakta o jejím životě a k tomu objevit některé i méně známé či snad úplně zapomenuté informace.

Díky rešerši, kterou jsem si k této osobnosti provedla a kterou mi v případě dobových periodik a knih ulehčila digitalizace knihoven, se mi k ní podařilo najít značné množství pramenů, rozhodně větší, než jsem původně čekala, a nalezené informace jsem následně musela komparovat.

Posléze jsem se rozhodla vydat se za hlubším poznáním do několika archivních fondů v různých krajích naší republiky a často spojených s místy, kde Fryšová nějakou dobu žila.

Odměnou mi kromě bližších údajů o jejím životě byl i detailní pohled na její až téměř do smrti neutuchající spolkovou aktivitu, která v mnohém souvisela s její učitelskou profesí.

Podařilo se mi také najít zmínky o různých událostech a činnostech, o nichž se do dnešních dnů v podstatě neví, že by mohly mít s Fryšovou nějakou souvislost, a rovněž jsem zjistila, s jakými věhlasnými osobnostmi své doby si například dopisovala (Josefa Náprstková, Karolína Světlá, Čeněk Zíbrt a další).

Také jsem se pokusila přiblížit bohatost její etnografické sbírky, zaměřené především na oblast jihočeských Blat, díky níž se Fryšová zapojovala do různých výstav, případně i do sbírkotvorné činnosti muzeí, kterou jsem se tu pokusila přiblížit. Následně jsem se také rozhodla vypátrat další osudy předmětů, které Fryšová těmto muzeím v hojném počtu darovala, a to často právě po výstavách, jejichž průběh také nastiňuji.

Při mém pátrání jsem byla poměrně nemile překvapena tím, jak složité je v dnešní době ověření původu většiny sbírkových předmětů v muzeích (například v *Národním muzeu*). Důvodem je absence odpovídající detailní evidence z minulých let, proto se v muzeích nenachází dostatek pramenů anebo v některých případech anebo jsou složitě přístupné. Současně mě zarazilo také to, že tak jasný a jednoznačný údaj, jakým je datum narození, neodpovídal záznamu uváděnému v matriční knize. Abych se ale v někdy složité a méně přehledné situaci nějakým způsobem zorientovala, pomohli mi jak ochotní pracovníci zmíněných muzeí, tak i muzejní periodika, kde byly uváděny některé dary společně s dárci.

O Fryšové bylo již dříve známo, že během svého života často přispívala do různých časopisů (například *Ženské listy*, *Učitelská Beseda* a *Otavan*) a já jsem se v této práci rozhodla na konkrétních příkladech přiblížit témata, kterým se v nich věnovala. Společně s přiblížením jejích názorů jsem vypracovala i její podrobnější bibliografii, která dosud scházela, a to i s bližším pohledem na její literární díla. Také se mi podařilo najít podle všeho dosud nikde nepublikované kresby, které nejspíš měly být součástí plánované knihy, kterou už nestihla vydat.

Uvědomuji si, že i když se mi o Fryšové podařilo dohledat a shrnout značné množství informací, díky nimž se její osobnost a zásluhy snad opět podaří vynést na světlo, existují archivní fondy nebo dobová periodika, na něž jsem při svém bádání nenarazila, i když v nich figuruje. Moje práce tak může být impulsem pro další fázi výzkumu, jež přinese ještě komplexnější obraz života a díla této zajímavé a činorodé ženy, jakou Emilie Fryšová rozhodně byla.

Seznam použitých informačních zdrojů

Seznam využité literatury

Monografie

- Stanislav BROUČEK a kol., *Mýtus českého národa aneb Národopisná výstava československá 1895*, Praha 1996. ISBN 80-85916-12-6.
- Jana BUREŠOVÁ – Miloš HLAVA, *Vlastenecký spolek muzejní v Olomouci a jeho muzeum. Vlastivědná společnost muzejní v Olomouci. Dějiny českého spolkového muzejnictví v Olomouci (1883–2023)*, Olomouc 2023. ISBN 978-80-88278-99-3.
- Karel DVOŘÁK, *Humanistická etnografie Čech. Johannes Butzbach a jeho Hodoporicon*, Praha 1975.
- Kolektiv autorů, *Almanach 750 let Písku*, Vimperk 1993. 80-85618-08-7.
- Petr LINTNER, *Pohledy soběslavské III*, Soběslav 2013. ISBN 978-80-260-4279-2.
- Antonín ROBEK, *Dějiny české etnografie I*, Praha 1979.
- Irena ŠTĚPÁNOVÁ, *Renata Tyršová*, v Praze a Litomyšli 2005. ISBN 80-7185-693-2.
- Monika TAUBEROVÁ, *Lidové kroje. 1. díl. Čechy*, Praha 2020. ISBN 978-80-7036-652-3.
- Kristýna ULMANOVÁ, *Cestování před sto lety*, Praha 2011. ISBN 978-80-7363-384-4.

Sborníky

- Roman CIKHART, *Z dějin musea soběslavského*, in: Jubilejní sborník Městského musea v Soběslavi 1897-1947, ed. Neznámý, Soběslav 1947.
- Božena KOPIČKOVÁ a kol., *V. PRÁCE, PROFESE, POLITIKA. Od maturity k univerzitě*, in: Žena v českých zemích od středověku do 20. století, ed. Milena Lenderová, Praha 2009. ISBN 978-80-7106-988-1.
- Marie PRUNEROVÁ, *Ředitelka Emilie Fryšová*, in: Jubilejní sborník Městského musea v Soběslavi 1897–1947, ed. Neznámý, Soběslav 1947.

Časopisy

- Zuzana ČERMÁKOVÁ, *Emilie Fryšová, národopisná pracovnice Blat a Kozácka*, *Národopisný věstník* 79, 2020, č. 2. ISSN 2571-0982.
- M.O. RŮŽIČKA, *Jubilea. Emilie Fryšová (1840–1920)*, *Národopisné aktuality* x, 1970, č. 1. ISSN 0323-2441.
- Irena ŠTĚPÁNOVÁ, *Marie Prunerová a lidový oděv na Tábořsku*, *Český lid* 81, 1994, č. 4. ISSN 2570-9216.
- Irena ŠTĚPÁNOVÁ, *Výstava Ženských umění v Paříži a české intelektuálky*, *Český lid* 90, 2003, č. 4. ISSN 2570-9216.
- Monika TAUBEROVÁ, *Prezentace krojů a krojových součástí na Národopisné výstavě československé v roce 1895 a její vliv na současnou expozici v Národopisném muzeu – Musailonu v Praze*, *Prameny a studie* x. Odkaz Národopisné výstavy československé 1895 v oblasti etnografie, muzejnictví a památkové péče, 2015, č. 56. ISSN 0862-8483.
- Pavla VIDLÁKOVÁ – Milena LENDEROVÁ, „...*Skvrny něžného pohlaví*“, *aneb Soukromý život prvních učitelů v Čechách*, *Studie k sociálním dějinám* 3, 1999, č. 10, ISBN 80-86244-06-6.

Seznam využitých pramenů

Archiv hlavního města Prahy – fond Sbírká Matrik.

Archiv Národního muzea – fond Etnografie, fond Náprstek Vojta (1826–1894), fond Sbirka SCRAP-BOOKS NAD 62.
Archiv Podještědského muzea – fond Čermáková-Sluková A., fond Světlá Karolína.
Husitské muzeum v Táboře – fond Hist. Prameny, fond muzea Veselí nad Lužnicí.
Literární archiv Památníku národního písemnictví – fond Zíbrt Čeněk.
Národní archiv – fond Policejní ředitelství I.
Národní muzeum – fond Etnografické oddělení HM.
Prácheňské muzeum Písek – fond podsbírek Etnografie.
Státní oblastní archiv v Třeboni – fond Sbirka matrik Jihočeského kraje 1587–1949.
Státní okresní archiv Písek – fond Archiv města Písek, fond Husová Anna Regina, fond Okresní soud Písek 1898–1923, fond Prácheňské muzeum Písek, fond Rodinný archiv Brichtů a Ningrů, fond Sedláček August PhDr. a Sedláčková Tereza, fond Spolek paní a dívek píseckých Světlá.
Státní okresní archiv Tábor – fond Archiv základních škol Soběslav 1786–2012, fond Fryšová Emilie, fond Muzejní spolek Soběslav.
Uměleckoprůmyslové museum – fond depozitáře drahých kovů.

Vydané prameny

Monografie

Emilie FRYŠOVÁ, *Jihočeská Blata*, Praha 1913.
Emilie FRYŠOVÁ, *Jihočeský ornament*, Kolín 1902.
Emilie FRYŠOVÁ, *Ukázky z dějin všeobecných 1. tř., 2. tř., 3. tř.*, Praha 1887.
Aloisie LANGOVÁ, *Druhý sjezd českých učitelek. Konaný pod protektorátem král. hlav. města Prahy ve dnech 14., 15. a 16. května 1904*, Praha 1904.
NEZNÁMÝ, *Katalog Jihočeské hospodářsko-průmyslové a národopisné výstavy v Táboře. Od 3. do 31. srpna 1902 pořádané za protektorátu sl. obec. zastupitelstva kr. města Tábora*, Tábor 1902.
Karel NOSOVSKÝ, *Katalog učebnic českých a slovenských škol obecných, občanských, středních, ústavů učitelských, škol obchodních, pokračovacích, odborných, hospodářských, průmyslových a živnostenských*, Praha 1925.
Josef ŠIMEK, *Moje paměti a vzpomínky*, Praha 1927.
Helena TUSKANYOVÁ, *Všeobecný dějepis pro dívčí lycea. I. Starý věk*, Praha 1909.
Richard VILÍMEK, *Vilímův Průvodce Národopisnou výstavou československou*, Praha 1895.

Sborníky

Emilie FRYŠOVÁ, *Část národopisná na výstavě*, in: Národopisná, školní, průmyslová a včelařská výstava v Soběslavi. Některé dějinné upomínky ze Soběslavi, Škola rožmberská v Soběslavi, Přehled církevních dějin soběslavských, ed. Karel Lustig, Soběslav 1898.
Emilie FRYŠOVÁ, *Česká práce*, in: Národopisná, školní, průmyslová a včelařská Výstava v Soběslavi. Některé dějinné upomínky ze Soběslavi, Škola rožmberská v Soběslavi, Přehled církevních dějin soběslavských, ed. Karel Lustig, Soběslav 1898.
Emilie FRYŠOVÁ, *NAŠE PRVNÍ PRACOVNICE. Ukázky ze zkušenosti staré učitelky*, in: Památník českých učitelek. U příležitosti třicáté ročnice c. k. českého ústavu ku vzdělání učitelek v Praze, ed. Neznámý, Praha 1900.
Emilie FRYŠOVÁ, *Některé dějinné vzpomínky ze Soběslavi*, in: Národopisná, školní, průmyslová a včelařská výstava v Soběslavi. Některé dějinné upomínky ze Soběslavi, Škola

rožmberská v Soběslavi, Přehled církevních dějin soběslavských, ed. Karel Lustig, Soběslav 1898

Emilie FRYŠOVÁ, *Význam kroje národního*, in: Památce Kubatově, ed. Fr. Mir. Čapek, České Budějovice 1904.

Jan JAKUBEC, *Krajinské výstavy z Čech*, in: Národopisná výstava československá v Praze 1895, ed. K. Klusáček a kol., Praha x.

Karel LUSTIG, *Několik slov o přípravách k výstavě až do zahájení*, in: Národopisná, školní, průmyslová a včelařská výstava v Soběslavi. Některé dějinné upomínky ze Soběslavi, Škola rožmberská v Soběslavi, Přehled církevních dějin soběslavských, ed. Karel Lustig, Soběslav 1898.

Karel LUSTIG, *Retrospektiva*, in: Národopisná, školní, průmyslová a včelařská výstava v Soběslavi. Některé dějinné upomínky ze Soběslavi, Škola rožmberská v Soběslavi, Přehled církevních dějin soběslavských, ed. Karel Lustig, Soběslav 1898.

Karel LUSTIG, *Spolková činnost v Soběslavi*, in: Národopisná, školní, průmyslová a včelařská výstava v Soběslavi. Některé dějinné upomínky ze Soběslavi, Škola rožmberská v Soběslavi, Přehled církevních dějin soběslavských, ed. Karel Lustig, Soběslav 1898.

Antonie MIKŠOVÁ, *Z činnosti českých učitelek na poli národopisném*, in: Památník českých učitelek, U příležitosti třicáté ročnice c. k. českého ústavu ku vzdělání učitelek v Praze, ed. Neznámý, Praha 1900.

Josef PEŠEK, *Školství na výstavě*, in: Národopisná, školní, průmyslová a včelařská výstava v Soběslavi. Některé dějinné upomínky ze Soběslavi, Škola rožmberská v Soběslavi, Přehled církevních dějin soběslavských, ed. Karel Lustig, Soběslav 1898.

Časopisy

ANTL, *Literatura. Jihočeský ornament*, Budivoj 37, 1901, č. 38. ISSN 1801-2353.

Eduard BUFKA, *Zpráva pokladní za rok 1895*, Časopis společnosti přátel starožitností českých v Praze 4, 1896, č. 2. ISSN 1210-9266.

Václav FABIAN, *Sbírky historicko-archeologické a národopisné*, Časopis Musea Království českého 81, 1907, č. 1. ISSN 1210-9746.

Bohumil FIŠER, *B. Rozmnožení a stav sbírek. 1. Knihovny. A) Knihovna učitelská 2. Darem*, Výroční zpráva c. k. vyššího reálného gymnasia v král. městě Táboře za školní rok 1917–1918 x, 1918, č. 1.

EMILIE FRISCHOVÁ, *Dopisy. Upomínky z prázdnin, Ženské listy*. Časopis pro záležitosti žen a dívek československých 6, 1978, č. 4. ISSN 1802-7237.

Emilie FRYŠOVÁ, *FEUILLETON. Krajky*, Ženské listy. Časopis pro záležitosti žen a dívek československých 11, 1883, č. 7. ISSN 1802-7237.

Emilie FRYŠOVÁ, *FEUILLETON, Prázdninový výlet do Švýcarska*, Otavan. Týdeník pro zábavu, poučení, zájmy politické, obecné a spolkové 35, 1913, č. 28, 30, 31.

Emilie FRYŠOVÁ, *Ještě o Bertě Suttnerové*. Ženský svět. List paní a dívek českých 8, 1904, č. 7.

Emilie FRYŠOVÁ, *Kroj blatský*, Otavan. Týdeník pro zábavu, poučení, zájmy politické, obecné a spolkové 34, 1912, č. 31.

Emilie FRYŠOVÁ, *LITERATURA. Francouzská kniha*, Ženské listy. Časopis pro záležitosti žen a dívek československých 40, 1912, č. 5. ISSN 1802-7237.

Emilie FRYŠOVÁ, *Naše anketa. Rodinná škola IV.*, Ženský svět. List paní a dívek českých 23, 1919, č. 11, 12.

Emilie FRYŠOVÁ, *Obyčeje blatské, Výstavnost statků blatských*, Musejní sborník 3, 1900, č. x.

Emilie FRYŠOVÁ, *O klenbě sklípkové*, Staré a nové zvěsti ze Soběslavi a okolí 1, 1905, č. 8. ISSN 1805-2347.

- Emilie FRYŠOVÁ, *O kroji národním*, Ženský svět. List paní a dívek českých 4, 1900, č. 11, 12.
- Emilie FRYŠOVÁ, *O rozhraní kraje blatského a kozáckého*, Český lid 9, 1900, č. 4. ISSN 2570-9216.
- Emilie FRYŠOVÁ, *O útulnách*, Ženský svět. List paní a dívek českých 16, 1912, č. 10.
- Emilie FRYŠOVÁ, *O vychování dívčím*, Beseda učitelská. Týdeník pro učitele a přátele školství národního 14, 1882, č. 13. ISSN 1804-8943.
- Emilie FRYŠOVÁ, *O ženských paedagogiích*, Beseda učitelská. Týdeník pro učitele a přátele školství národního 12, 1880, č. 22. ISSN 1804-8943.
- Emilie FRYŠOVÁ, *Umění českých žen z lidu*, Otavan. Týdeník pro zábavu, poučení, zájmy politické, obecné a spolkové 34, 1912, č. 35.
- Emilie FRYŠOVÁ, *Vassarova dívčí kolej v Americe*, Beseda učitelská. Týdeník pro učitele a přátele školství národního 16, 1884, č. 2. ISSN 1804-8943.
- Emilie FRYŠOVÁ, *Vzdělání dívek dorůstajících*, Ženský svět. List paní a dívek českých 11, 1907, č. 13, 14.
- Emilie FRYŠOVÁ, *Žádoucí urovnání požadavků učebných na dívčích školách*, Beseda učitelská. Týdeník pro učitele a přátele školství národního 14, 1882, č. 23. ISSN 1804-8943.
- Anna Regina HUSOVÁ, *FEUILLETON. Několik slov o tiché kulturní pracovníci*, Otavan, týdeník pro zábavu, poučení, zájmy politické, obecné a spolkové 35, 1913, č. 42.
- Josef KAISER, *IV. Zpráva Musea Augusta Sedláčka pro vlastivědu Prácheňska a městského archivu v Písku 1930 x*, 1930, č. 4.
- Hana KIESWETROVÁ, *Padesát let Kruhu učitelek plzeňských*, Plzeňsko. List pro vlastivědu západních Čech 16, 1934, č. x.
- František LIPŠ, *VIII. Zpráva Musea Augusta Sedláčka pro vlastivědu Prácheňska a městského archivu v Písku 1934 x*, 1934, č. 8.
- Karel LUSTIG, *Museum v Soběslavi*, Musejní sborník 3, 1900, č. x.
- Krista NEVŠÍMALOVÁ, *Emilie Fryšová*, Ženské listy. Časopis pro záležitosti žen a dívek československých 36, 1908, č. 6. ISSN 1802-7237.
- Krista NEVŠÍMALOVÁ, *ŽENSKÁ HLÍDKA. O celibátu učitelek*, Ženské listy. Časopis pro záležitosti žen a dívek československých 40, 1912, č. 3. ISSN 1802-7237.
- NEZNÁMÝ, *5. Sbírka historicko-archeologická a národopisná, Zpráva o Museu království Českého za rok 1906*, 1907, č. x.
- NEZNÁMÝ, *Denní zprávy. Česká dětská nemocnice*, Národní listy 37, 1897, č. 250. ISSN 1803-0319.
- NEZNÁMÝ, *Denní zprávy. Na odvrácení assimilace českých dětí dolnorakouských*, Písecké listy. Věstník z Pootaví 18, 1912, č. 13.
- NEZNÁMÝ, *Denní zprávy. Na pomník Karolíny Světlé*, Národní listy 40, 1900, č. 133. ISSN 1803-0319.
- NEZNÁMÝ, *Denní zprávy. Šedesáté narozeniny Elišky Krásnohorské*, Národní listy 47, 1907, č. 321. ISSN 1803-0319.
- NEZNÁMÝ, *Denní zprávy. Ustavující valná hromada Jednoty československých učitelek*, Národní listy 36, 1896, č.7. ISSN 1803-0319.
- NEZNÁMÝ, *Denní zprávy. Ze spolku Světlá*, Písecké Listy. Věstník z Pootaví 17, 1911, č. 48.
- NEZNÁMÝ, *Denní zprávy. Ze spolku Světlá*, Písecké Listy. Věstník z Pootaví 17, 1913, č. 6.
- NEZNÁMÝ, *Denní zprávy. Z Musea Království českého*, Národní listy 46, 1906, č. 192. ISSN 1803-0319.
- NEZNÁMÝ, *Jednací řád o činnosti v míru zahájené v politickém okrese Tábořském u příležitosti Nejvyššího šedesátiletého panovnického jubilea Jeho cis. a král. Apoštolského*

Veličenstva císaře a krále Františka Josefa I., odštěpnými spolky Červeného kříže v tomto okrese sídlo své mající za součinnosti sborů dobrovolných hasičů, Úřední list c. k. okresního hejtmanství a c. k. okresní školní rady v Táboře x, 1908, č.15.

NEZNÁMÝ, *Jihočeská krajinská, hospodářsko-průmyslová a národopisná výstava v Táboře, Plzeňské nezávislé listy* 69, 1902, č. 69. ISSN 1805-1766.

NEZNÁMÝ, *Jihočeská výstava v Táboře, Národní politika* 20, 1902, č. 213. ISSN 1805-2444.

NEZNÁMÝ, *Jihočeský odbor Jednoty československých učitelek, Ohlas od Nežárky. Týdeník pro poučení a zábavu, pro zájmy obecné, společenské a politické* 26, 1886, č. 48. ISSN 1801-2523.

NEZNÁMÝ, *Jubilejní krajinská výstava v Písku, Čech. Politický týdeník katolický* 37, 1912, č. 212.

NEZNÁMÝ, *Kronika dne. Sjezd českých učitelek, Čas* 17, 1903, č. 195. ISSN 1210-1648.

NEZNÁMÝ, *Kronika spolků. Spolek českého učitelstva v Plzni, Beseda učitelská. Týdeník pro učitele a přátelé školství národního* 14, 1882, č. 27. ISSN 1804-8943.

NEZNÁMÝ, *Kronika škol. Na vydržování konviktu pro syny učitelské, Beseda učitelská. Týdeník pro učitele a přátelé školství národního* 19, 1887, č. 22. ISSN 1804-8943.

NEZNÁMÝ, *LITERATURA A UMĚNÍ. Jihočeský ornament záslužné dílo sl. Emilie Fryšové, Ženský svět. List paní a dívek českých* 6, 1902, č. 7.

NEZNÁMÝ, *Menšinový věstník. Pro fond měšťanské školy české v Třebenicích, Národní listy* 42, 1902, č. 202. ISSN 1803-0319.

NEZNÁMÝ, *Naše výstavy. Jubilejní výstava v Písku. Venkov. Orgán České strany agrární* 7, 1912, č. 169. ISSN 1805-0905.

NEZNÁMÝ, *První výkaz věcných darů pro bazar Ženského výrobního spolku českého v Praze, Ženské listy. časopis pro záležitosti žen a dívek československých* 35, 1907, č. 5. ISSN 1802-7237.

NEZNÁMÝ, *Příjmy Ústřední Matice školské. Sobotka, Věstník Ústřední Matice školské* 15, 1899, č. 1.

NEZNÁMÝ, *Příloha I. Sbírký. Seznam předmětů darovaných Uměleckoprůmyslovému museu roku 1914, Zpráva kuratoria za správní rok 1914 x., 1915, č. x. ISSN 0231-8784.*

NEZNÁMÝ, *Příspěvky členů Ženského výrobního spolku českého v Praze, Ženské listy. Časopis pro záležitosti žen a dívek československých* 15, 1887, č. 9. ISSN 1802-7237.

NEZNÁMÝ, *Příznivci škol a mládeže školní, Úřední list c. k. okresního hejtmanství v Táboře x, 1906, č. 17.*

NEZNÁMÝ, *Různé zprávy. Jubilejní krajinská výstava v král. městě Písku, Tábor* 46, 1912, č. 29. ISSN 1805-2320.

NEZNÁMÝ, *Seznam členů Minervy. II. Dárci a členové zakládající, Výroční zpráva soukromého gymnasia dívčího spolku Minervy v Praze* 15, 1905, č. 1. ISSN 1803-1323.

NEZNÁMÝ, *Soběslav. Čestnou členkou. Jihočeské ohlasy* 14, 1913, č. 43.

NEZNÁMÝ, *Soběslav. Osobní, Věstník jihočeských muzeí* 2, 1911, č. 5. ISSN 1805-420X.

NEZNÁMÝ, *Spolková a školní kronika. Spolek ku podpoře chudých kandidátek, Beseda učitelská. Týdeník pro učitele a přátelé školství národního* 8, 1876, č. 32. ISSN 1804-8943

NEZNÁMÝ, *Školství. Polévkový ústav v Soběslavi, Staré a nové zvěsti ze Soběslavi a okolí* 4, 1908, č. 3. ISSN 1805-2347.

NEZNÁMÝ, *Ukázky z dějích všeobecných, Ženské listy. Časopis pro záležitosti žen a dívek československých* 15, 1887, č. 11. ISSN 1802-7237.

NEZNÁMÝ, *Ústřední spolek českých žen, Ženský svět. List paní a dívek českých* 8, 1904, č. 2.

NEZNÁMÝ, *Ústřední spolek českých žen, Ženský svět. List paní a dívek českých* 4, 1900, č. 8, 12.

NEZNÁMÝ, *Výstavní kronika. Národopisné museum československé*, Národní listy 35, 1895, č. 255, 278. ISSN 1803-0319.

NEZNÁMÝ, *ZÁLEŽITOSTI MUSEJNÍ. Dary r. 1903 museu věnované*, Staré i nové zvěsti ze Soběslavi a okolí 1, 1905, č. 1. ISSN 1805-2347.

NEZNÁMÝ, *ZÁLEŽITOSTI MUSEJNÍ. Návštěva musea*, Staré a nové zvěsti ze Soběslavi a okolí 5, 1909, č. 10. ISSN 1805-2347.

NEZNÁMÝ, *ZÁLEŽITOSTI MUSEJNÍ. Soběslav. Dary museu*, Věstník jihočeských muzeí 2, 1911, č. 5. ISSN 1805-420X.

NEZNÁMÝ, *Z letošních výletů*, Věstník jihočeských muzeí 3, 1912, č. 8. ISSN 1805-420X.

NEZNÁMÝ, *Z literatury. Výstava v Soběslavi z místních dědin roku 1898*, Národní listy 39, 1899, č. 165. ISSN 1803-0319.

NEZNÁMÝ, *Z OBCE. Schůze obecního zastupitelstva města Soběslavi*, Staré a nové zvěsti ze Soběslavi a okolí 2, 1906, č. 1. ISSN 1805-2347.

NEZNÁMÝ, *Ze Soběslavě*, Český učitel. Věstník Zemského ústředního spolku jednot učitelských v Čechách 1, 1898, č. 15.

NEZNÁMÝ, *Zprávy a drobnosti. Z Archeologické komise při České akademii*, Památky archeologické a místopisné. Orgán Archeologického sboru Musea Království českého a Historického spolku v Praze 20, 1902, č. 3-4.

NEZNÁMÝ, *Zprávy. I. Výkaz příspěvků jubilejnímu fondu císaře Františka Josefa I.*, Staré a nové zvěsti ze Soběslavi a okolí 4, 1908, č. 10. ISSN 1805-2347.

NEZNÁMÝ, *Zprávy spolkové a školní. Minerva, spolek pro ženské studium v Praze*, Ženské listy. Časopis pro záležitosti žena dívek československých 32, 1904, č. 5. ISSN 1802-7237.

NEZNÁMÝ, *Zprávy. Valná hromada spolku pro znovuzřízení býv. kostela sv. Víta*, Staré a nové zvěsti ze Soběslavi a okolí 1, 1905, č. 1. ISSN 1805-2347.

NEZNÁMÝ, *Zprávy. Veřejná knihovna*, Staré a nové zvěsti ze Soběslavi a okolí 6, 1910, č. 9. ISSN 1805-2347.

NEZNÁMÝ, *Zprávy. Vzdělávací sbor*, Staré a nové zvěsti ze Soběslavi a okolí 4, 1908, č. 10. ISSN 1805-2347.

L. STRNADOVÁ, *ŠKOLSTVÍ. Dobročinný spolek ženský v Soběslavi*, Staré a nové zvěsti ze Soběslavi a okolí 7, 1911, č. 4. ISSN 1805-2347.

Ludmila ZBRASLAVSKÁ, *Zprávy spolkové. Asylní spolek československých učitelek*, Ženský svět. List paní a dívek českých 3, 1899, č. 4.

Božena ZELINKOVÁ, *Učitelčiny vdavky*, Kalendář českých učitelek 1911–1912, 1911. č. x.

Čeněk ZÍBRT, *Em. Fryšové dilo o Blatsku. S vyobrazeními*, Český lid 23, 1914, č. 3. ISSN 2570-9216.

Internetové zdroje

Petr JANEČEK, *Formování etnologických věd v českých zemích v 19. století*, Dostupné z <https://uetn.ff.cuni.cz/cs/o-ustavu/historie/> (cit. 1. 1. 2024).

Milena SECKÁ, Dostupné z <http://muzeum3000.nm.cz/aktuality/naprstkovo-ceske-prumyslove-museum-otevreno> (cit. 7. 10. 2023).

Jitka TAUSSEKOVÁ, Dostupné z <https://www.nzm.cz/pro-media/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-narodniho-zemedelskeho-muzea-2020/narodopisna-vystava-tiskova-zprava> (cit. 5. 9. 2023).

Dostupné z <https://biblio.hiu.cas.cz/records/fc26efdb-3e05-41b1-b97f-1be18e23cdd2> (cit. 10. 3. 2024).

Dostupné z <https://katalog.npmk.cz/records/d775bc87-718e-4e04-b01b-fdbb726ded50> (cit. 10. 3. 2024).

Dostupné z <https://lidovaremesla.cz/web/historie/> (cit. 22. 2. 2024).

Dostupné z <http://tyfoza.no-ip.com/vestnik/html/knihy/vestnik09/texty/vest09-0238.htm> (cit. 4. 9. 2023).

Ostatní zdroje

Husitské muzeum v Táboře, soubor *01 AKTUALIZOVANÉ Převody do BM z Prácheňského muzea (Em. Fryšová) (+ jiní dárci jindy) – 50. l. 20. století.xlsx* od PhDr. Zuzany Čermákové Ph.D., kurátorky etnografických sbírek, Ph.D., z 22. 2. 2024.

Husitské muzeum v Táboře, e-mailová korespondence s PhDr. Zuzanou Čermákovou. Ph.D., kurátorkou etnografických sbírek, z 24. 2. 2024 a 22. 2. 2024.

Národní galerie, e-mailová korespondence s PhDr. Irenou Nývltovou, kurátorkou Sbírkou moderního umění, z 18. 3. 2024.

Náprstkovo muzeum asijských, afrických, a amerických kultur, e-mailová korespondence s Mgr. Pavlou Hubáčkovou, kurátorkou sbírky Náprstkova inventáře a vedoucí sbírkového oddělení, z 6. 2. 2024 a 7. 2. 2024.

Národní muzeum, soubor *Fryšová-rešerše.xlsx* od Mgr. Daniely Záveské, vedoucí Etnografické oddělení HM, z 5. 3. 2024.

Národní muzeum, soubor *Popisky Emilie Fryšová, pro paní Kateřinu Nývltovou, rok 2022.docx* od Mgr. Moniky Tauberové kurátorky lidového oděvu, textilu, šperku, doplňků a lidových hraček z Etnografického oddělení HM 2.3.z 29. 10. 2022.

Prácheňské muzeum v Písku, e-mailová korespondence s Mgr. Janem Koubou, správcem podsbírek etnografie, militaria a hudebních nástrojů, z 3. 11. 2021.

Prácheňské muzeum v Písku, e-mailová korespondence s Mgr. Janem Koubou, správcem podsbírek etnografie, militaria a hudebních nástrojů, 13. 2. 2024.

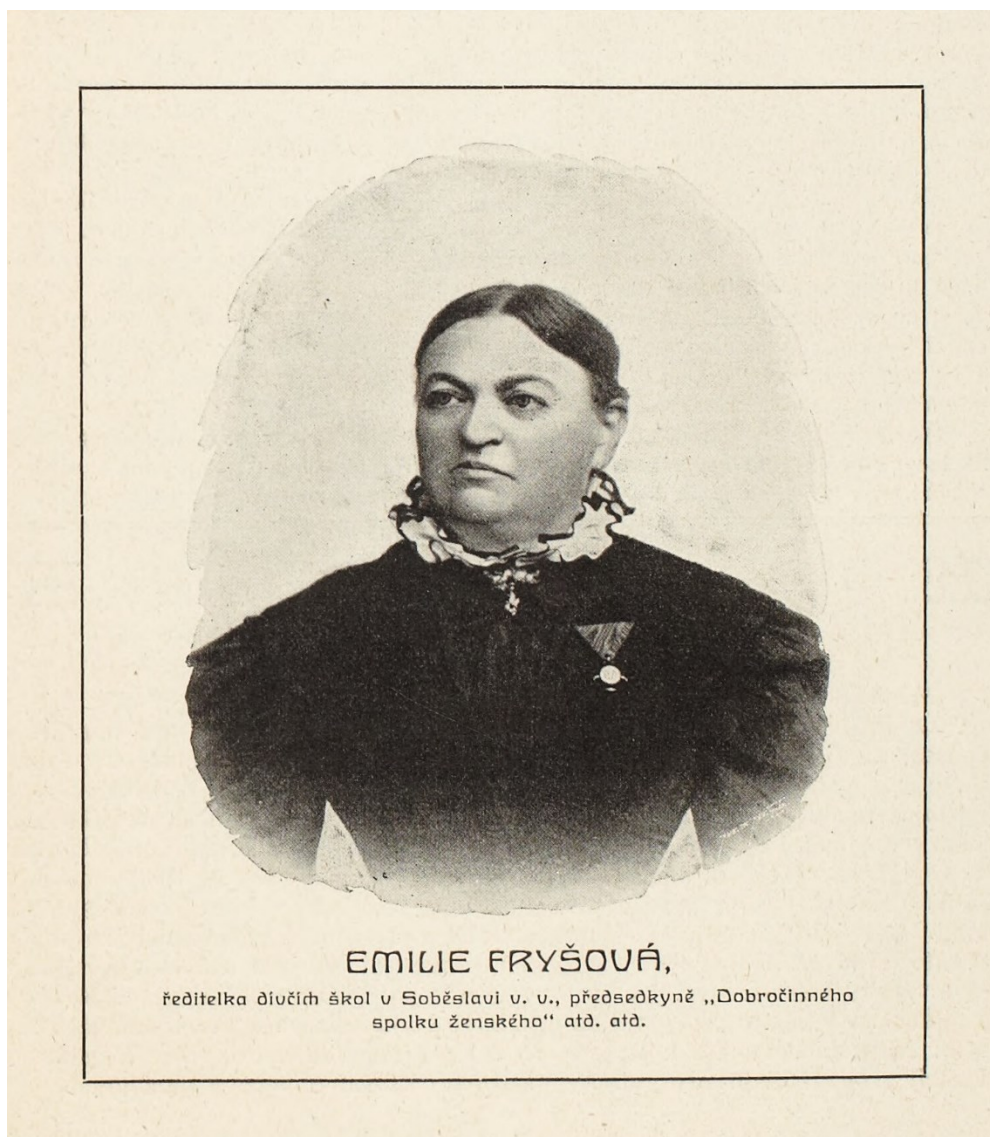
Uměleckoprůmyslové muzeum, e-mailová korespondence s Milenou Hořickou, správkyní sbírky drahých kovů a jiných materiálů, z 8. 2. 2024.

Přílohy

Obrazová příloha

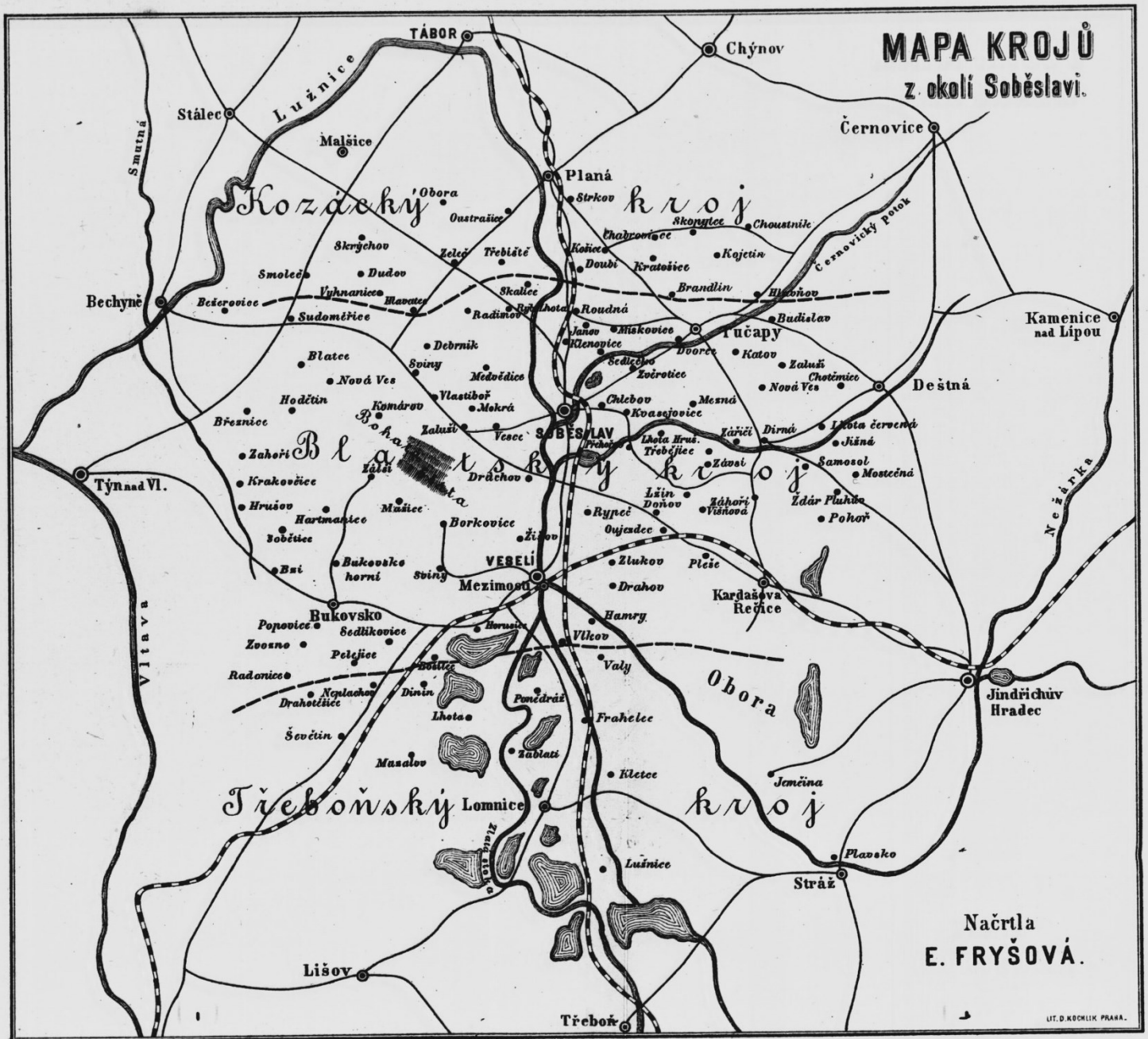
- 1) Portrét Emilie Fryšové v *Albu českých učitelek v Plzni*, 1880, *Archiv Podještědského muzea*, fond Karolíny Světlé.

- 2) Portrét Emilie Fryšové z titulní stránky 7. čísla 1. ročníku *Věstníku jihočeských muzeí*, 1910, Národní digitální knihovna, Dostupné z <https://www.digitalniknihovna.cz/nkp/uuid/uuid:7bd84470-2654-11e9-90cf-5ef3fc9bb22f> (15. 3. 2024).

- 3) Současná podoba náhrobní desky Emilie Fryšové v *Pietním parku u sv. Trojice* v Písku, fotografie autorky diplomové práce.

- 4) Mapa krajů z okolí Soběslavi, jejíž autorkou je Fryšová, *Národopisná, školní, průmyslová a včelařská výstava v Soběslavi. Některé dějinné upomínky ze Soběslavi, Škola rožmberská v Soběslavi, Přehled církevních dějin soběslavských*, s. 179, 1898, Národní digitální knihovna, Dostupné z <https://www.digitalniknihovna.cz/nkp/uuid/uuid:5a5753a2-8c1c-497a-b59b-d6d0bafcbf35> (15. 3. 2024).

Skupina svatebčanů z Blat (vystavila E. Fryšová na Národopisné výstavě v Praze).
(Vyobrazení „Č. Lidu“.)

- 5) Fotka blatské svatby z *Národopisné výstavy československé*, *Musejní sborník* 3, s. 49., 1900, *Národní digitální knihovna*, Dostupné z <https://www.digitalniknihovna.cz/cbvk/uuid/uuid:1c3845a7-a20a-11e4-a450-001b63bd97ba> (cit. 6. 9. 2023).

- 6) Fotka družičky zmíněná v poznámce 130, *Národopisná, školní, průmyslová a včelařská výstava v Soběslavi. Některé dějinné upomínky ze Soběslavi, Škola rožmberská v Soběslavi, Přehled církevních dějin soběslavských*, s. 104a, 1898, *Národní digitální knihovna*, Dostupné z <https://www.digitalniknihovna.cz/nkp/uuid/uuid:95f5521e-90e9-4e85-bd5f-061fa924b2e8> (15. 3. 2024).

7) HE 309 Model blatské nevěsty od Emilie Fryšové, sbírka *Prácheňského muzea*, podsbírka etnografie.

8) H4-8472 Roucha od Emilie Fryšové, sbírka *Národního muzea, Etnografické oddělení HM.*

9) H4-192425 Čepček dětský od Emilie Fryšové s původní stříbrnou cedulkou, sbírka *Národního muzea, Etnografické oddělení HM.*

10)44 N Plena od Emilie Fryšové, sbírka *Husitského muzea v Táboře*, podsbírka etnografická, uložená v pobočkách v *Blatském muzeu v Soběslavi* a *Veselí nad Lužnicí*.

11)13 349 Železný náramek od Emilie Fryšové, sbírka *Uměleckoprůmyslového musea v Praze*.

12) Jedna z ilustrací Emilie Fryšové z *Ornamentu jihočeského*, Západočeské muzeum v Plzni knihovna.

13) 14 301 Kresby blatského pečiva od Emilie Fryšové, jedna z mnoha nepublikovaných ilustrací, které mohla chtít využít ve své nevydané knize, *Archiv Národního muzea*, fond Etnografie.

Bibliografie Emilie Fryšové

Monografie

FRYŠOVÁ Emilie, *Jihočeská Blata*, Praha 1913.

FRYŠOVÁ Emilie, *Jihočeský ornament*, Kolín 1902.

FRYŠOVÁ Emilie, *Ukázky z dějin všeobecných 1. tř., 2. tř., 3. tř.*, Praha 1887.

Články ve sbornících

Emilie FRYŠOVÁ, *Část národopisná. Na výstavě*, in: Národopisná, školní, průmyslová a včelařská výstava v Soběslavi. Některé dějinné upomínky ze Soběslavi, Škola rožmberská v Soběslavi, Přehled církevních dějin soběslavských, ed. Karel Lustig, Soběslav 1898.

Emilie FRYŠOVÁ, *Česká práce*, in: Národopisná, školní, průmyslová a včelařská výstava v Soběslavi. Některé dějinné upomínky ze Soběslavi, Škola rožmberská v Soběslavi, Přehled církevních dějin soběslavských, ed. Karel Lustig, Soběslav 1898.

Emilie FRYŠOVÁ, *Naše první pracovnice. Ukázky ze zkušenosti staré učitelky*, in: Památník českých učitelek. U příležitosti třicáté ročnice c. k. ústavu ku vzdělání učitelek v Praze, ed. Neznámý, Praha 1900.

Emilie FRYŠOVÁ, *Některé dějinné vzpomínky ze Soběslavi*, in: Národopisná, školní, průmyslová a včelařská výstava v Soběslavi. Některé dějinné upomínky ze Soběslavi, Škola rožmberská v Soběslavi, Přehled církevních dějin soběslavských, ed. Karel Lustig, Soběslav 1898.

Emilie FRYŠOVÁ, *Význam kroje národního*, in: Památce Kubatově, ed. Fr. Mir. Čapek, České Budějovice 1904.

Články v časopisech

EMILIE FRISCHOVÁ, *Dopisy. Upomínky z prázdnin, Ženské listy*. Časopis pro záležitosti žen a dívek československých 6, 1978, č. 4.

Emilie FRYŠOVÁ, *FEUILLETON. Krajky, Ženské listy*. Časopis pro záležitosti žen a dívek československých 11, 1883, č. 7.

Emilie FRYŠOVÁ, *FEUILLETON, Prázdninový výlet do Švýcarska*, Otavan. Týdeník pro zábavu, poučení, zájmy politické, obecné a spolkové 35, 1913, č. 28, 30, 31.

Emilie FRYŠOVÁ, *Ještě o Bertě Suttnerové. Ženský svět. List paní a dívek českých* 8, 1904, č. 7.

Emilie FRYŠOVÁ, *Kroj blatský*, Otavan. Týdeník pro zábavu, poučení, zájmy politické, obecné a spolkové 34, 1912, č. 31.

Emilie FRYŠOVÁ, *LITERATURA. Francouzská kniha, Ženské listy*. Časopis pro záležitosti žen a dívek československých 40, 1912, č. 5.

Emilie FRYŠOVÁ, *Naše anketa. Rodinná škola IV.*, Ženský svět. List paní a dívek českých 23, 1919, č. 11, 12.

Emilie FRYŠOVÁ, *Obyčeje blatské, Výstavnost statků blatských*, Musejní sborník 3, 1900, č. X.

Emilie FRYŠOVÁ, *O klenbě sklípkové*, Staré a nové zvěsti ze Soběslavi a okolí 1, 1905, č. 8.

Emilie FRYŠOVÁ, *O kroji národním*, Ženský svět. List paní a dívek českých 4, 1900, č. 11, 12.

Emilie FRYŠOVÁ, *O rozhraní kraje blatského a kozáckého*, Český lid 9, 1900, č. 4.

Emilie FRYŠOVÁ, *O útulnách*, Ženský svět. List paní a dívek českých 16, 1912, č. 10.

Emilie FRYŠOVÁ, *O vychování dívčím*, Beseda učitelská. Týdeník pro učitele a přátelé školství národního 14, 1882, č. 13.

Emilie FRYŠOVÁ, *O Ženských paedagogiích*, Beseda učitelská. Týdeník pro učitele a přátelé školství národního 12, 1880, č. 22.

Emilie FRYŠOVÁ, *Umění českých žen z lidu*, Otavan. Týdeník pro zábavu, poučení, zájmy politické, obecné a spolkové 34, 1912, č. 35.

Emilie FRYŠOVÁ, *Vassarova dívčí kolej v Americe*, Beseda učitelská. Týdeník pro učitele a přátelé školství národního 16, 1884, č. 2

Emilie FRYŠOVÁ, *Vzdělání dívek dorůstajících*, Ženský svět. List paní a dívek českých 11, 1907, č. 13, 14.

Emilie FRYŠOVÁ, *Žádoucí urovnání požadavků učebných na dívčích školách*, Beseda učitelská. Týdeník pro učitele a přátelé školství národního 14, 1882, č. 23.